

**T. C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

Sosyoloji Anabilim Dalı

**SOSYAL MEDYADAKİ SİBER ZORBALIK VE SİBER
ZORBALIĞA KARŞI TUTUMLAR ÜZERİNE BİR
ARAŞTIRMA: İSTANBUL İLİ ÖRNEĞİ**

Yüksek Lisans Tezi

Zeynep GÖGER

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Zeynep ŞENTÜRK DIZMAN

İstanbul – 2021

TEZ TANITIM FORMU

Yazar Adı Soyadı : Zeynep GÖGER

Tezin Dili : Türkçe

Tezin Adı : Sosyal Medyadaki Siber Zorbalık ve Siber Zorbalığa Karşı Tutumlar Üzerine Bir Araştırma: İstanbul İli Örneği

Enstitü : İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Anabilim Dalı : Sosyoloji Anabilim Dalı

Tezin Türü : Yüksek Lisans

Tezin Tarihi : 28.06.2021

Sayfa Sayısı : 128

Tez : Dr. Öğr. Üyesi Zeynep ŞENTÜRK DIZMAN

Danışmanları

Dizin Terimleri : Sosyal medya, zorbalık, siber zorbalık.

Türkçe Özet : Bu tez çalışması, sosyal medya üzerinden yapılan siber zorbalığın, kişilerin düşüncelerini, tutumlarını nasıl etkilediğini anlamaya yönelik olup, aynı zamanda siber zorbalığa karşı farkındalık kazandırmak amacıyla yapılmıştır.

Kişilerin sosyal medyada yapılan siber zorbalığa ilişkin fikirlerini ve tutumlarını anlamak için ilk olarak literatür taraması yapılmış, daha sonra İstanbul İli Beşiktaş İlçesi Levent semtinde 15'i kadın 15'i erkek 30 kişiyle derinlemesine görüşme yapılmıştır. Yapılan görüşmelerden elde edilen bilgiler doğrultusunda kişiler sosyal medyanın insan hayatındaki yerinin farkında olup, getireceği olumsuzlukları da

öngörebilmektedirler. Bu olumsuzluklardan biri olan siber zorbalığın da bir şiddet olduğunu kabul ettikleri tespit edilmiştir.

Bu bağlamda kişilerin sosyal medyadaki geçirdikleri sürelerle, sosyal medya hesaplarını kullanma şekillerine, sosyal medya uygulamalarındaki güvenilirliğe ait düşüncelerine, siber zorbalık hakkındaki fikirlerine ve siber zorbalığa maruz kalıp kalmamalarına ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Dağıtım Listesi : 1. İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsüne
2. YÖK Ulusal Tez Merkezine

İmzası

Zeynep GÖGER

**T. C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

Sosyoloji Anabilim Dalı

**SOSYAL MEDYADAKİ SİBER ZORBALIK VE SİBER
ZORBALIĞA KARŞI TUTUMLAR ÜZERİNE BİR
ARAŞTIRMA: İSTANBUL İLİ ÖRNEĞİ**

Yüksek Lisans Tezi

Zeynep GÖGER

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Zeynep ŞENTÜRK DIZMAN

İstanbul – 2021

BEYAN

Bu tezin hazırlanmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğu, kullanılan verilerde herhangi tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez olarak sunulmadığını beyan ederim.

Zeynep GÖGER

.../.../2021

İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Zeynep GÖGER 'in Sosyal Medyadaki Siber Zorbalık ve Siber Zorbalığa Karşı Tutumlar Üzerine Bir Araştırma: İstanbul İli Örneği adlı tez çalışması, jürimiz tarafından Sosyoloji anabilim dalı, Sosyoloji bilim dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

İmza

Başkan *Dr. Öğr. Üyesi Zeynep ŞENTÜRK DIZMAN*

(Danışman)

İmza

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Nazar BAL

İmza

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Ayşe Çiğdem KOCAMAN

ONAY

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

... / ... / 2021

İmzası

Prof. Dr. İzzet GÜMÜŞ

Enstitü Müdürü

ÖZET

Bu tez çalışması, sosyal medya üzerinden yapılan siber zorbalığın, kişilerin düşüncelerini, tutumlarını nasıl etkilediğini anlamaya yönelik olup, aynı zamanda siber zorbalığa karşı farkındalık kazandırmak amacıyla yapılmıştır.

Kişilerin sosyal medyada yapılan siber zorbalığa ilişkin fikirlerini ve tutumlarını anlamak için ilk olarak literatür taraması yapılmış, daha sonra İstanbul İli Beşiktaş İlçesi Levent semtinde 15'i kadın 15'i erkek 30 kişiyle derinlemesine görüşme yapılmıştır. Yapılan görüşmelerden elde edilen bilgiler doğrultusunda kişiler sosyal medyanın insan hayatındaki yerinin farkında olup, getireceği olumsuzlukları da öngörebilmektedirler. Bu olumsuzluklardan biri olan siber zorbalığın da bir şiddet olduğunu kabul ettikleri tespit edilmiştir.

Bu bağlamda kişilerin sosyal medyadaki geçirdikleri sürelerle, sosyal medya hesaplarını kullanma şekillerine, sosyal medya uygulamalarındaki güvenilirliğe ait düşüncelerine, siber zorbalık hakkındaki fikirlerine ve siber zorbalığa maruz kalıp kalmamalarına ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: sosyal medya, zorbalık, siber zorbalık.

SUMMARY

In this thesis study, it was carried out in order to understand the thoughts and attitudes of people against cyberbullying on social media and at the same time to raise awareness against this cyberbullying.

In order to understand people's ideas and attitudes towards cyberbullying on social media, a literature review was first conducted, and then in-depth interviews were conducted with 30 people, 15 women and 15 men, in Levent district of Istanbul Province, Beşiktaş District. In line with the information obtained from the interviews, people are aware of the place of social media in human life and can foresee the negativities it will bring. It has been determined that they accept that cyberbullying, which is one of these negativities, is also a form of violence.

In this context, information about the time people spend on social media, the way they use their social media accounts, their thoughts on the reliability of social media applications, their ideas about cyberbullying and whether they are exposed to cyberbullying are included.

Keywords: social media, tyranny, cyber bullying.

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
SUMMARY	ii
İÇİNDEKİLER	iii
KISALTMALAR	vii
ÖNSÖZ.....	ix
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. Problem	4
1.2. Amaç	4
1.3. Önem	5
1.4. Yöntem	5
1.4.1. Nitel Araştırma Yöntemi	5
1.4.1.1. Derinlemesine Görüşme Tekniği.....	6
1.5. Evren ve Örneklem.....	7
1.6. Sınırlılıklar.....	7
1.7. Varsayımlar	7

İKİNCİ BÖLÜM

SOSYAL MEDYA VE SİBER ZORBALIK

2.1. Sosyal Medya Kavramı	8
2.2. Sosyal Medya Özellikleri	9
2.3. Sosyal Medya Uygulamaları	14
2.3.1. Facebook.....	15
2.3.2. Instagram	17
2.3.3. Twitter	18
2.3.4. Snapchat.....	18
2.3.5. Youtube	19
2.4. Zorbalık Kavramı.....	20
2.5. Zorbalık Aktörleri.....	21
2.5.1. Zorbalar	21

2.5.2.	Mağdurlar	21
2.5.3.	İzleyiciler	22
2.6.	Zorbalık Türleri	22
2.6.1.	Fiziksel Zorbalık.....	22
2.6.2.	Sözel Zorbalık.....	23
2.6.3.	İlişkisel Zorbalık.....	23
2.6.4.	Siber Zorbalık	23
2.7.	Siber Zorbalık Kavramı	23
2.8.	Kuramsal Çerçeve	25
2.8.1.	Barlett ve Gentile Siber Zorbalık Kuramı	26
2.8.2.	Rutin Aktiviteler Kuramı.....	26
2.8.3.	Sosyal Ekolojik Kuram.....	27
2.8.4.	Seçim Kuramı	28
2.9.	Siber Zorbalık Aktörleri	29
2.9.1.	Zorba.....	29
2.9.1.1.	Dürtüsel - reaktif Zorba	30
2.9.1.2.	Kontrollü - reaktif Zorba	30
2.9.1.3.	Kontrollü – aktif Zorba.....	30
2.9.1.4.	Dürtüsel- aktif Zorba	30
2.9.2.	Mağdur.....	31
2.9.3.	Savunucular	31
2.9.4.	Destekleyiciler	31
2.9.5.	Seyirciler.....	32
2.10.	Siber Zorbalığın Özellikleri.....	32
2.10.1.	Kimliğin Gizlenmesi.....	32
2.10.2.	Güç Eşitsizliği.....	33
2.10.3.	Sanal Ortamın Yeteri Kadar Denetlenmemesi	33
2.10.4.	Kısa Sürede Bir Çok Kişiye Ulaşılabilmesi	34
2.10.5.	Siber Zorbalık Materyalinin Saklanması	34
2.11.	Siber Zorbalık ve Geleneksel Zorbalık Arasındaki Benzerlik ve Farklar	34
2.12.	Siber Zorbalık Sınıflandırmaları	37
2.12.1.	Elektronik Zorbalık.....	37
2.12.2.	Elektronik İletişim Zorbalığı	37

2.13.	Siber Zorbalık Türleri.....	37
2.13.1.	Kızdırma	37
2.13.2.	Çevrimiçi Taciz	38
2.13.3.	Siber Tehdit	38
2.13.4.	İftira	39
2.13.5.	Başka Birisi Gibi Davranma ya da Başkasının Kimliğine Bürünme.....	39
2.13.6.	İfşa Etme.....	40
2.13.7.	Dışlama	40
2.14.	Siber Zorbalığın Nedenleri.....	40
2.15.	Siber Zorbalığın Etkileri.....	43

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

3.1.	Katılımcıların Sosyo- Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular	47
3.1.1.	Cinsiyet Dağılımı	48
3.1.2.	Yaş Dağılımı	49
3.2.	Katılımcıların Sosyal Medya Kullanım Süresine İlişkin Bulgular... ..	49
3.3.	Katılımcıların Sosyal Medya Paylaşımlarında Dikkat Ettiği Durumlara İlişkin Bulgular	50
3.4.	Katılımcıların Sosyal Medya Güvenliği Hakkında Fikirlerine İlişkin Bulgular	52
3.5.	Katılımcıların Sosyal Medya Hesaplarını Kilitli ya da Açık Kullanmasına İlişkin Bulgular	54
3.6.	Katılımcıların Kullandığı Sosyal Medya Uygulamaları ve Sebeplerine İlişkin Bulgular	58
3.7.	Katılımcıların Sosyal Medya Üzerinden Yaşadıkları Güvenlik Problemlerine İlişkin Bulgular	61
3.8.	Katılımcıların Sosyal Medya Kullanma Şekilleri	64
3.9.	Katılımcıların Siber Zorbalık Hakkındaki Düşüncelerine Ait Bulgular.....	69
3.10.	Katılımcıların Siber Zorbalığa Maruz Kalmasına İlişkin Bulgular .	76
3.11.	Siber Zorbalık Yaşadıktan Sonra Katılımcıların Sosyal Medyaya ve Siber Zorbalığa Bakış Açıklarına İlişkin Bulgular.....	82

3.12. Katılımcıların Siber Zorbalık Yapanların Yapma Sebeplerine İlişkin Fikirlerine Ait Bulgular	85
---	----

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TARTIŞMA VE SONUÇ

4.1. Tartışma.....	90
--------------------	----

4.2. Sonuç.....	96
-----------------	----

KAYNAKÇA	101
-----------------------	------------

EKLER.....	106
-------------------	------------

KISALTMALAR

- AKT** : Aktaran
TDK : Türk Dil Kurumu
TUIK : Türkiye İstatistik Kurumu
vb : Ve benzeri
vd : Ve diğerleri
yy : Yüzyıl

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Dünya internet kullanımı ve nüfus istatistikleri 2020 yılı- 3. Çeyrek tahminleri.....	11
Tablo2. Türkiye’ de internet kullanımı ve nüfus istatistikleri.....	11
Tablo3. 2019 Yılında Türkiye’de Sosyal Medya Kullanımı.....	14
Tablo4. 2020 yılında Türkiye’de Sosyal Medya Kullanımı.....	15
Tablo5. 2020 yılında Avrupa’ da Facebook İstatistikleri.....	17
Tablo6. 2020 yılında Türkiye’de Facebook Kullanımı.....	17
Tablo7. Katılımcıların Sosyo-demografik Özellikleri.....	47

ÖNSÖZ

Tez çalışmamın her aşamasında değerli katkı ve eleştirileriyle daima yol gösteren, desteğini hiç esirgemeyen tez danışmanım Sayın Zeynep ŞENTÜRK DIZMAN 'a,

Eğitim hayatım boyunca maddi manevi desteğini esirgemeyen annem Fatma GÖGER ve babam Şükrü GÖGER' e

Pandemi sürecinde olmamıza rağmen tezime istekle katkı sağlayan katılımcılara,

Tezimi benimle birlikte tekrar tekrar okuyan, destek olan arkadaşlarıma,

Yüksek lisans eğitimim boyunca emeği geçen herkese çok teşekkür ederim.

Zeynep GÖGER

Temmuz, 2021

GİRİŞ

Günümüz dünyasında her geçen gün gelişen teknoloji, hayatımızın bir parçası haline gelmiş ve insan yaşamına büyük olanaklar sağlamıştır. Teknolojiden sonra internetin de doğması ve gelişmesi ise birçok kolaylığa yol açmıştır. Bu sayede teknoloji ve internet, her anlamda bilgiye hızlı ve kolay ulaşmamızı sağlamıştır.

Teknoloji ve internetin gelişip yayılmasıyla birlikte hayatımıza giren sosyal medya, kişilerin internet üzerinden birbirleriyle yaptığı diyaloglar ve paylaşımların bütünüdür. Bu sebeple de insanların sosyal medyaya olan ilgisi, sosyal medya uygulamaları ve bu uygulamaları kullanan kullanıcı sayısı her geçen gün artmaktadır.

İnternet teknolojisinin hızlı bir şekilde gelişmesiyle hayatın her bir alanı olumlu ve olumsuz yönde etkilenmiştir. Ancak bu olumlu gelişmelerin yanı sıra olumsuz etkileri de ortaya çıkmıştır. Teknolojik gelişmelerin en önemli parçası olan internetin; bilinçsiz, kontrolsüz ve sınırsız şekilde kullanımı istenmeyen durumların yaşanmasına sebep olmaktadır. Çünkü internet sunmuş olduğu olanakların dışında birçok riskin de bulunduğu ortamdır (Karadağ, 2019: 1).

Teknolojinin gelişmesiyle birlikte herkesin hayatında büyük yenilikler, değişiklikler olmuştur. Bunun yanı sıra dijital bir dünya oluşmaya başlamıştır. İşimizi, hayatımızı, sosyal yaşantımızı artık yönetebileceğimiz, kurgulayabileceğimiz bir mecra doğmuştur. İnsanlar tek bir tuş ile her şeye kolaylıkla ulaşmakta ve günlük işlerini rahatlıkla yürütebilmektedir. Bu bağlamda bireyler mail yoluyla işlerini halledip, düzene sokabilir, Skype, zoom gibi uygulamalar aracılığıyla toplantılarını dışarı çıkmadan yapabilir duruma gelmişlerdir. Yine Facebook, Instagram, Twitter, Snapchat, Whatsapp, Youtube, Tumblr gibi sosyal medya uygulamaları sayesinde insanlar eski arkadaşlarını bulabilmekte ne düşündüklerini, fikirlerini paylaşabilmekte, ulaşmak istediği kişiye anında ulaşp, iletişim kurabilmektedirler.

Geleneksel medyanın rollerinin birçoğunu üstlenen sosyal medya ortaya çıkardığı geniş uygulama yelpazesıyla kullanıcılara kendilerini ifade edecek büyük bir alan sunmaktadır. Bu yönden günümüzde sosyal medya en ideal iletişim aracı olarak işlev görmektedir. Ancak, sosyal medyada yaşanan söz gelimi siber zorbalık türünden olumsuz durumlar günlük hayatımızda sık sık karşımıza çıkmaktadır (Aktan & Çakmak, 2015: 162).

Sosyal medya herkesin kolaylıkla ulaşabildiği, kendi kimliği dışında sahte bir kimlik, sahte bir isimle de üye olabileceği bir platform olduğu için olumlu yanları yanında olumsuz yanlarıyla da karşılaşmaktadır. Bu bağlamda Bayram ve Sayılı sosyal medyanın olumsuz yanlarını şu şekilde açıklamaktadır: “Teknolojideki gelişmeler, hayatımızı birçok alanda rahatlattığı gibi kimi olumsuzluklara da neden olmaktadır. Cep telefonları ve internetin günümüzde en yaygın kullanılan bir iletişim aracı olması, siber âlemdeki nefreti ve tehditleri de arttırmaktadır” (Bayram & Sayılı, 2011: 143).

Sosyal medyanın hayatımızdaki o büyük yeriyle birlikte de siber zorbalık artmıştır. Siber zorbalık dijital teknolojiler kullanılarak yapılan bir zorbalık türüdür. Teknolojinin gelişmesiyle ve sosyal medya kullanımıyla siber zorbalık davranışını gösteren ve bu davranışa maruz kalan kişi sayısı da artmıştır. Bireylerin yaşamında virüslü ve kimliği bilinmeyen zararlı e-postalar, eleştiri adı altında ya da direkt şekilde yapılan hakaret, büyüyerek saldırı olması ve tehdit şeklinde karalama paylaşımlarının yapılması, kısa mesajlar, yine sosyal medyada paylaşılan uygunsuz fotoğraf ve videolar büyük tehdiye sebep olmaktadır. Bu tehditlere verilen ortak isim ise siber zorbalık olmuştur (Korkmaz, 2016: 623).

Sosyal medyada yapılan siber zorbalığın ele alındığı bu çalışma dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde giriş, araştırmanın problemi, araştırmanın amacı, araştırmanın yöntemi, araştırmanın evren ve örnekleme, araştırmanın sınırlılıkları, araştırmanın varsayımlarına yer verilmiştir.

İkinci bölümde, sosyal medya ve siber zorbalık kavramları ele alınmıştır. Bu kapsamda sosyal medya kavramı, sosyal medya özellikleri, sosyal medya uygulamaları, zorbalık kavramı, zorbalık türleri, siber zorbalık kavramı, siber zorbalık türleri, siber zorbalık sınıflandırmaları, siber zorbalığın nedenleri, siber zorbalığın etkileri irdelenmiştir.

Üçüncü bölümde katılımcılarla görüşerek elde edilen verilerin niteliksel analizine ve bulgularına yer verilmiştir. 18- 30 yaş arasındaki bireylerin sosyal medya, siber zorbalık, sosyal medyadaki siber zorbalığa karşı tutumları ve düşüncelerine değinilmiştir.

Dördüncü bölümde ise katılımcılardan elde edilmiş bulgular ile birlikte sosyal medyadaki siber zorbalık hakkında yapılan diğer araştırmalar birlikte tartışılmış ve sonuca yer verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1.Problem

Sosyal medya platformlarının ve kullanıcı sayısının artması yapılan siber zorbalığı da artırmıştır. İnsanların şiddet gösterdiğini düşünmemesi, günlük hayatta karşısındaki kişiye söyleyemeyeceği şeyleri sosyal medya aracılığıyla rahatlıkla söylemesi, hakaret, küfür, tehdit içerikli mesajlar yazması ve bunların çoğunu kendi kimlikleriyle değil de sahte bir kimlikle açtığı sosyal medya hesabıyla yapması büyük bir problem haline gelmiştir.

Bu tezin konusu; 18- 30 yaş arasındaki kişilerin sosyal medyada yapılan siber zorbalık hakkındaki düşünceleri ve bu siber zorbalığa karşı tutumlarının araştırılmasıdır. İnsanlar arasında bir şiddet türü olarak görülmeyen siber zorbalığa dikkat çekmek ana problemdir.

1.2.Amaç

Günümüzde hala siber zorbalık bir şiddet olarak görülmesi de, ‘eleştiri’ ya da ‘fikir özgürlüğü’ adı altında insanlara şiddet uygulanmaktadır. Bu kapsamda bazı kişiler karşısındaki insana sosyal medya aracılığıyla hakaret ve taciz içeren mesajlar, iletiler göndermektedir.

Bu çalışmada sosyal medyadaki siber zorbalık ve siber zorbalığa karşı tutumların araştırılarak konuyla ilgili farkındalık yaratılması amaçlanmış olup; sosyal medya kullanıcılarının siber zorbalığa bakış açısı, yapılan siber zorbalığa gösterdikleri tutumlar, siber zorbalığın farkında olup olmadıklarının araştırılmasına önem verilmiştir. Bu kapsamda cevaplandırılmaya çalışılan sorular şunlardır:

- Sosyal medya kullanıcıları siber zorbalığın farkında mıdır?
- Siber zorbalığa maruz kalma cinsiyete göre değişkenlik gösteriyor mu?
- Sosyal medyada geçirilen süreyle siber zorbalık tutumu arasında bir ilgi var mıdır?
- Sosyal medya kullanıcıları siber zorbalığın bir şiddet türü olduğunun farkında mıdır?
- Bireyi siber zorbalığa iten faktörler nelerdir?

1.3.Önem

Bu tez kapsamında ilk olarak; insanların siber zorbalık hakkında düşünceleri, sosyal medyanın yaşamımıza kattığı olumlu olumsuz durumların farkında olup olmadıkları araştırılmıştır. Bununla birlikte zorbalık hakkında düşünceleri, zorbalığın bir türü olan siber zorbalık hakkındaki fikirleri araştırılmıştır. Sosyal medyadaki siber zorbalığın farkında olup olmadıkları, siber zorbalığı şiddet ya da bir suç olarak görüp görmedikleri üzerine çalışılmıştır. İnsanların hangi sebeplerle siber zorbalığa başvurdukları ya da hangi sebeplerden dolayı siber zorbalığa maruz kaldıkları açıklanmaya çalışılmıştır.

Öte yandan ülkemizde sosyal medyanın olumlu yanlarının dışında olumsuz yanlarının da fark edilmesi, sosyal medya üzerinden yapılan zorbalığın insanlar tarafından suç olarak görülmesi ve buna göre hareket edilmesi ve farkındalık oluşturulması önem arz etmektedir.

1.4.Yöntem

Tezin yönteminde nitel araştırma yöntemi tercih edilmiştir. Sosyal medyadaki siber zorbalık ve siber zorbalığa karşı tutumlar derinlemesine görüşme yapılarak araştırılmıştır.

1.4.1. Nitel Araştırma Yöntemi

Araştırmada sosyal medyadaki siber zorbalığın analizi için nitel araştırma yöntemi benimsenmiştir. Nitel araştırma bütüncül bir bakış açısını esas alarak, araştırma konusunu, problemini yorumlayıcı bir yaklaşımla inceleyerek benimseyen yöntemdir. Araştırma yapılan konu ve olaylar kendi bağlamında incelenerek, insanların o konuya yükledikleri anlam çerçevesinde yorumlanır (Altunışık, Coşkun, Bayraktaroğlu & Yıldırım, 2010: 302).

Kümbetoğlu' na göre nitel araştırma “insanların ve kültürlerin ayrıntılı, derinlemesine bir tanımını yapmak, insanların gerçekliğe yükledikleri anlamı, olayları, süreçleri, kavrayış ve anlayışlarını ortaya koymak için yapılan bir eylemdir” (Kümbetoğlu, 2015: 47).

Nitel araştırmalarda veri toplama aracı direkt araştırmayı yapan kişidir. Ulaşmak istediği veriler araştırmayı uygulayacağı bireyler ile arasında olan etkileşim sürecinde toplanır. Araştırmacı ve araştırmaya katılan katılımcı arasındaki bu iletişim nicel

araştırmada olan iletişimden daha yakın ve kişiseldir. Nitel araştırmalarda genelde açık uçlu sorular sorulur. Açık uçlu sorular olduğu için katılımcılar genelde sorulara uzun, detaylı cevaplar verirler. Araştırmacılar katılımcıların sorulara verdiği cevaplara göre sorularını detaylandırıp çeşitlendirerek verilen cevaplara yönelik yeni sorular sorabilirler (şavran, 2012: 72).

1.4.1.1.Derinlemesine Görüşme Tekniği

Derinlemesine görüşme, araştırılan konunun bütün boyutlarını kapsayan, daha çok açık uçlu soruların sorulduğu ve detaylı cevapların alınmasına imkân veren, yüz yüze, birebir görüşülerek bilgi toplanmasına imkân veren bir veri toplama tekniğidir. Karşıdaki kişinin duygu, bilgi, tecrübe ve gözlemlerine görüşme yoluyla ulaşılır (Tekin & Tekin, 2016, s.101).

Derinlemesine görüşme nitel araştırmada bir veri tekniği olarak, araştırmaya katılan kişilere açık uçlu sorular sorulması, cevapların dinlenmesi ve kaydedilmesi, cevaplarla ilişkili ilave sorular sorarak konunun detaylı bir şekilde incelenmesine olanak sağlar (Kümbetoğlu, 2015: 71).

Derinlemesine görüşme yaparken sıradan gündelik konuşmalardan farklı olarak araştırmacı konuşmayı konuya göre yönlendirir. Zaman zaman daha ayrıntılı sorularla zenginleştirir. Araştırmaya katılan kişinin kendini daha rahat ifade edebileceği bir süreç yaşanır. Araştırmayı yapan kişinin en önemli sorumluluğu katılımcının cevaplarını rahatlıkla, doğru bir şekilde, özenle alabileceği ortamı oluşturmaadır. Araştırmacının katılımcının dünyasına girmesi gerekir. Araştırmacının bunu sağlamak içinde güven duygusu oluşturmalıdır (Kümbetoğlu, 2015: 72-73).

Derinlemesine görüşme yapılırken araştırmacı konuşmaktan çok dinlemeli, katılımcıyı yönlendirecek konuşmalardan kaçınmalı, katılımcının statüsüne benzer giyinerek rahat hissettirmeli, katılımcıya karşı nazik olmalıdır. Sorularını açık, anlaşılır ve kısa cmlerle sormalı ve katılımcının söylediği her şeyi tam olarak söylendiği şekliyle kaydetmesi gerekir (şavran, 2012: 88).

Derinlemesine görüşme katılımcının bireysel deneyimlerini, görüşlerini ve duygularını elde etmek, bu konularda hatta çok daha hassas konularda derinlemesine bilgi edinmek, katılımcıların belirli toplumsal olaylar, inançlar arasında nasıl bağlantılar gördüklerini anlamak amacıyla kullanılan bir tekniktir. Görüşme sırasında katılımcıya büyük serbest bir alan tanındığı ve katılımcının direkt kendine ait fikirleri

olduğu için araştırmacı bu konuda farklı ve çok sayıda görüşmeler de yapmış olsa bu görüşmelerin hepsi kendine özgü olacaktır. Daha açık bir ifadeyle derinlemesine görüşmeler tekrar edilebilecek nitelikte değillerdir (şavran, 2012: 88).

1.5.Evren ve rneklem

Tezin evrenini İstanbul'da yaşayan 18-30 yaş arası bireylerden oluşmaktadır. İstanbul' da yaşayan tüm 18-30 yaş arasındaki kişilere ulaşmak uzun zaman ve maliyet gerektirdiğinden çalışma evrenini temsil edecek bir örneklem ile yapılmıştır. Tezin örneklemini ise Levent'te yaşayan 18-30 yaş arası bireylerdir.

1.6.Sınırlılıklar

Bu tez 18-30 yaş arası 15'i kadın, 15'i erkek 30 kişinin görüşüyle sınırlıdır. Araştırma Beşiktaş ilçesinin Levent semtinde yapılmıştır. Görüşmeler sadece siber zorbalığa maruz kalmış kişiler ile değil rastgele seçilen kişiler ile yapılmıştır. Araştırma sadece siber zorbalık gören kişilerle sınırlandırılmamıştır.

Bu tezde sosyal medyadaki siber zorbalığın nedenlerine, siber zorbalığa maruz kalma faktörlerine ve insanların bu konudaki düşünce ve tutumlarına değinilmiştir. İnsanların düşüncelerine değinirken en çok kullanılan sosyal medya uygulamaları olarak Facebook, Instagram, Twitter, Snapchat ve Youtube ele alınmıştır.

1.7.Varsayımlar

Derinlemesine görüşme yapılan örneklem grubunun evreni temsil ettiği, örneklem grubunun kendilerine yönelten sorulara doğru cevaplar verildiği kabul edilmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

SOSYAL MEDYA VE SİBER ZORBALIK

2.1.Sosyal Medya Kavramı

“Sosyal Medya, kullanıcılara enformasyon, düşünce, ilgi ve bilgi paylaşım imkânı tanıyarak karşılıklı etkileşim yaratan çevrimiçi araçlar ve web siteleri için ortak kullanılan bir terimdir” (Sayımer, 2018’den akt. Solmaz, Tekin, Herzem & Demir, 2013:24). Sosyal medya insanlara düşünce ve görüşlerini paylaşacakları, ilişkilerini geliştirecekleri ve bu ilişkileri yine sosyal medya üzerinden paylaşacakları bir alan sağlar (Yağmurlu, 2011: 6). “Terim olarak sosyal medya, yeni iletişim teknolojileri kullanarak etkileşimini sağlayan araç, hizmet ve uygulamaların bütünü temsil etmektedir” (Boyd, 2008’den akt. Kurşun Kadri, 2017: 78).

Yavuz ve Haseki’ ye göre sosyal medya yüksek seviyede ulaşılabilir ve ölçülebilir yayımlama yöntemleri kullanılarak oluşturulmuş ve bu yayınlama özelliğini, kullanıcıların birbirleri arasında kurdukları sosyal etkileşim ile yerine getirme mantığını benimseyerek tasarlanan medyadır (Yavuz & Haseki, 2012: 127). Demir ise sosyal medyayı günümüzde geleneksel iletişim araçlarının yerini aldığını belirtmektedir. Sosyal medya sayesinde insanlar kolayca iletişimlerini gerçekleştirebilmekte ve iletişim gruplarıyla birlikte paylaşımlar yapabilmektedir (Demir, 2016: 28). Öte yandan Uluç ve Yarcı sosyal medyayı, kullanıcılara kendi bağlantılı oldukları kişilerin listelerini oluşturmalarına, diğer sosyal medya kullanıcıları ile birbirleri arasında iletişim kurmalarına, bağlantılı oldukları listeleri sergilemelerine ve bilginin paylaşıldığı profiller üretilmesine fırsat veren web tabanlı bir platform olarak ifade etmişlerdir (Uluç & Yarcı, 2017: 89).

Sosyal medya kendine özgü kuralları olan, gündemini kendi içinde belirleyen, katılımcı, aktif ve hareketli bir medyadır. Günümüzde telefon ve tabletlerin yaygınlaşmasıyla birlikte sosyal medya ana iletişim aracı denebilecek seviyede bir kullanım alanına sahip olmuştur. Gelişen teknolojiyle birlikte sosyal medyanın yükselmesiyle karşılıklı iletişim artmış ve geleneksel medya eski etkisini kaybetmiştir. Artık televizyon, gazetedeği gibi tek yönlü iletişim değil; sosyal medyadaki interaktif iletişim tercih edilmektedir. Bireyler gerçek hayatta kurulan iletişimi, karşılıklı fikir

alışverişini sosyal medyada da gerçek hayatta olduğu gibi pratik edebilmektedir (Dumanlı Kürkçü, 2017: 205-206).

Sosyal medyanın kullanıcılara sağlamış olduğu ortamlar, imkânlar, kişilerin hem kendi yaşadıklarını hem de çevresinde olup bitenleri, değişimleri ve ilişkileri anında topluma açabilmelerini sağlamıştır. Kişilerin sınırsız bir şekilde paylaşım yapması bir noktada özel alanı ortadan kaldırmıştır.

Sosyal medyanın kolay, renkli, düşük fiyatlı, denetimsiz ortamı ve sıradan bireylerin de herhangi bir medya profesyonelinin özelliklerine sahip olmadan istedikleri her an kendi yaşamlarını tüm kullanıcılarla paylaşma imkânı sağlamaktadır (Gezgin, 2017: 26). Bazı sosyal medya kullanıcıları için takip etmek yerini gözetlemeye bırakmıştır. Artık kişileri sosyal medya üzerinden açıkça takip etmek değil de gözetlemek meşruluk kazanmıştır. Çoğu sosyal medya kullanıcısı sahte hesaplar açarak insanların paylaşımlarına bakmaya başlamışlardır. Kendi orijinal hesaplarını kullanıp deşifre olmamak için ya da o kişinin onu takip ettiğini bilmesini istememesi gibi sebeplerle sahte hesaba başvurmaktadır (Gezgin, 2017: 15).

2.2.Sosyal Medya Özellikleri

Akıncı Vural ve Bat' a göre sosyal medya insanların en yüksek derecede paylaşım gerçekleştirdiği, online ortamın yeni bir türü olmasıyla da kişilere en yeni fikirleri sunan bir platformdur (Akıncı Vural & Bat 2010: 3351).

Bu bağlamda sosyal medyanın özellikleri şu şekilde sıralanabilir:

“Katılımcılar: Sosyal medya katılımcıları cesaretlendirir ve ilgili olan her bir kullanıcıdan geri bildirim alır” (Akıncı Vural & Bat, 2010: 3352).

Açıklık: Sosyal medya uygulamaları geri bildirim ve daha çok katılımcıya açıktır. Katılımcılar yorum, beğeni, oylama, bilgi paylaşımı konularında sosyal medyada cesaret alırlar. Çok nadir olarak ulaşımaya yönelik engeller çıkar (Akıncı Vural & Bat, 2010: 3352).

Konuşma: Geleneksel medyada daha çok tek yönlü iletişim vardır. Sadece karşı tarafa içerik aktarılır. Ama sosyal medya katılımcıya iki yönlü bir iletişim, konuşma sağlar. Bu bağlamda sosyal medya daha kullanışlıdır (Akıncı Vural & Bat, 2010: 3352).

Toplum: Sosyal medya topluma hızlı ve etkili bir şekilde oluşum sağlar. Bu sayede topluluklar sevdikleriyle daha çabuk iletişim paylaşımında bulunabilir. Sosyal medya kişileri çok hızlı ve kolay bir araya getirmesi özelliğiyle daha çok tercih edilmektedir (Akıncı Vural & Bat, 2010: 3352).

Bağlantılılık: Çoğu sosyal medya uygulaması farklı işlere ve uygulamaya bağlantılı şekildedir. Başka sitelere, araştırmalara kullanıcıların ilgili oldukları konulara link verilmesine imkân tanır (Akıncı Vural & Bat, 2010: 3352).

İnsanların reel hayatında, sahip oldukları gelir seviyesi, eğitim düzeyi, mesleği sosyalleşmelerinde büyük bir etkiye sahiptir. Bu etkenler bireyin sosyalleşmesini engelleyebilir aynı zamanda dışlanmasına da sebep olabilir. Fakat sosyal medyada kişi kimliğinden bağımsız bir şekilde sosyalleşebilir. Sosyal medyada dil, din, ırk, milliyet, coğrafya, eğitim durumu, meslek, gelir düzeyi gibi özellikler göz ardı edilir. Böylelikle de sosyal medya bireyi sosyalleştirmede ve kaynaştırmada önemli bir iletişim aracıdır (Ünür, 2016: 156).

Sosyal medya insanların iletişim ihtiyaçlarını karşılamasının yanı sıra oyun oynama, arama yapma, sosyal medya üzerinden satış yapma, reklam yaparak gelir elde etme, her türlü bilgiye çok hızlı bir şekilde ulaşma -doğruluğu tartışılır- gibi birçok ihtiyacı da karşıladığı için insanların başka herhangi bir araca, mecra ya ihtiyacı kalmaz (Demir, 2016: 28). Yapılan araştırmalara göre de internet kullanımının gün geçtikçe arttığı kanıtlanmıştır. Bununla birlikte orantılı olarak sosyal medya kullanımı da artmıştır. 2019 yılında 82,44 milyon nüfusu olan Türkiye'nin %72'lik nüfusu internet kullanırken bu nüfusun %63'lük kısmı sosyal medyayı aktif olarak kullanmaktadır. %53'lük nüfus ise sosyal medyayı mobil üzerinden kullanmayı tercih etmektedir. 2020 yılının ilk yarısında olan rapora göre ise 83,88 milyon nüfuslu Türkiye'nin %74'lük kısmı internet kullanırken bu nüfusun %64'lük kısmı sosyal medyayı aktif olarak kullanmaktadır (<https://www.webolizma.com/2020-kuresel-dijital-raporunda-turkiye/>).

Tablo 1. Dünya internet kullanımı ve nüfus istatistikleri 2020 yılı- 3. Çeyrek tahminleri

Dünya İnternet Kullanımı ve Nüfus İstatistikleri 2020 Yılı-3. Çeyrek Tahminleri

Dünya Bölgeleri	Nüfus (2020 Tahm.)	Nüfus Yüzdesi	İnternet Kullanıcıları 30 Eylül 2020	Penetrasyon Oranı	Büyüme 2000-2020	İnternet Dünyası%
Afrika	1.340.598.447	%17.2	631.940.772	%47.1	%13.898	%12.8
Asya	4.294.516.659	%55.1	2.555.636.255	%59.5	%2.136	%51.8
Avrupa	834.995.197	%10.7	727.848.547	%87.2	%593	%14.8
Latin Amerika/Karayipler	654.287.232	%8.4	467,817,332	%71.5	%2.489	%9.5
Orta Doğu	260.991.690	%3.3	184,856,813	%70.8	%5.527	%3.7
Kuzey Amerika	368.869.647	% 4.7	332.908.868	% 90.3	% 208	% 6.8
Okyanusya / Avustralya	42.690.838	% 0,5	28.917.600	% 67.7	% 279	% 0.6
DÜNYA TOPLAMI	7,796,949,710	% 100.0	4,929,926,187	% 63.2	% 1.266	% 100.0

Kaynak: <https://www.internetworldstats.com/stats.htm>

Tablo 2. Türkiye’ de internet kullanımı ve nüfus istatistikleri

Yıl	Kullanıcılar	Nüfus	Pop	Kullanım Kaynağı
2000	2.000.000	70.140.900	% 2,9	İTÜ
2004	5.500.000	73.556.173	% 7.5	İTÜ
2006	10.220.000	74.709.412	% 13.9	Comp. Ind. Almanak
2010	35.000.000	77.804.122	% 45.0	Comp. Ind. Almanak
2015	46.282.850	77.695.904	% 59.6	IWS

Kaynak: <https://www.internetworldstats.com/euro/tr.htm>

Tablolarda da görüldüğü üzere Dünya’da ve Türkiye’de internet kullanımı her geçen yıl hızla artmıştır. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 2020 verilerine göre 2020

yılı itibariyle Türkiye’de internet kullanımını 16-74 arası yaş grupları arasında %79,0 olduğu tespit edilmiştir. 2019 yılında Türkiye’ de 16-74 yaş arasındaki kişilerin internet kullanımını %75,3 oranıyla belirtilmiştir. İnternet kullanım oranı cinsiyetlere göre bakıldığında 2019 yılında erkeklerde %81,8, kadınlarda %68,9 iken 2020 yılında bu oranlar erkeklerde %84,7 kadınlarda ise %73,3 olduğu saptanmıştır. 2019 yılında hanelerin internete erişimi %88,3 iken 2020 yılında bu oran %90,7’ye ulaştığı belirtilmektedir (TÜİK, 2020).

Sosyal medya insanların sosyalleşme, hayatın stresinden kaçma, sürekli iletişim halinde olma, eğlendirme ve aynı zamanda yer yer bilgilendirme, vakit geçirme taleplerine etkileşimle cevap verir. Sosyal medya insanların bir kısmı için sosyalleşmeden kaçmak, kendi halinde kalmak, daha çok izleyici olmak iken diğer bir kısım için ise takip edilmek, sosyalleşmek, yaptıklarından dolayı takdir edilmektir (Hazar, 2011: 153-154).

Sosyal medya sayesinde kullanıcılar sınırsız bir şekilde bilgiye ulaşırlar ama buna karşılık ulaştıkları bilgileri yasa dışı yollarla da elde edebilirler. Bunlar hackleme, dosya indirme, yükleme gibi yollar olabilir. İnsanlar sosyal medya sayesinde daha aktif olabilir ve eski arkadaşlara daha kolay bir şekilde ulaşabilir fakat buda bir noktadan sonra diğer insanların aktifliğine yetişmek için bir yarış haline gelebilir. Bu durum kişide üzüntü, depresyon, yeme bozukluğu, intihar eğilimi gibi psikolojik problemler yaratabilir. Kişi diğer insanların hayatlarını, paylaşımlarını gördükçe kendi hayatıyla ilgili bir kıyasa girdiği için agresifliği tetiklenebilir. Kullanıcılar sosyal medyayla eğlenip, boş zamanlarını değerlendirerek oyunlar oynayabilirler fakat bununda dezavantajı yasadışı şekilde kumar ya da bahis oynamaktır. Sosyal medya sayesinde kullanıcılar çeşitli içerikler üretip bu içerikleri takipçileriyle paylaşabilirlerken bununla birlikte içerik paylaşımı da bir noktada siber mağduriyet yaratır ve zorbalığı getirir. Sosyal medyada kimlik gizlenebildiği için çok kolay şekilde yanlış bilgiler yayılabilir. Örneğin sağlıkla ilgili bir konuda yanlış bilgiler verilip bu desteklenebilir. Başka bir örnek verecek olursak ülkede meydana gelen doğal afetlerden biri olan depremlerde sosyal medyanın da rolü büyüktür. Enkaz altında kalanlara bir şekilde sosyal medyada yapılan duyurularla da ulaşılmaya çalışılmıştır. Ama kimliğini gizleyerek sahte hesaplar açanlar bu olayı kötüye kullanıp bilgi kirliliği yaratmışlardır ve bu şekilde yardıma muhtaç insanları da zora sokmuşlardır. Bunların yanı sıra kullanıcılar sevdiği sayfaları takip edebilir, sempati duyduğu kişilerle yakından

iletişim kurmak isteyebilirler, sosyal medya üzerinden iş arayabilirler, meslekler hakkında bilgi edinebilirler, çeşitli gruplara üye olarak aktivitelere katılabilirler. Bunun yanı sıra toplum tarafından onaylanmış ya da takipçisi fazla olan kişilerin yaptığı yorumlar onları takip eden kişiler tarafından ciddiye alınabilir, o kişilerin söylediklerine göre hareket edilebilir ya da bir şekilde o kişilerin fikirlerinden etkilenebilirler. Bu bağlamda toplum tarafından onaylanmış belli bir kitleye sahip kişiler insanları galeyana getirip suça yönlendirebilirler. Bu kişiler başka kişileri linçe sürükleyebilirler ve bu durumda da kimi kullanıcılar siber zorbalığa maruz kalabilirler. Ayrıca sosyal medya vasıtasıyla kitlesi olan kişiler kalitesiz bir ürünün reklamını yapıp hedef kitleyi ikna ederek kişilerin maddi ya da manevi zarar görmesine sebep olabilirler. Sosyal medya üzerinde çok kolay bir şekilde insanlarla iletişim kurulduğu için herhangi bir kullanıcı tarafından iletişim kurulan kişi hakkında bilgi sahibi olabilmek mümkündür. Kişiler sosyal medya platformu üzerinden güven kazanıp kullanıcıların kişisel bilgilerini ele geçirebilmektedir. Kullanıcıların özel hayatı, sağlık, eğitim, cinsellik, ailesi hakkındaki bilgileri öğrenerek tehdit edebilmektedirler. Bu kapsamda bakıldığında aslında sosyal medya doğru ve iyiye kullanıldığı zaman hiç bir problem taşımazken; sınırsız ve kötüye kullanımda büyük sorunlara yol açabilmektedir (Çiftçi, 2018: 423).

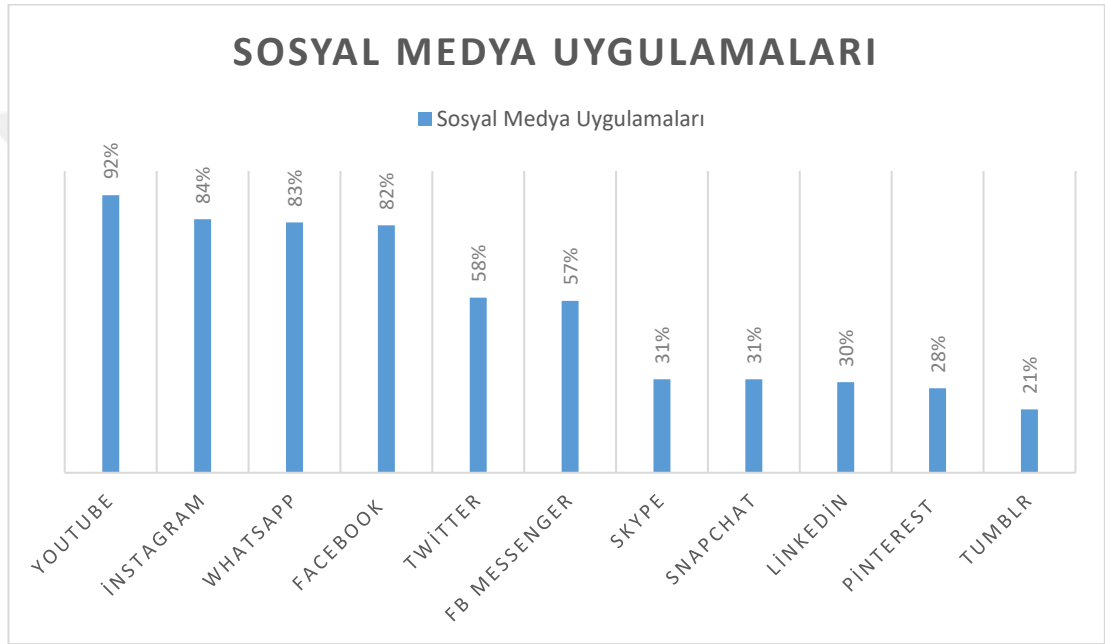
Günlük hayatta kurulan iletişim sosyal medyada kurulan iletişimden daha gerçektir. Çünkü günlük hayatta iletişim kurarken düşünceler, tepkiler, davranışlar gayet açıktır ve iletişim o anda olduğu için sosyal medyadaki gibi uzun uzun düşünülmez. Zaten düşünmeye fırsatta olmaz. Günlük hayattaki iletişimimizde aklımızdan geçtiği gibi saklamadan, saklanmadan konuşuruz yani bir yere kadar düşünce ve tepkiler saklanabilmektedir. Bir noktadan sonra her şey mecburen şeffaf olacaktır. Günlük hayatta diğer insanlarla kurduğumuz iletişimin de bir sınırı vardır. İnsanlar düşündüklerini, tepkilerini doğrudan olduğu gibi söylemezler, konuşmalarını biraz daha filtrelerler. Bununda sebebi yüz yüze iletişim olduğu için düşünceleri direkt söylemek iki taraf içinde zor durumlar yaratabilir. Karşı taraf düşünce ve tavırlardan hoşlanmayabilir, bu tavırdan rahatsız olabilir, kırılabilir. Diğer yandan bu fikirleri söyleyen kişi de direkt kendisi hedef olacağı için ve böyle bir şeyi de istemediği için düşüncelerini ve tavırlarını seçebilir. Fakat durum sosyal medyada tam tersidir. İnsanların sosyal medyada iletişimi sınırsız bir şekilde devam etmektedir. Kişi günlük hayatta olduğu gibi iletişim kurarken kaygılı değildir. Çünkü iletişim kurduğu kişinin

ona kolaylıkla ulaşamayacağını bilir ve yüz yüze olmadığı için rahattır. Kolay ve hızlı bir şekilde iletişim kurar. Ancak bu sınırsızlık herkese her şeyi söyleme ve yapma hakkı olduğu düşüncesini vermektedir (Aktan, 2018: 36).

2.3.Sosyal Medya Uygulamaları

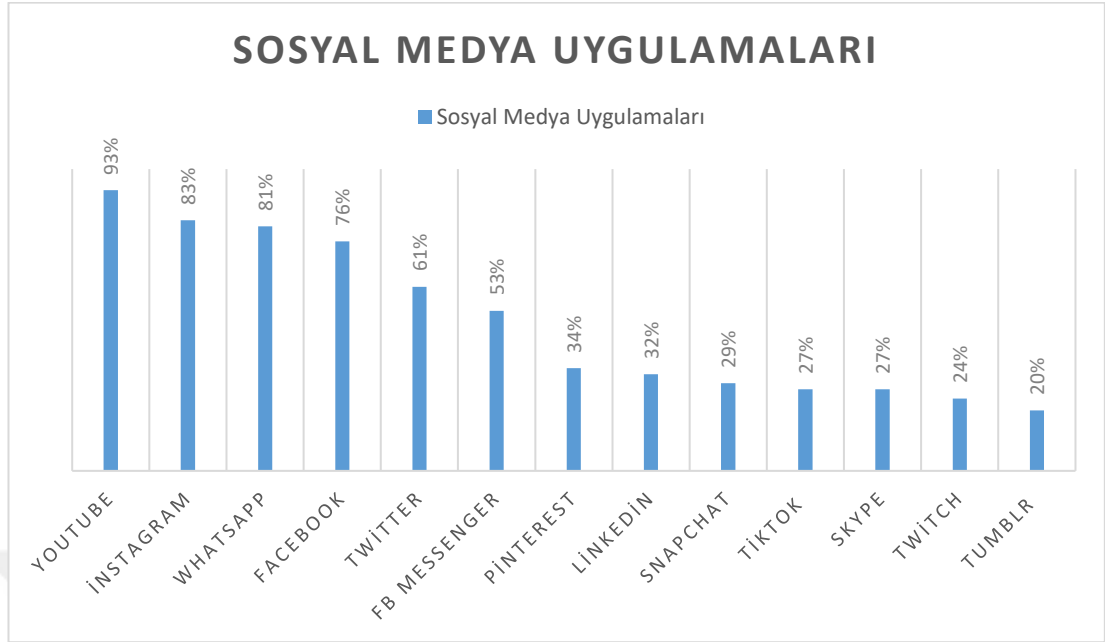
Sosyal medya uygulamalarında kullanıcılar interaktif bir şekilde hazırladıkları içerikleri yine birbirlerine iletirler. Bu içerikler kişisel bilgileri, blogları, profilleri, tartışma sitelerini, arkadaşlık sitelerini oluşturur.

Tablo 3.2019 Yılında Türkiye’de Sosyal Medya Kullanımı

We Are Social (2019) verilerine göre 2019 yılında Türkiye’de sosyal medya kullanımını Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 4. 2020 yılında Türkiye’de Sosyal Medya Kullanımı

We Are Social 2020 verilerine göre 2020 yılında Türkiye’de sosyal medya kullanımı Tablo 4’ de verilmiştir. Türkiye’ de sırasıyla en çok Youtube, Instagram, Whatsapp, Facebook, Twitter, FB Messenger, Pinterest, LinkedIn, Snapchat, Tiktok, Skype, Twitch ve Tumblr kullanılmıştır. 2019 yılı ile kıyaslandığında Youtube, Instagram, Whatsapp, Facebook, Twitter, FB Messenger kullanımı artarak aynı sırayla devam ederken, Pinterest, LinkedIn, Snapchat Skype uygulamasını geçmiştir.

Bu çalışmada sosyal medya olarak Facebook, Instagram, Twitter, Snapchat ve Youtube uygulamalarına yer verilmiştir.

2.3.1. Facebook

Facebook uygulaması sosyal medya platformunun önemli örneklerinden biridir. İnsanların bu platforma üye olarak arkadaşlarıyla iletişim kurmasına ve çeşitli bilgi alışverişlerini yapmalarına olanak sağlamaktadır. Facebook 2004 yılında Harvard Üniversitesi öğrencileri için okulun öğrencisi Mark Zuckerberg tarafından kurulmuştur. Facebook ilk başta bu okulla başlayıp daha sonra çevredeki tüm okullara ve tüm Amerika Birleşik Devletlerindeki okullara yayılmıştır. En başta öğrenciler okulun mail adresleriyle üye olurlarken, 2006 yılı itibariyle tüm mail adreslerine belli bir yaş sınırıyla açılmıştır. Facebook tüm kullanıcılarına ücretsizdir ve gelirini reklam ve destekleyicilerden sağlamaktadır. Facebook kullanıcıları bilgilerini, fotoğraflarını, ilgi alanlarını, mesajlarını gösterebilirler. Diğer insanlarla paylaşabilmekte ve bu

paylaşımına çeşitli sınırlandırmalar yapabilmektedir. İster sadece ekli olan arkadaşlarına ister belli kişiler dışındakilere açık olmayacak şekilde sınırlandırılır (Yağmurlu, 2011: 7).

Facebook uygulaması ana sayfa, profil sayfası, e-posta, anlık mesajlaşma, arkadaşlar sayfası ve ayarlar başlıkları altında incelenebilmektedir. Profil sayfası kullanıcının arkadaşlarının görebileceği bilgileri içermektedir. Kullanıcı profilinde cinsiyet, yaş, eğitim durumu, yaşadığı şehir, ilgi alanları, iletişim durumu, mesleği, memleketi ve fotoğrafları gibi bilgileri yer almaktadır. Hangi bilgileri profil sayfasında yer edineceği kullanıcının kendi isteğine bağlıdır. Kullanıcılar kendi profil sayfalarından hesaplarında ekli olan arkadaşlarına mesajlar yollayabilmekte veya arkadaş listelerine eklemek isteği kişilere arkadaşlık isteği yollayabilmektedirler. Ana sayfa; kullanıcının arkadaşlarının, üye olduğu grupların ve beğendiği sayfaların paylaşmış olduğu fotoğraf, video, haber, duyuru ve bildirimlerin olduğu alandır. Kullanıcı ana sayfada paylaşılan gönderiyi, kimin paylaştığını ve bu gönderiye yapılan yorumları görebilmektedir. E-posta kullanıcıların facebook uygulamasına kaydolarken verdikleri adresi içermektedir. Arkadaşlarının kullanıcının duvarında paylaşım yapması, yorum yapması, mesaj atması veya arkadaş olarak eklenmesi durumunda kullanıcı e-posta ile bilgilendirilmektedir. Kullanıcılar arkadaşlarının bulunduğu sayfadan arkadaşlarının tam listesini görebilmektedir. Ayrıca anlık mesajlaşma sayesinde arkadaş listesinde bulunan kişilerle eş zamanlı olarak iletişim kurarlar. Uygulamanın güvenlik ve gizlilik ayarları ayarlar sayfasından yapılmaktadır. Ayrıca bu sayfa kullanıcıya arkadaş listesini düzenleme ve hesabını geçici ya da kalıcı olarak dondurma olanağı sağlamaktadır (Durmuş, Kılınç, Serra ve Ulusu, 2012'den akt. Eroğlu, 2014:53).

2019 yılında Facebook kullanıcılarının profiline bakıldığında %64'ü erkeklerden oluşmaktadır. 2020 yılının ilk yarısında ise bu oran %63,9' dur (<https://www.webolizma.com/2019-kuresel-dijital-raporunda-turkiye/>).

Tablo 5 ve 6' da 2020 yılına ait Avrupa ve Türkiye' de Facebook kullanıma ilişkin bilgiler verilmiştir.

Tablo 5. 2020 yılında Avrupa’ da Facebook İstatistikleri

Avrupa İçin İnternet, Facebook Ve Nüfus İstatistikleri						
AVRUPA	Nüfus(2020 tahm.)	Pop. Dünyanın%	İnternet Kullanıcıları 31Mart 2020	Penetrasyon Nüfus Yüzdesi	İnternet %Dünya	Facebook 31Ocak 2020
Avrupa	829.173.007	% 10.7	727.559.682	% 87.7	% 16.0	340.891.620
Dünyanın Geri Kalanı	6.887.050.202	% 89.3	3.808.689.126	% 55.3	% 84.0	1.858.536.950
Dünyanın Geneli	7,716,223,209	% 100.0	4.536.248.808	% 58,8	% 100.0	2.199.428.570

Kaynak: <https://www.internetworldstats.com/stats4.htm>

Tablo 6. 2020 yılında Türkiye’de Facebook Kullanımı

TÜRKİYE
TR - 84.339.067 nüfus (2020) - Ülke büyüklüğü: 773.473 km2
Başkent: Ankara - nüfus 5.117.603 (2020)
GSYİH (kişi başına): <u>Dünya Bankası</u> başına 9.370 \$ (2018) _
Aralık 2019'da 69.107.183 kullanıcı, IWS başına% 81,9 penetrasyon.
Şubat 2020'de 52.670.000 Facebook kullanıcısı,% 62,5 penetrasyon oranı.
Yerel Saat ve Hava Durumu <u>Ankara, Türkiye</u>

Kaynak: <https://www.internetworldstats.com/europa2.htm#tr>

Tablolarda da görüldüğü üzere Facebook kullanımı tüm ülkelerde oldukça fazladır. Türkiye’de ise her sene hatta her ay çıkan yeni uygulamalar sayesinde ve artık eski popülerliğini kaybettiği için Facebook kullanıcısı azalmıştır. Ama yine de kullanıcı sayısı azımsanmayacak kadar fazladır.

2.3.2. Instagram

Günümüzde sosyal medya uygulaması olarak ülkemizde de gittikçe popüler hale gelen Instagram kullanıcıların fotoğraf ve video paylaşmasına, kendi bünyesinde sunduğu filtrelerle daha kaliteli ve özgün fotoğraflarla daha profesyonel bir uygulama sunmaktadır. Kullanıcılar paylaştıkları fotoğraf ve videolara #beautiful #çiçek #naturel

gibi hashtagler ekleyerek daha fazla kişilere hitap etme olanağı bulmaktadır (Küçükıymaz, 2014'den akt. İnankul, 2018: 95).

Türkiye'de instagram kullanımı son yıllarda atağa geçmiş olsa da 2019 da facebook 43 milyon kullanıcısıyla hala birinci sıradadır. Instagram kullanıcılarının %41'i kadın %59'u erkektir. 2020 yılında instagram uygulamasında bu oranlar %42,2' si kadın, %57,8'i erkektir (<https://www.webolizma.com/2019-kuresel-dijital-raporunda-turkiye>).

2021 yılının Ocak ayında Türkiye' de instagram kullanımı yetişkin nüfusun %69'una yakındır. Instagram kullanan kişilerin % 42.2'si kadın, %57.8'i erkek olarak tespit edilmiştir (<https://www.webolizma.com/hootsuite-ve-we-are-social-2021-dijital-turkiye-raporu/>).

2.3.3. Twitter

Facebook ve Instagramın yanı sıra bir başka sosyal medya uygulaması olan twitter microblog'dur. Twitter 2006 yılında Jack Dorsay tarafından hizmete girmiştir (İnankul, 2018: 95). “140 harflik bir söz edimi olanağı tanıyan, bu söz edimlerinin ‘tweet’ olarak tanımlandığı bir yazılımdır” (Bayraktutan ve ark. 2012'den akt. Solmaz vd. , 2013: 25).

2019 yılında twitter kullanıcılarının %19'u kadın, %81'i erkektir. 2020 yılında bu oranlar %21.6'sı kadın, %78.4'ü erkeklerden oluşmaktadır (<https://www.webolizma.com/2020-kuresel-dijital-raporunda-turkiye/>). 2021 yılı Ocak ayı itibariyle ise Twitter kadın kullanıcılarının oranında ciddi bir azalma meydana gelmiştir. Kadın kullanıcıların oranı %13.4 olurken erkek kullanıcıların oranı %86.6 oranına yükselmiştir (<https://www.webolizma.com/hootsuite-ve-we-are-social-2021-dijital-turkiye-raporu/>).

2.3.4. Snapchat

Snapchat Stanford Üniversitesinin üç öğrencisi olan Evan Spiegel, Bobby Murphy ve Reggie Brown tarafından 2011 yılında kurulmuştur. Snapchat kendi seçtiği ya da eklediği kullanıcılar arasında belli zaman aralığında fotoğraf ve video paylaşımı yapılan uygulamadır. Gönderilen fotoğraf ve videoların gönderilen kişi tarafından ne kadar sürede görüntüleyeceği belirlenebilir. Gönderilen fotoğraf ve videolara “snap”

denir ve gönderilen kişi bu snapleri ekran görüntüsü alırsa gönderen kişiye bildirim gider (Kara, 2016: 266).

“Kullanıcıların tamamen veya kısmen açık birer profil oluşturup, ilişkide oldukları insanlar listesi hazırladıkları, sergiledikleri, paylaştıkları ve diğer kullanıcıların profil ve ilişkilerini gözlemleyebildikleri sanal ortamlardır” (Boyd & Ellison, 2004’den akt. Kara, 2016: 266).

Snapchat kullanıcılarının 2019 yılında %68’i kadın, %32’i erkeklerden oluşmaktadır. (<https://www.webolizma.com/2019-kuresel-dijital-raporunda-turkiye>) 2020 yılında bu oran %69.4’ü kadın, %29’u erkek kullanıcılardan oluşmaktadır (<https://www.webolizma.com/2020-kuresel-dijital-raporunda-turkiye/>). 2021 yılı itibariyle yetişkin nüfusun %17’sine yakınının Snapchat kullanıcısı olduğu tespit edilmiştir. Bu kullanıcıların %68.9’u kadın, %29.3’ü erkeklerden oluşmaktadır. 2021 yılı ocak ayında bir önceki yıla göre kadın kullanıcı sayısı azalırken erkek kullanıcı sayısının arttığı görülmektedir (<https://www.webolizma.com/hootsuite-ve-we-are-social-2021-dijital-turkiye-raporu/>).

2.3.5. Youtube

Youtube 2005 yılında Jawed Karim Steve Chen ve Chad Hurley tarafından kullanıcı kullanımına sunulmuştur. Youtube ilk kullanılmaya başlandığı dönemde sadece eğlence aracı olarak görülmektedir ancak 2006 yılı itibariyle Youtube’un Google bünyesine katılmasıyla video paylaşma platformuna dönüşmüştür. Yani arama motoru olarak kullanımı dışında video yükleme platformu haline de gelmiştir. Youtube kullanıcılara sadece müzik dinleme, film ve video izlenme imkânları sunmasının yanı sıra kullanıcıların çektikleri videoları paylaşmalarına ortam sağlar. Eskiden kullanıcılar videoları izleyip herhangi bir etkileşimde bulunmadıkları için pasif izleyici olarak kalırlardı. Ancak kullanıcıların videolara yorum yapması ve beğenmesiyle videoyu paylaşan kişiyle iletişime geçmesi platformu daha sıcak, kolay ulaşılabilir ve iletişimi çift yönlü yapmıştır. Bu şekilde youtube hem işitsel hem de görsel bir platform haline gelmiştir (Altun, 2019: 16).

Sosyal medya uygulamalarının çok sayıda kişiye ulaşmasıyla birlikte getirdiği olumlu ve olumsuz yanları bulunmaktadır. Olumsuz yanlarından biri de zorbalığın bir çeşidi olan siber zorbalıktır.

2.4.Zorbalık Kavramı

Türk Dil Kurumu (TDK) sözlüğünde zorba kelimesi “gücüne güvenerek hükmü altında bulunanlara söz hakkı ve davranış özgürlüğü tanımayan (kimse), müstebit, mütegalibe, despot, diktatör” olarak tanımlanırken zorbalık kelimesi ise “zorbaca davranışta bulunma, müstebitlik” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2020). Bu bağlamda İsveçli Psikolog Leymann tarafından zorbalık kavramı beş farklı sınıfta değerlendirilir. Bunlar “bireyin kendisini ifade etmesinin engellemesi, sosyal ilişkilere yönelik saldırılar, bireyin sosyal kişiliğine yapılan saldırılar, bireyin çalışma hayatına yapılan saldırılar ve bireyin sağlığını etkileyen saldırılar” dır (Leymann, 1990’dan akt. Ekinci & Yıldırım, 2020: 2).

“Saldırganlığın alt boyutunu oluşturan zorbalık, ergenler arasında akran (geleneksel) zorbalığı ve siber zorbalık olmak üzere iki şekilde görülmektedir. Her iki zorbalık türünde de fiziksel, sözel ve ilişkisel zorbalık türleri görülmektedir” (Cenkseven ve ark. 2016’dan akt. Özbey, 2019: 10).

Zorbalık tanımlara bakıldığında saldırganlığın türü olduğu ama zorbalığın sadece saldırganlık içeren tavırlar taşımadığı da görülmüştür. Zorbalık karşıdaki kişiye kasıtlı olarak zarar verme amacı taşır ve zorbalık sürekli tekrarlanır. Zorbalığın en önemli ve ayırt edici özelliği zorbalığı yapan kişi tarafından bilinçli ve kasıtlı şekilde yapılıyor oluşudur. Zorbalığa maruz kalan kişi sadece fiziksel değil; psikolojik, sosyal açıdan da zarar görür (Yurdakul, 2020: 7).

Bir eylemin zorbalık olabilmesi için; kasıtlı olarak zarar verme amacı taşıması, zorbalık davranışının devamlı şekilde yapılıyor olması, zorba ve kurban arasında güç dengesizliğinin olması gerekmektedir (Olweus,1993’dan akt. Levent ve Aksoy, 2019: 64).

Zorbalık kavramı üzerinde ilk çalışmaları ve tanımlamaları yapan Olweus zorbalığa sebep gösterilen davranışları doğrudan zorbalık ve dolaylı zorbalık olarak iki gruba ayırmaktadır. Doğrudan zorbalığı da kendi arasında doğrudan sözel zorbalık ve doğrudan fiziksel zorbalık olarak ikiye ayırmaktadır. Doğrudan sözel zorbalık bir kişiye isim takma, dedikodu yayma, alay etme gibi davranışları kapsarken, fiziksel zorbalık bir kişiyi tehdit etme, tekme, tokat atma, vurma gibi fiziksel zararları kapsamaktadır. Dolaylı zorbalık ise ilişkisel zorbalık olarak da adlandırılırken, ispatlanması zor bir zorbalık türüdür. Genellikle arkadaş gruplarına alınmama,

dışlanma, yok sayma gibi davranışları içermektedir (Olweus, 1993'den akt. Levent ve Aksoy, 2019: 64).

2.5.Zorbalık Aktörleri

Tüm ülkelerde, tüm kültürlerde, tüm yaşayış tarzlarında görülen zorbalıkta karşımıza üç çeşit insan tipi çıktığı görülmektedir. Bunlar zorbalığı uygulayan zorbalar, bu zorbalığa maruz kalan mağdurlar ve zorbalığı izleyen zorbalık izleyicileridir (Ekinci & Yıldırım, 2020: 4).

2.5.1. Zorbalar

Zorbalar genel olarak sevgi ve ilgiden mahrum bırakılmış, şiddete eğilimli ve şiddeti destekleyen hareketlerde bulunan, özgüven eksiklikleri sebebiyle egolarını beslemek ve kendilerinden üstün ya da rakip olarak gördükleri bireyleri itibarsızlaştırmak için insanlara zorbalık yapan kişilerdir (Yelboğa & Koçak, 2019: 2293).

Yapılan araştırmalarda genel olarak altı adet zorba türü ortaya çıkmaktadır. Tınaz zorba türlerini şu şekilde sıralamaktadır: Empati yeteneğinden yoksun, herkesten üstün olduğunu düşünen ve sürekli beğenilme güdüsüyle tetiklenen “narsist zorba”; insanlar üzerinde korku oluşturarak çevresindeki kişileri kontrol altında tutmaya çalışan “hiddetli bağırان zorba”; çalışma arkadaşlarının başarılarını ve yeteneklerini kıskanan ve bu kişilerin işlerinin kötü sonuçlanması için uğraşan “ikiyüzlü yılan zorba”; kendini olduğu kişiden, çevresinden daha farklı ve üstün göstermeye çalışan, özgüven eksikliği yaşayan “megaloman zorba”; sürekli karşısındaki kişinin hatalarını ve eksikliklerini ortaya çıkarmaya çalışan, memnuniyetsizlik içerisinde olan “eleştirici zorba”; hayatında olan sorunlar sebebiyle yaşadığı hayal kırıklıklarını çevresindeki insanlara zorbalık yaparak bastırmaya çalışan “hayal kırıklığına uğramış zorba”dır (Tınaz, 2006'dan akt. Ekinci & Yıldırım, 2020: 5).

2.5.2. Mağdurlar

Mağdur genellikle kendini güçsüz hisseden, ya da güçsüz olduğunu düşündüğü/hissettiği bir dönemde geçtiği için yapılan zorbalığa karşı çıkamayan ve tekrar tekrar bu zorbalığa maruz kalan kişidir. Bir kişinin mezhebi, cinsiyeti, dili, dini, ırkı, nereli olduğu, sosyal sınıfı, statüsü, kökeni, değiştiremediği fiziksel özellikleri

mağdur olması, zorbalığa maruz kalması için bir sebeptir (Olweus 1990'dan akt. Ekinci & Yıldırım, 2020: 5).

Bir şiddet türü olan zorbalığın aktörlerinden biri olan mağdurlar için birçok sınıflandırma yapılabilir. Bunlardan bazıları şöyledir:

Giyimi, kuşamı, dış görünüşü, düşünceleri veya davranışları farklı olduğu için zorbalığa uğrayan “acayip kişi”; Dili, dini, ırkı, cinsiyeti, kültürü farklı olduğu için zorbalığa maruz kalan “yalnız kişi”; iş hayatında yetenekli ve başarılı olduğu için kıskanılan ve bu başarısına gölge düşürülmek istendiği için zorbalığa uğrayan “başarılı kişi”; eğitim gördüğü okula ya da çalışacağı kuruma yeni geldiği için zorbalığa uğrayan “yeni gelen kişi” olarak mağdurlar sınıflandırılmaktadır (Ekinci & Yıldırım, 2020: 6).

2.5.3. İzleyiciler

Zorbalık süresince aktörler arasında zorba ve mağdurun dışında aktörlerden biri de izleyicilerdir. İzleyiciler zorbalık olayını fark ettiğinden itibaren olaya pasif ya da aktif şekilde dâhil olurlar. Genelde yapılan zorbalığı gördükleri zaman izleyiciler sorumluluk almaktan kaçınırlar. Empati yeteneği bakımından gelişmiş olan bireyler aktif izleyici olup olaylara tepki gösterip müdahale ederler. Empati yapamayan ve bu durumdan uzak duran pasif izleyiciler sessiz kalmaktadır. Araştırmalara göre üç farklı izleyici tipi vardır. Zorbalık süresi boyunca zorbaya destek olan veya yardım eden “ortaklar”; mağdurun yanında olup ona yardım etmeye çalışan ve yaşanan duruma çözüm arayan “karşıtlar”; yapılan zorbalığa sessiz kalan ve sessiz kaldığı için zorbalığın devam etmesine sebep olan “ilgisizler” olarak sınıflandırılmaktadır (Ekinci & Yıldırım, 2020: 6).

Zorbalığın bilinen ve yaygın olan dört türü vardır.

2.6. Zorbalık Türleri

2.6.1. Fiziksel Zorbalık

Gözlemlenip tespit edilebilen, fiziksel davranışları içeren zorbalık türüdür. Bu zorbalık türü davranışları kişiye tokat atmak, saldırmak, tükürmek, kişisel eşyalarına, kıyafetlerine zarar vermek, ısırarak, tırnaklamak, yumruklamak olarak sıralanmaktadır (İrfaner, 2009: 10).

2.6.2. Sözel Zorbalık

Kadınlar ve erkekler tarafından çok sık kullanılan, farkına varılması en zor olan zorbalık türüdür. Genel olarak kişilere lakap takmak, alay etmek, küfür etmek, iftira atmak, suçlamak, ırkçı ve cinsel hakaretlerde bulunmak gibi davranışları içermektedir. Zorba tarafından kullanılması en kolay zorbalık türüken mağdur için katlanması ve atlatması en zor zorbalıktır (İrfaner, 2009: 10).

2.6.3. İlişkisel Zorbalık

Sözel zorbalık ile bağlantılı olan ama doğrudan gözlemlenemeyen bir zorbalık türüdür. Planlı bir şekilde mağdurun kişisel benliğinin zedelenmesi amaçlanır. Bu zorbalık türü içine en çok arkadaş grubundan dışlanma, arkadaş grubuna alınmama, görmezden gelme davranışları girmektedir (Kırık, 2017; İrfaner, 2009).

2.6.4. Siber Zorbalık

Siber zorbalık bir veya daha fazla kişinin elektronik iletişim araçlarını kullanarak sürekli şekilde, kendini savunamayan ya da belli başlı bir gruba yönelik kasıtlı ve ısrarlı bir biçimde yapılan sosyal, sözel, psikolojik veya görsel olan saldırgan davranışların tümüdür (Urfalı, t.y.:1).

2.7.Siber Zorbalık Kavramı

Teknoloji ve internetin hayatlara girmesiyle ve gelişmesiyle farklı bir iletişim ağı oluşmuştur. Sosyal medya araçları varlıklarıyla iletişimi daha kolay, basit ve hızlı hale getirirken; olumlu yanlarının yanında olumsuz bazı durumlar da ortaya çıkmıştır. Bunların başında da siber zorbalık gelmektedir.

Siber zorbalık kavramını literatürde ilk kullanan Bill Belsey bu kavram hakkında şu tanımı yapmıştır: “ Bir kişi veya grup tarafından başkalarına zarar vermek için bilgi ve iletişim teknolojileri aracılığıyla yapılan kasıtlı, tekrarlanan ve saldırgan davranışları içeren bir zorbalık biçimidir” (Ekinci& Yıldırım, 2020: 22).

Siber zorbalık kavramının literatürde dijital zorbalık, elektronik zorbalık, internet zorbalığı, e- zorbalık, çevrimiçi zorbalık, çevrimiçi sosyal saldırganlık olarak farklı şekilde kullanıldığı görülmektedir (Eroğlu, 2014: 38).

Siber zorbalık kısaca “elektronik iletişim araçları kullanılarak bir kişi ya da gruba yönelik zarar ya da rahatsızlık verici eylemlerde bulunmak” (Baştürk Akça, t.y.:3) olarak tanımlanabilir. Siber zorbalık direkt fiziksel bir durum içermediği için

günümüzde hala bir şiddet olarak görülmemektedir. Sosyal medya aracılığıyla yapılan bir şiddet türü olduğu için insanlar tarafından gerçek olarak görülmemekte ve önemsenmemektedir. İnternet kullanımının yaygınlaşması, sosyal medya uygulamalarının artması, sosyal ağlarda hesap açma rahatlığı ve bu ağlarda açılan hesapların arkasına gizlendiklerini, bulunmayacakları düşüncesiyle siber zorbalık her geçen gün artmaktadır.

Shariff (2008) siber zorbalığı bireylerin iletişim araçlarını kullanarak kişilere rahatsız içerikli, uygun olmayan mesajlar ve resimler atılması, aşağılanması ve tehdit edilmesi olarak açıklamıştır. Shariff'e göre kimliğin gizlenmesinin kolay olması, iletişim araçları kullanılarak yapılan siber zorbalığın birçok kişi tarafından bilinmesine yol açması, zorbalığın cinsel sömürü olarak gerçekleşmesi siber zorbalığın karakteristik özelliklerindedir (Aytaç, 2020: 26).

Siber zorbalığa örnek olarak aşağıdaki davranış biçimleri gösterilebilir:

- Sebepsiz bir şekilde bir kişiyi bulunduğu sohbet odasından atma,
- Bir kişinin gizlice, habersiz şekilde cep telefonuyla utanç verici fotoğraflarını çekme,
- Mail ya da cep telefonundan gönderilen mesaj ile kişilere aşağılayıcı, şiddet, hakaret ve cinsel içerikli mesajlar gönderme,
- Mağdur kişinin blog sayfasına, web sayfasına kişiyi incitecek, küçük düşürecek resim ya da mesajlar ekleme,
- Cep telefonları ya da çeşitli kameralar aracılığıyla kişilerin uygunsuz fotoğraflarını çekip internette paylaşma (örnek olarak tuvaletlere ya da soyunma odalarında olan kameralar aracılığıyla mağdurların görüntülerini kaydedip paylaşmak),
- Mağdur kişiye ilişkin asılsız, kişiyi rencide edici haberler, dedikodular yayma (Erdur Baker & Topçu, 2008'den akt. Eroğlu, 2014: 39).

Bu davranışların dışında sürekli karşılaştığımız siber zorbalık biçimlerini şöyle açıklayabiliriz:

- Doğrudan hakaret, tehdit, rahatsız edici ya da nefret içerikli mesaj ve yazışmalar,
- İnternet üzerinde web sitelerinde veya diğer kamuya açık platformlarda hakaretler, tehditler, nefret mesajları ve tacizler,

- Sosyal ağlarda, web sitelerinde veya kamuya açık diğer platformlarda kişisel sırları ifşa etmek yahut söylentiler yaymak,
- Kavga veya şiddet içerikli video çekip yayınlamak,
- Kişi ya da kişilerin fotoğraflarını manipüle ederek yayınlamak,
- Mağdurlara özel bilgilerini veya çok samimi fotoğraf ve videoları internette yayınlamak,
- Kişi ya da kişilerin fotoğraflarını manipüle ederek yayınlamak,
- Mağdurlara özel bilgilerini veya çok samimi fotoğraf ve videolarını kullanarak şantaj yapmak ve bunları yayınlamak,
- Birinin ya da birilerinin çevrimiçi hesaplarına erişim sağlamak ve bunlar üzerinden o kişi ya da kişileri zor duruma düşürecek mesajlar göndermek veya aşağılayacak yayınlar yapmak,
- Biri ya da birileri adına sahte profiller veya çevrimiçi hesaplar oluşturmak ve bu sahte hesaplar üzerinden aşağılayıcı ve utanç verici paylaşımlar yapmak,
- Birini ya da çevrimiçi topluluklardan, gruplardan veya forumlardan dışlamak (Ekinci& Yıldırım, 2020: 26-27).

Siber zorbalığa maruz kalan insanların aşağıda belirtilen olayları sürekli yaptığı görülmüştür.

- “Cinsel içerikli ve yaş sınırı olan siteleri ziyaret etmek,
- Sanal ortamlarda tanıştığı insanlarla gerçek dünyada buluşmak,
- Çeşitli gruplara ait daha çok intiharı ve sapkın davranışları özendiren siteleri ziyaret etmek ve
- “Kaçak yazılımlar, müzikler ve diğer dosyaları indirme ve paylaşmak” (Dowell, Burgess ve Cavanaugh, 2009’ dan akt. Tanrıkulu, 2013: 16).

2.8.Kuramsal Çerçeve

Siber zorbalığa başvuran kişilerin neden siber zorbalık yöntemine başvurduklarına ilişkin çeşitli açıklamalar bulunmaktadır. Literatürde bulunan kuramlarda genellikle geleneksel zorbalıkla ilgili kuramlar yer alırken; siber zorbalık içinde bu kuramlara eklemeler yapılmıştır. Ya da siber zorbalık için yeni kuramlar ortaya çıkmıştır (Derin & Çetinkaya Yıldız, 2019: 121).

2.8.1. Barlett ve Gentile Siber Zorbalık Kuramı

Barlett (2016)' a göre birçok kuram zorbalığı açıklasa da siber zorbalığı açıklamada bu kuramlar yetersizdir. Bu sebeple de Genel Saldırganlık ve Genel Öğrenme Modelleri kuramlarından yola çıkarak sanal ortamda yapılan zorbalığa özgü bir kuram geliştirmiştir (Akgül, 2020: 155).

Bu kuram siber zorbalık ve geleneksel zorbalığı birbirinden ayıran tek psikolojik kuramdır. Barlett ve Gentile Siber Zorbalık kuramı; Genel Saldırganlık kuramı ve Genel öğrenme kuramı olan sosyal öğrenme modellerinden etkilenmiştir (Derin & Çetinkaya Yıldız, 2019: 122).

Barlett ve Gentile Siber Zorbalık Kuramı'nın dört önermesi mevcuttur. Bu önermelerden ilkinde göre, kişinin siber zorbalık gösterme davranışı, öğrenme denemelerine, sergileme yeteneğine ve öz yeterliliğine dayanır. Bu bağlamda bir saldırganlıkta teknoloji kullanılması öğrenme denemesi sayılır. Bu denemelerde kişi zorba kimliğinin gizli kaldığını, zorba ile mağdur kişi arasındaki fiziksel dış görünüş, güç farkının bir anlam ifade etmediğini, zorbalık fiziksel olmadığı için mağdurun bedeninde de herhangi bir iz (örn. yara morluk vs.) bırakmadığını, zorba mağdur üzerinde bıraktığı etkiyi, psikolojisini, yaşadıklarını birbir görmek zorunda kalmadığını deneyimlemekte ve zorba kişi aileler ve başka otoriteler tarafından kimliğinin belirlenmesi daha zor olduğundan dolayı ceza almadan kurtulmaktadır. Barlett ve Gentile Siber Zorbalık Kuramı'nın ikinci önermesinde ise siber zorbalıkta ortaya çıkan öğrenme çıktıları davranışı otomatikleştirir ve ulaşılabilir hale getirir. Üçüncü önermede siber zorbalığa ait tutumlar bireyin kişiliğiyle bütünleştikten sonra bu tutumların daha sonra olan davranışlara da kılavuz olduğundan bahsedilmektedir. Son önerme olan dördüncü önerme, modelde üstü kapalı şekilde yer almıştır. Bu bağlamda Barlett ve Gentile'nin siber zorbalık kuramı geleneksel zorbalığa göre siber zorbalığı daha ayrıntılı şekilde açıklamaktadır. Geleneksel zorbalık ve siber zorbalık arasında yüksek derece benzerlik olsa da modelde belirtilmiş olan önermeler siber zorbalığı açıklamada ayırt edici rol üstlenmektedir (Derin & Çetinkaya Yıldız, 2019: 122-123).

2.8.2. Rutin Aktiviteler Kuramı

Siber zorbalığı açıklayan bir başka kuram ise Rutin Aktiviteler Kuramıdır. Rutin Aktiviteler Kuramında bir suçun ortaya çıkmasına sebep olan koşullar ele alınmıştır.

Bu kurama göre bir suçun işlenmesi için üç koşul ya da unsur gereklidir. Bunlar suçu yapmaya motivasyonu olan suçlu, buna uygun bir hedef ve gerekli denetimin yapılmadığı ortamdır. Sosyal medyada da denetim yapılmadığı için insanlar kolaylıkla suç işlerler (Derin & Çetinkaya Yıldız, 2019: 132).

Kişiler sosyal medyayı rahatlığı ve kolaylığı sebebiyle tercih etmektedirler. Ancak teknolojinin rahatlığı ve kolaylığı kişileri siber zorbalık karşısında açık bir tehdit haline getirmektedir. Bireylerin siber zorbalığa maruz kalması günlük hayattaki rutin ve aktivitelerinden etkilenmektedir. İnternet ve sosyal medya ortamı bireylerin vakit geçirdikleri, çeşitli faaliyetlerde bulunduğu yeni bir ortamdır. Bireyler çeşitli araştırmalar yapabilir, çevrimiçi platformlar üzerinden oyunlar oynayabilir, tanımadıkları kişilerle sohbet etme imkânları bulabilmektedirler. Sosyal medya artık iletişim dışında kişilere sosyalleşme, yeni kişilerle tanışma alanı sunmaktadır. Bu sebeple de kişilerin günlük rutinlerinde yer alan bu faaliyetleri ve bu faaliyetler için ayırdıkları zaman siber zorbalığa uğrama riskini de arttırmaktadır (Derin & Çetinkaya Yıldız, 2019: 132).

Rutin Aktiviteler Kuramı diğer kuramların aksine zorba ya da mağdurun özellikleri yerine suçun gerçekleştiği zaman ve mekâna odaklanır. Dolayısıyla zorba ve mağdurun dışında suçun gerçekleştiği ortamda etkilidir. Rutin Aktiviteler Kuramında zorbalığı kafasına koymuş ve bununla motive olmuş bir zorba, zorbayı kendine çeken uygun bir hedef ve mağduru zorbadan koruyacak koruyucular olmak üzere üç unsur bulunmaktadır. Bu üç unsur birbirine bağlıdır ve zorbalığın gerçekleşmesi için üçünün de bulunması gerekir. Birinin bulunmaması demek suç oluşumunun engellenmesi demektir (Dolu, 2009: 3-4).

2.8.3. Sosyal Ekolojik Kuram

Sosyal Ekolojik Kuram Bronfenbrenner (1977) tarafından sunulan çocukların davranışlarının şekillenmesinde içinde yaşadığı ortamın ve çevrenin etkili olduğunu savunan kuramdır. Bu sebeple çocuğun etkileşimde olduğu aile, arkadaşlar, okul, park, mahalle, topluluk gibi bağlamlar çocuğun gelişiminde ve davranışlarında etkilidir. Kuram siber zorbalıkla ilişkilendirildiğinde bireyin etkileşimde bulunduğu her kişi veya ortamın siber zorbalığın yapılmasında ya da sürdürülmesinde etkili olduğu görülmektedir. Kişinin ailesi, arkadaşları, öğretmenleri yani birebir iletişimde bulunduğu herkesin siber zorbalık hakkındaki bilgisi, tutumları, çevresinde olan siber

zorbalık davranışlarına verilen tepkileri siber zorbanın davranışını ya da mağdurun tepkisini etkilemektedir. Kişinin ailesi ve çevresi arasındaki ilişkileri siber zorbalığın fark edilmesinde ve önlenmesinde etkilidir (Akgül, 2020: 151).

Ekolojik Kuram' a göre kişiye en yakın olan ve kişiyi birinci düzeyde etkileyen aile, okul, arkadaşlar, sınıf ortamı “mikrosistem” dir. Fakat kişinin davranışları aile ve arkadaş ortamından etkilendiği zaman ortaya çıkan etkileşim sistemi “mezosistem” olarak adlandırılır. Mezosistemi çevreleyen ve kitle iletişim araçlarını, resmi olan/ olmayan sosyal yapıları içine alan, bireyin gelişimini doğrudan olmasa da dolaylı şekilde etkileyen birimler “ekzosistem” dir. “Makrosistem” ise bireyin içinde bulunduğu daha büyük ortamlardan oluşan gelenek, görenekler, kültürel değerler, yasalarıdır. Bütün bu çerçeveye dâhil olan zaman boyutu “kronosistem” olarak adlandırılır. Ekolojik Kuramın bu sistemi birey üzerindeki dışsal sebepler olan okul değiştirme, yaşadığı yerden taşınma ve içsel sebepler olan ergenlik, psikolojik buhranlar ile kendisini göstermektedir. Zamanla bu model geliştirilmiş ve bireylerin teknolojiyle olan iletişimi göz önünde alınarak siber zorbalığa etki eden arkadaş, aile, toplumsal çevre ve çevrimiçi çevre faktörleri devreye girmiştir (Derin & Çetinkaya Yıldız, 2019: 125).

2.8.4. Seçim Kuramı

Seçim Kuramı davranışçı yaklaşımlar başta olmak üzere diğer yaklaşımlarında aksine davranışlarımızın dıştan kontrolle değil, içten bir kontrolle oluştuğunu savunmaktadır. Seçim Kuramını öne süren William Glasser bütün davranışlarımızın kontrol edilemeyeceğini öne süren yaklaşımları reddederek kişilerin davranışlarından sorumlu olabileceklerini öne sürmektedir. Seçim Kuramına göre insanlar bizi mutlu da mutsuz da edemez. İnsanlarla aramızdaki iletişim bilgi alışverişinden ibaret olduğu için eğer seçimlerimiz olmasaydı bilgi de olmazdı. Seçim Kuramı seçimlerimizin nasıl ve neden yapıldığını açıklamaktadır. Kurama göre bireyler dış kontrol dilini değil de iç kontrol dilini kullanmalıdırlar. Dış kontrol dili genel olarak insanları suçlayıcı, kontrol etmeye çalışan bir dili ifade ederken iç kontrol dili yaşanan olaylar üzerine kendi sorumluluklarını fark eden kabul edici bir dili ifade eder (Tanrıku,2013: 30-31).

Seçim Kuramı doğumdan ölüme yaptığımız bütün davranışlarımızı içerir ve tüm davranışlarımız içten gelerek seçilmiştir. Bu kurama göre yaptığımız her şey kendi

seçimimizdir. Bütün insanlığı harekete geçiren seçimlerimiz kendi içimizden çıkar. Seçim Kuramı bireylerin içsel dünyasında seçimlerini neden ve nasıl yaptığını açıklar (Akpınar & Öz, 2013: 3).

Glasser (1997), hayatta kalma ve üreme ihtiyacı, ait olma ihtiyacı, güçlü olma ihtiyacı, özgür olma ve eğlenme ihtiyacı olarak biri fizyolojik dördü psikolojik temel ihtiyaçlar tanımlamıştır. Bireylerin bütün davranışları bu ihtiyaçların giderilmesi üzerine kurulmuştur (Derin & Çetinkaya Yıldız, 2019: 136).

Seçim Kuramına göre kişiler güçlü olma, ait olma, eğlenme gibi ihtiyaçlarını karşılayamadıklarında siber zorbalığa başvurarak bu ihtiyaçların bir ya da bir kaçını karşılamaya çalışmaktadırlar. Bireyler kendi dünyalarında siber zorbalığa başvurarak güç ihtiyaçlarını karşılamaktadırlar. Bununla birlikte başarısız kaldıklarında ve ihtiyaçlarını karşılayamadıklarında da siber zorbalığa başvurmaktadırlar (Derin & Çetinkaya Yıldız, 2019: 136).

2.9.Siber Zorbalık Aktörleri

Siber zorbalık hareketli bir süreç olduğu için sadece zorba ve mağdur arasında gerçekleşmez. Mağdur ve zorba dışında süreç içerisinde birçok aktör bulunmaktadır. Geleneksel zorbalıkta zorba, mağdur ve izleyici aktörleri varken; siber zorbalıkta zorba, mağdur, zorbayı destekleyen kişiler, mağduru destekleyen kişiler ve sadece pasif şekilde olan izleyiciler vardır (Ekinci & Yıldırım, 2020: 49).

2.9.1. Zorba

Siber zorbalıkta en önemli ve siber zorbalığı zorbalık yapan aktör kendisini herkesten daha üstün gören ve kendinden altta olan kişilere hakaret etme hakkına sahip olduğunu düşünen zorbalardır. Mağdurlar gibi zorbalarda çevresindekiler tarafından çok az hatırlanan, ailesiyle ilişkisi problemlili, okuluna/ işine gitmekte veya adapte olmakta zorlanırlar. Genelde zorbalar alkol ve sigaraya daha bağımlıdırlar. Zorbalar için her zaman kendini güçlü hissetme önemlidir. Şiddete eğilimleri fazla olduğu için saldırgan tavırlar sergileyebilirler. İnternet üzerinde daha fazla zaman geçiren kişilerin zorba olma potansiyeli daha yüksektir (Ekinci & Yıldırım,2020: 50).

Siber zorbalığı uygulayan zorba kişilerin birçok özelliği vardır. Siber zorbalığa başvuran kişilerin özelliklerini şu şekilde sıralayabiliriz:

- Siber zorbalık uygulayan kişilerin en önemli özelliği baskıcı bir yapıya sahip olmalarıdır.
- Zorbalar diğer insanlara göre şiddete daha çok eğilimlidirler ve şiddetin kullanılmasına olumlu bakmaktadırlar.
- Zorba kişiler empati kurmakta zorlanırlar.
- Zorbalar kendi yaptıklarını haklı çıkararak çok kolay şekilde ahlaki kontrollerini devre dışı bırakabilmektedir (Çağrı, 2010: 9-10).

Siber zorbaları dört başlıkta inceleyebiliriz. Bunlar;

2.9.1.1. Dürtüsel - reaktif Zorba

Dürtüsel zorbalıların kendilerini kontrol etme becerileri yoktur. Her şeye kolayca tepki verebilirler. Kolayca provoke edilebilirler. Sosyal medyada daha reaksiyoner davranırlar. Ortada gerilecek bir sebep yokken, normal sohbet edilen bir ortamda bile yapılan jest ve mimikler zorbalıyı tetikleyebilir (Ekinci & Yıldırım,2020: 51).

2.9.1.2.Kontrollü - reaktif Zorba

Kontrollü zorbalı intikam duygusuyla hareket ederler. Kötü bir olay karşısında kullanabilecekleri görüntüleri, mesajları, bilgileri kaydederler. Kaydettikleri bu dokümanları tekrar tekrar izleyip kendi yanlış yorumlarının doğru olduklarına kendilerini inandırırılar ve intikam duygularını pekiştirip güçlendirirler (Ekinci & Yıldırım, 2020: 51).

2.9.1.3.Kontrollü – aktif Zorba

Kontrollü aktif zorbalı yaptıkları zorbalıkları kendilerini güçlü hissetmek, itibar sahibi olmak istemek ve yaptığı eylemle güç elde etmek amacıyla gerçekleştirir. Sosyal medyanın kullanıcılara kimliğini gizleme avantajını vermesine rağmen bu zorbalarda bu durum avantaj değil dezavantaj olmaktadır. Çünkü elde etmek istediği gücü almış olsa da kimliği gizli olduğu için bunu kendinden başka kimse bilmez. Diğer taraftan sosyal medya üzerinden zorbalık uyguladığı mağdurun tepkilerini, mağdurun nasıl etkilendiğini görmediği için mağdurla empati de yapamaz (Ekinci & Yıldırım, 2020: 51).

2.9.1.4.Dürtüsel- aktif Zorba

Dürtüsel- aktif zorbalı daha çok taşkınlık, heyecan, tahrik tarzındaki uyarılmalarla ilgilenirler. Sosyal medya da bu tür zorbalara büyük bir imkân

sağlamaktadır. Facebook, twitter gibi sosyal medya uygulamaları dürtüsel - aktif zorbaları çok büyük bir izleyici kitlesiyle buluşturur (Ekinci& Yıldırım, 2020: 52).

2.9.2. Mağdur

Sosyal medya kullanan her insanın siber zorbalığa maruz kalma ihtimali vardır. Siber zorbalık yapmak için internete ve sosyal medyaya ihtiyaç duyulduğu için her zaman ve her mekânda yapılabilir. Bu bağlamda siber zorbalığa maruz kalmak için saatin kaç olduğu, nerde olduğunuz, kimle olduğunuz önemli değildir. İnternet ortamında, sosyal medyada çok fazla vakit geçiren kişilerin daha az vakit geçiren kişilere göre siber zorbalığa maruz kalma olasılığı daha yüksek ihtimallidir. Bütün zorbalıklarda olduğu gibi siber zorbalıkta da kişiler kaç yaşında olurlarsa olsunlar zihinsel bir yıpranma ve yaralanma yaşarlar. Kişilerin yaşadıkları siber zorbalık sonrası özgüvenleri zedelenir. Siber zorbalığa maruz kaldıktan sonra mağdur depresyon, kaygı bozukluğu, panik atak, stres gibi sıkıntılar yaşayabilir. Bunun dışında uykusuzluk problemi, bulantı, kalp krizi, mide rahatsızlıkları da yaşayabilir. Bunun yanı sıra kişiler sosyal medyada yüksek risk içeren gruplara girebilirler. Bu gruplardaki kişilerin kimliklerini gizlemiş olma ihtimali yüksektir. Sosyal medyada tanıştığı insanlara fazlaca güvenen insanlarda siber zorbalığın kurbanı olabilirler. Diğer taraftan da kişiler siber zorbalığa maruz kaldıkları zaman siber zorba olma eğilimini de gösterebilirler (Ekinci & Yıldırım, 2020: 52-53-54).

2.9.3. Savunucular

Siber zorbalıkta mağdur savunucuları için yeteri kadar araştırmanın yapılmadığı görülmektedir. Geleneksel zorbalıkta insanlar fiziksel bir ortamda yapılan zorbalığa şahit olduğu için bir gün kendileri de böyle bir şey yaşayacaklarını düşünmeleri sebebiyle zorbalık sürecine olumlu bir katkı sağlarlar ve mağduru korurlar. Ancak siber zorbalıkta zorbalık zaten sosyal medyada geçtiği için ve sosyal medyada da anonimlik söz konusu olduğundan mağduru savunacak bir tavır sergilemeyebilirler (Ekinci & Yıldırım, 2020: 55).

2.9.4. Destekleyiciler

Sosyal medya aracılığıyla zorbalık yapan kişileri yaptığı zorbalık karşısında mesajlarla ya da paylaştığı siber zorbalık içerikli paylaşımları beğenip yorum yaparak destekleyebilirler. Zorbaya destek olunmasıyla zorba daha fazla cesaretlenebilir, yaptıkları eylem için motivasyon kazanıp daha güçlü davranabilirler. Diğer taraftan

mağdur zaten yaşadığı zorbalıktan dolayı kendini kötü hissederken bir de zorbanın yanında büyük bir destek görmesi mağdura kendini daha yalnız ve güçsüz hissettirir ve bu sebeple yapılan zorbalığa karşı çıkacak veya dayanacak gücü kendinde bulamaz (Ekinci & Yıldırım, 2020: 55).

2.9.5. Seyirciler

Siber zorbalık olayına tanık olan ama hiçbir şekilde olaya müdahale etmeyen kesim seyircilerdir. Tamamen tarafsız davranarak ne zorbanın yanında nede mağdurun yanında olurlar. Diğer yandan siber zorbalık sosyal medyada herkesin gözü önünde olduğu ve çok fazla insan bu duruma tanık olduğu için seyirciler kendilerini sorumlu hissetmezler. Özellikle siber zorbalık sosyal medya üzerinde olduğu için seyirciler mağdurun durumunu bilememekte ve bu sebeple de müdahale etmemektedirler (Ekinci & Yıldırım, 2020: 56).

2.10. Siber Zorbalığın Özellikleri

Siber zorbalık özelliklerini zorbanın kimliğini gizlemesi, zorba ve mağdur arasındaki güç dengesizliği ya da eşitsizliği, siber zorbalığın bulunduğu sanal ortamın yeterince denetlenmemesi, siber zorbalığın kısa sürede birçok kişiye ulaşabilmesi ve siber zorbalıkta bulunan materyalin gizlenmesi olarak dört şekilde sınıflandırılabilir (Eroğlu, 2014: 40).

2.10.1. Kimliğin Gizlenmesi

Siber zorbalığın en önemli özelliklerinden biri zorba olan kişinin çok kolay bir şekilde kimliğini saklayabilmesidir. Bunu farklı kimlikler kullanarak ya da sahte hesaplar açarak yapabilir. Siber zorbalıkta zorba kişinin kimliğini gizlemesi içten içe ona her şeyi yapabilme düşüncesi verir ve bu açıdan da cesaretlenir. Bulunmayacağını düşündüğü için çok rahat bir şekilde kişilere hakaretler edebilir, tehdit edebilir. Kişilerin izni olmadan fotoğraflarını çalıp paylaşabilir. Bunları büyük rahatlıkla yapar çünkü yakalanma korkusu yoktur. Kimliği gizli olduğu için ona ulaşamayacağını düşünür. Dolayısıyla da cezalandırılacağını düşünmez. Siber zorbalıkta kimliğin gizlenebilmesi özelliği sayesinde kişiler fiziksel olarak üstün olmadıkları kişilerden gördükleri geleneksel zorbalıktan sonra bir çeşit intikam almak için siber zorbalığa da başvurabilir. Siber zorbalıkta kimlik gizlendiği için kişi istediği zorbalığı kolaylıkla ve rahatlıkla yapabilir. Bu bağlamda kimliğinin gizli olmasıyla da hiçbir vicdani sorumlulukta hissetmez. Sorumluluk almadığı içinde yaptıkları üzerine çok fazla

düşünmez. Siber zorbalığın tercih edilmesinin en önemli sebebi zorbanın kimliğini gizleyebiliyor olmasıdır (Eroğlu, 2014: 40).

Siber zorbalığın özelliği olan kimliğin gizli tutulması bazen işe yaramayabilir. Mağdurlar tarafından zorbanın kim olduğu anlaşılabilir. Söylenen bir söz yaşanan bir olay zorbayı ele verebilir. Bunun sebebi de zorbanın sosyal ilişkide olduğu insanlara siber zorbalık uygulamasıdır. Aslında geleneksel zorbalıkla birlikte siber zorbalık yapıldığında siber zorbanın kim olduğu kolaylıkla anlaşılabilir (Eroğlu, 2014: 41).

2.10.2. Güç Eşitsizliği

Siber zorbalığın bir başka özelliği ise zorba ve mağdur arasında bulunan güç eşitsizliğidir. Siber zorbanın bilgisayar becerilerinin siber zorbadan fazla olması, mağdurun mağdur edildiği görüntüleri kolaylıkla kaldırarak ya da insanlara kaldırılmasını isteyecek kadar gücünün bulunmaması siber zorbalıktaki güç eşitsizliğinin örneklerinden birkaçıdır (Eroğlu, 2014: 42).

Wolak, Mitchell ve Finkelhor (2007) siber mağdurların, siber zorbalara tarafından maruz kaldıkları saldırgan davranışları kolayca sona erdirebileceklerini ve bu sebeple de geleneksel zorbalığa maruz kalan diğer kişilerle karşılaştırıldığında daha avantajlı ve güçlü konumda olduklarını belirtmişlerdir. Bu kapsamda Wolak ve diğerleri (2007) siber zorbalığın güç dengesizliği içermediğini ileri sürmüşlerdir (Eroğlu, 2014: 42).

Siber zorbalıkta mağdura gidip rahatsız edici mesajlar atmak ile mağdurun fotoğraflarını alıp üzerinde oynamak ve istenmeyen şekilde tekrar paylaşmak arasında güç adına eşitsizlik vardır. Bunun karşısında da mağdur mesajlar için hesap ya da numara değiştirebilir. Bu siber zorbalığı kolayca durdurabilir ancak fotoğraflarının alınıp istemediği bir şekilde değiştirdiği zaman o fotoğrafları kaldırarak gücü bulunmayabilir. Bu açıdan mağdur ve zorba arasında eşitsizlik ve güç dengesizliği vardır. Zorbanın internete ve teknolojiye hâkim olması siber zorbalıkta onu mağdurdan daha üstün yapar (Eroğlu, 2014: 42).

2.10.3. Sanal Ortamın Yeteri Kadar Denetlenmemesi

Siber zorbaların rahatlıkla zorbalık yapma amacına katkıda bulunan bir diğer siber zorbalık özelliği ise zorbalık yaptıkları sanal ortamların yeteri kadar denetlenmemesidir. Zorba sanal ortamın denetlenmediğini bildiğinden, herhangi bir durumda kolay bir şekilde bulunamayacağını bildiği için zorbalık yaparken daha fazla

cesaretlenir. Çünkü bulunabilmesi için mağdur kişinin gidip şikâyetçi olması gerekir. Bu süreç oldukça uzundur. Mağdurun bunu tercih etmeyeceğini, zaten yaşadığı mağduriyet yüzünden kimseye anlatamayacağını bildiğinden rahat ve daha saldırgan şekilde zorbalığını gerçekleştirir (Eroğlu,2014: 43).

2.10.4. Kısa Sürede Bir Çok Kişiye Ulaşılabilmesi

Siber zorbalığın en önemli özelliklerinden biri zorbalık içeren materyalin, görselin çok kolay yöntemlerle kısa süre içerisinde birçok kişiye ulaştırılmasıdır. E-posta, anlık mesajlaşma uygulamaları sayesinde çok hızlı bir şekilde kişilere ulaştırılması siber zorbalığa müdahale edilmesini ve siber zorbalıkla mücadele edilmesini zorlaştırmaktadır (Eroğlu,2014:43).

2.10.5. Siber Zorbalık Materyalinin Saklanması

Siber zorbalık içeren materyalin silinse dahi fotoğraf, metin, video, ses ya da çizim olarak saklanabilmesi siber zorbalığın bir başka özelliğidir. Bu materyal sosyal ağlardan birine bir kere yüklendikten sonra silinse bile başkaları tarafından kaydedilip, çoğaltılabilir. Aslında zorba tarafından silinse dahi başkaları aracılığıyla zorbalık devam edebilir. Buda mağdur açısından süreci daha zorlaştırır ve sürekli hiç beklemediği anlarda bu zorbalıkla karşılaşabilir (Eroğlu,2014: 43).

2.11. Siber Zorbalık ve Geleneksel Zorbalık Arasındaki Benzerlik ve Farklar

Siber zorbalık geleneksel zorbalığın teknoloji araçlarıyla devam etmesi olarak adlandırılabilir. Ama siber zorbalığın geleneksel zorbalıktan ayrıldığı noktalarda vardır. Örneğin geleneksel zorbalıkta zorbalık içeren davranışın sürekliliği söz konusudur. Zorbalık içeren davranış tekrar eder. Fakat siber zorbalıkta böyle bir durum söz konusu değildir (Ekinci& Yıldırım, 2020:24).

Siber zorbalık daha çok anonim şekilde herhangi bir hesabın arkasına saklanarak yapıldığından siber zorbalık yapan kişiyi yani siber zorbayı cesaretlendirip daha fazlasını yapmak için tetikleyebilir. Siber zorbalığı fiziksel zorbalıktaki gibi direkt göremeyiz bir nevi görünmezdir. Çünkü siber zorba telefonunun, sosyal medyasının, sahte hesaplarının arkasına gizlenir. Bu anonimlik siber zorbaya güç verir ve kendini daha az sorumlu hissettirir. Siber zorbalıkla ilgili yapılan tanımlara bakılınca geleneksel zorbalıkla benzer özellikleri olduğu görülmektedir. Siber zorbalıkta da

geleneksel zorbalıkta da karşıdaki kişiye bilerek kasıtlı bir şekilde zarar verme isteği söz konusudur. Geleneksel zorbalıkta zarar vermek için yapılan eylem fiziksel iken siber zorbalıkta verilen zarar duygusal ve psikolojiktir. İki zorbalık türünde de benzer olan diğer bir durum zorbalığın sürekli tekrarlanması durumudur (Karadağ, 2019: 26).

Siber zorbalığın geleneksel zorbalıkla benzerliklerinin yanı sıra farklılıkları da vardır. Bunlardan biri de siber zorbalıkta zorba olan kişinin anonim özelliği bulunmasıdır. Geleneksel zorbalıkta böyle bir anonimlik söz konusu değildir. Böylelikle de siber zorbalık daha kolay ve güvenilir gelmektedir. Çünkü zorba olan kişi geleneksel zorbalıktaki gibi yüz yüze olmadığı için deşifre olması söz konusu değildir. Geleneksel zorbalığı siber zorbalıktan ayıran bir başka fark ise siber zorbalıkta izleyicinin daha fazla olması ve aslında tek bir tık ile daha fazla kişiye ulaştırma kolaylığının olmasıdır. Geleneksel zorbalıkta bu içerik paylaşma durumu kontrol altına alınabilir ama aynı durum siber zorbalıkta geçerli değildir. Siber zorbalık yüz yüze olmadığı için zorbalığı yapan kişi siber zorbalığa mağdur olan kişinin tepkilerini görmek zorunda da kalmaz. Ancak geleneksel zorbalıkta mağdur kişinin tepkilerini görür ve hatta mağdur kişiyle empati de yapabilir. Geleneksel zorbalıkta zorbalığın yapılması için zaman ve mekân gereklidir. Ancak siber zorbalıkta böyle bir şey söz konusu değildir. Siber zorbalıkta mekân veya zaman yoktur. Kişi istediği zaman ve mekânda karşıdaki kişiye zorbalıkta bulunabilir. Siber zorbalık her vakitte elektronik medyanın bulunduğu her ortamda yapılabilir. Bu nedenle de siber zorbalıktan mağdur olan kişinin kaçması daha zordur. Siber zorbalıkta kişi anonim olduğu için yapmayacağı veya söylemeyeceği sözleri daha rahatlıkla söyler ve mağdur ettiği kişide de sonuçlarını görmediği için kolaylıkla hayatına devam eder. Hatta farklı türde zorbalıklar yapmaya da devam eder. Ancak geleneksel zorbalıkta daha kolay yakalanabildiği ve kişiyle yüz yüze olduğu için bu kadar rahat davranamayabilir (Karadağ, 2019:26-27).

Geleneksel zorbalıkla siber zorbalığı birbirinden ayıran en önemli özelliklerden biri geleneksel zorbalık gerçek bir ortamda olurken, siber zorbalıkta böyle bir ortama ihtiyaç duyulmamasıdır. Çünkü siber zorbalık sanal ortamlarda, teknolojiyle birlikte olur. Bu sebeple geleneksel zorbalıkta olduğu gibi siber zorbalıkta doğrudan temas söz konusu değildir (Ekinci& Yıldırım, 2020: 29).

Siber zorbalığın geleneksel zorbalıktan farkları üzerine birçok araştırmacı fikirlerini öne sürmüştür. Bunlardan Slonje ve Smith (2008) siber zorbalıkta

mağdurların daha kolay ve sık şekilde siber zorbalığa maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Çünkü her ortamda her şekilde siber zorbalığa maruz kalınabilir ve mağdur kaçacak bir nokta bulamaz. Geleneksel zorbalıkta mağdur zorbalıktan kaçabilir ve aslında o ortamdan kaçtığı anda zorbalık bitmiş olur. Bir başka fark ise siber zorbalığa geleneksel zorbalıktan daha çok kişi şahit olur. Bu durumda mağduru psikolojik olarak daha çok etkiler. Siber zorbalıkta zorbalık içeren unsurun çok hızlı bir şekilde birçok kişiye ulaştırılması siber zorbalığı geleneksel zorbalıktan daha tehlikeli yapar ve kontrol edilmesini güçleştirir. Siber zorbalıkta zorba kişinin kimliğini gizleyebilmesi hem kendi için daha cesaretlendirici olur ve daha fazla saldırganlaşabilir. Diğer bir açıdan zorbanın kimliğinin bilinmemesi mağdur için daha büyük yıkımlara sebep olabilir. Siber zorbalıkla geleneksel zorbalık arasındaki bir başka ayırıcı özellik ise geleneksel zorbalığa kıyasla siber zorbalıkta zorba kişinin daha zor bulunması durumudur. Çünkü siber zorbalıkta zorba kendi kimliğini gizleyebilir. Farklı isimlerle hesap alabilir, sahte e-posta adresleri açabilir. Bu sebeple de zorbanın kimliği daha zor tespit edilir ve süreç uzayabilir. Siber zorbalık ile geleneksel zorbalık arasındaki farklara Smith (2012) birkaç eklemeye daha yapmaktadır: bunlardan ilki siber zorbalıkta geleneksel zorbalıktaki gibi herhangi bir güç eşitsizliği durumu yoktur. Geleneksel zorbalıkta zorba mağdura göre yaş, kilo, boy gibi fiziksel özellikleri açısından daha güçlü olabilir. Ancak siber zorbalıkta zorba ve mağdur arasında böyle bir fiziksel güç bulursa da pek bir anlamı bulunmamaktadır. Sadece bazı zamanlar siber zorbalıkta zorbanın mağdura oranla daha iyi bilgisayar kullanması önemli olabilir. Bir diğer açıdan geleneksel zorbalıkta zorba mağdura daha çok baskı uygulayarak izleyen kişiler gözünde statü kazanmaya çalışabilir. Fakat siber zorbalıkta böyle bir durum söz konusu değildir (Eroğlu, 2014: 46-47).

Siber zorbalıkla geleneksel zorbalığı birbirinden ayıran bir başka fark ise zorbalığa seyirci olan izleyicilerin müdahale etme durumudur. Geleneksel zorbalıkta izleyiciler direkt fiziki bir ortamda oldukları ve birebir şahit oldukları için geleneksel zorbalığa müdahale edebilirler. Geleneksel zorbalığa göre siber zorbalığın seyircisi daha fazladır. Çünkü dijital ortamda zorbalık içeren bir görüntüyü, sesi, videoyu yaymak ve daha fazla kişiyle ulaştırmak daha kolaydır. Siber zorbalıkta sosyal medyadaki bireylerin çoğunluğu kendi kimlikleriyle olmadıkları için zorbalığa dışarıdan yapılacak müdahalelerde zorlaşmaktadır (Ekinci& Yıldırım,2020: 31).

2.12. Siber Zorbalık Sınıflandırmaları

Siber zorbalık genel olarak iki başlık altında incelenir. Bunlardan biri elektronik zorbalık bir diğeri ise elektronik iletişim zorbalığıdır. Elektronik zorbalık daha çok zorbalığın teknik tarafıyken, elektronik iletişim zorbalığı daha çok mağdurun psikolojisini içerir.

2.12.1. Elektronik Zorbalık

Elektronik zorbalık genel olarak kişilerin çeşitli programlarla ya da teknik bilgilerle web sitelerine erişim sağlamak, sosyal medya kullanıcılarının hesap şifrelerini ele geçirmek, şifrelerini ele geçirdikleri sosyal medya hesaplarından başkalarına virüs göndermek, mail yoluyla kişilere virüs ya da spam göndermek gibi durumları bir araç olarak kullanarak kişiler ya da kurumlar hakkında bilgi edinmeye çalışmaktır (Ersoy, 2020: 1).

2.12.2. Elektronik İletişim Zorbalığı

Elektronik zorbalıktan farklı olarak elektronik iletişim zorbalığı sosyal medya araçlarını kullanarak insanlara kasıtlı bir şekilde hakaret etmek, küfür etmek, aşağılamak, dışlamak, tehdit ya da şantaj yapmak kastıyla insanları rahatsız etmektir. Elektronik iletişim zorbalığında zorba olan kişi mağdura çeşitli mailler göndererek, sosyal medya aracılığıyla anlık mesajlar atarak, istemediği halde sürekli rahatsız ederek, yine sosyal medya aracılığıyla fotoğraf ve video göndererek bu zorbalığı internet üzerinden sürdürebileceği gibi kısa mesaj ya da telefon aramalarıyla da yapabilir (Ersoy, 2020: 1).

2.13. Siber Zorbalık Türleri

Willard (2007) siber zorbalık davranışlarını yapılan eylemin içeriğine göre yedi kategoride sınıflandırmıştır (Akt. Eroğlu,2014: 47).

2.13.1. Kızdırma

Siber zorbalık türlerinden biri olan kızdırma parlama (flaming) ismiyle de kullanılır. Teknolojik yeterlilik, sosyal statü gibi farklı özellikler bakımından arasında fark bulunmayan, hemen hemen aynı olan iki veya daha fazla kişi arasında gerçeklemiş

olan bu kişilerin birbirlerine kaba, saldırgan, aşağılayıcı ve tehdit edici bir dil kullanarak mesajlar gönderdiği bir siber zorbalık türüdür (Eroğlu, 2014: 47).

Kızdırma ya da diğer adıyla parlamalar genel olarak oyunlar, sohbet odaları ya da tartışma grupları gibi herkese açık olan sanal ortamlarda yaşanır. Bu siber zorbalık türü herkese açık olan ortamlarda olduğu için bu duruma şahit olan seyirciler tarafları sakinleştirip olayı yatıştırabilir. Ya da tam tersi olarak iki tarafı da kızıştırıp durumu daha fazla da büyütebilirler (Baştürk Akça & Sayımer, 2017: 5).

2.13.2. Çevrimiçi Taciz

Çevrimiçi tacizin tanımı yapılacak olursa “Zararlı tehdit içeren veya çok korkutucu olan mesajlar göndermek ve kişinin güvenliği için korkup, endişe duymasına neden olan diğer çevrimiçi faaliyetlerle meşgul olmak” (Karadağ, 2019: 28).

Zorba tarafından hedef olarak seçilmiş bir kişiye sürekli şekilde saldırganca kırıcı mesaj gönderilmesi çevrimiçi tacize girer. Bu kırıcı ve saldırganca mesajlar genel olarak anlık iletişim kurulabilecek kanallardan gerçekleşir. Bu kanallar ise e-posta, metin mesajları, anlık mesajlaşma bilinecek uygulamalardır. Çevrimiçi taciz sürekli tekrarlayan bir siber zorbalık türüdür. Mağdur bu siber zorbalıktan tek taraflı incinir. Siber zorba bazen başka hesaplarını da kullanarak mağdurun tanımadığı başka kişiler tarafından da mesajlar almasını sağlar. Bu durumda da mağdur için durum iki katı daha incitici olur (Baştürk Akça& Sayımer, 2017: 6).

Siber taciz üç özelliğiyle kızdırmadan ayrılır. İlk olarak çevrimiçi taciz kızdırmaya oranla daha uzun sürmektedir. İkinci olarak kızdırmada kişiler karşılıklı olarak birbirlerine hakaret ederken, çevrimiçi tacizde zorba kişi kendinden çeşitli özellikler açısından daha aşağıda bulunan bir kişiye sürekli ve ısrarlı şekilde kaba mesajlar göndermektedir. Son olarak ise çevrimiçi taciz de mağdur kişi telefonunu her eline aldığı anda ya da çevrimiçi olduğunda taciz içerikli mesajlara maruz kalmaktadır (Eroğlu, 2014: 48).

2.13.3. Siber Tehdit

Siber tehdit siber tacizin yani çevrimiçi tacizin daha ileri boyuttaki ve tehlikeli halidir. Siber taciz ya da çevrimiçi taciz sürekli tekrarlayan taciz ve tehditler aracılığıyla mağdur kişiye gözdağı vermeyi amaçlar. Siber tehdit daha tehlikelidir.

Kişi siber tehdit yüzünden kendini daha fazla mağdur ve güvensiz hisseder (Eroğlu, 2014: 48).

2.13.4. İftira

İftira bir kişiyi karalamak amacıyla hakkında yalan yanlış ve hakaret içeren söylentiler çıkarılmasıdır. Bunu bir kişi çok kolaylıkla sosyal medya aracılığıyla da yapar. Siber zorba iftira içeren materyalini sosyal medya aracılığıyla başkalarına atarak yayacağı gibi bunu direkt bir internet sitesine de yükleyerek zorbalığını yapabilir (Eroğlu, 2014:48). İftirada kişi hedef olarak seçilmiştir ve kasıtlı olarak yapılır. Kişi hakkında acımasızca zarar verici paylaşımlar yapılır. Doğru olmayan bu sözleri çıkartarak zorba kişinin itibarını zedelemeyi ve çevresiyle olan ilişkisini bozmayı amaçlar. Psikolojik açıdan da mağdur kişiyi yıpratır. İftirada direkt iftira atılacak kişiye bir saldırı söz konusu değildir. Bir şekilde kişinin çevresindeki kişilere bu doğru olmayan bilgileri yayıp dedikodu ve söylentiler çıkartarak zorbalık gerçekleştirilir. İftirada mağdur direkt mesajların alıcısı değildir. Bu zorbalık türüne örnek olarak mağdurun fotoğraflarıyla oynayarak kişiyi farklı şekilde göstermek ve bunu dijital platformlarda yayınlamak vardır. Kişinin fotoğraflarına çeşitli değişiklikler yaparak mağdurun yüzünün başka kötü niyetli, cinsel içerikli görsellere koyarak sosyal medya aracılığıyla etrafındaki kişilere göndermek ya da bir şekilde etrafındaki kişilerin göreceği yerlerde yayınlamak bu zorbalık türüne bir örnektir (Baştürk Akça & Sayımer, 2017: 6).

2.13.5. Başka Birisi Gibi Davranma ya da Başkasının Kimliğine Bürünme

Bu siber zorbalık türünde zorba kişi hedef aldığı kişinin hesaplarına girerek, o kişiymiş gibi çevresindeki insanlara yanlış bilgiler verebilir. Mağdur kişinin çevresine olan saygınlığının kaybedilmesine yol açabilir. Zorbanın mağdur kişinin kimliğine bürünerek o kişinin arkadaşlarıyla konuşarak kişilerin özel bilgilerini, şifrelerini “arkadaşlık” güvenirliği altında alabilir (Baştürk Akça & Sayımer, 2017: 6).

Zorba kişi bireyin şifrelerini ele geçirerek kişiyi zor durumda bırakır. Mağdur kişinin arkadaşlarını rahatlıkla dolandırabilir. Mağdurun kişisel hesaplarından arkadaşlarına çeşitli mesajlar göndererek mağdurun ağzıyla para isteyebilir ya da onun için bazı fedakârlıklar yapmasını isteyebilir. Bu durumda da karşı taraftaki kişi arkadaşına güvendiği için istediklerini yapar ve böylelikle de zorba amacına ulaşmış olur (Eroğlu, 2014: 48).

2.13.6. İfşa Etme

“İfşa, bir kişiye ait özel bilgilerin, sırların ya da görüntülerin özellikle mahrem ve mahcup edici nitelikte olanların, herkese açık şekilde yayınlamasını ya da başkalarına gönderilmesini ifade eder” (Baştürk Akça & Sayımer, 2017: 6).

İfşa etmede mağdurun utanacağına düşünülmesi her şey çeşitli platformlarda ya da yakın çevresine gönderilebilir. Örnek olarak mağdurun arkadaşymış gibi davranılıp, o samimiyet yaratılıp onun kişisel bilgileri ya da özel olan fotoğrafları alınıp daha sonra başkalarıyla paylaşılabilir (Eroğlu, 2014: 49). Bu durumun bir başka en sık rastlanan örneği ise sadece karşısındaki kişide kalması isteğiyle gönderilmiş olan özel bilgilerin ya da görüntülerin siber zorba aracılığıyla başkalarıyla da paylaşılmasıdır. Örneğin cinsel içerikli görüntüler ya da mesajlar bir ilişkinin bitmesiyle ifşa edilmektedir (Baştürk Akça & Sayımer, 2017: 6).

2.13.7. Dışlama

Dışlama, bir kişinin herhangi bir gruba kasıtlı olarak alınmaması ya da bulunduğu gruptan çeşitli şekillerde çıkarılmasıdır. Örneğin bir kişiyi arkadaşlık listesinden çıkartmak, ya da grup şeklinde oynanan çevrimiçi oyunlara almamak dışlamaya örnektir (Eroğlu, 2014: 49).

Willard (2007) tarafından yapılan siber zorbalık türleri sınıflandırması Kowalski ve ark. (2012) tarafından iki adet siber zorbalık türü eklenerek genişletilmiştir. Bunlar “happy slapping” ve “sexting” tir. Sexting; çevrimiçi platformlarda kişinin izni olmadan cinsel içerikli görüntülerinin internet ortamında paylaşılmasını ya da tek bir kişiye cinsel içerikli görüntüler gönderilmesini içerir. Happy slapping: bir kişinin ya da bir grubun bir başka kişiye fiziksel saldırıda bulunması ve bunu kameraya çekmesi ve daha sonra da bu çekilen görüntülerin çevrimiçi platformlarda herkesle paylaşılması veya başka kişilere gönderilmesi olarak adlandırılır (Yurdakul,2020: 17).

2.14. Siber Zorbalığın Nedenleri

Siber zorbalık nedenlerini mağdur ve zorba açısından çeşitlendirebiliriz. Siber zorbalık sürecini genel olarak hem mağdurun hem de zorbanın karakteristik özellikleri oldukça etkiler. Mağdurun güçsüz, duygusal ve kırılgan olması zorbalığa maruz kalmasını tetikler. Güçsüz oluşu zorbayı tetikler. Diğer yandan zorbanın saldırgan bir yapıya sahip olması ve şiddete eğilimli olması kişiyi zorbalığa itebilir (Ekinci & Yıldırım, 2020:57).

Siber zorbalıkta mağdur ve zorbanın kişilik özellikleri ön plandadır. Örneğin zorba olan kişinin empati duygusuna sahip olmayışı zorbalığı yaparken ya da düşünürken hiç tereddüt etmemesine sebep olur. Siber zorbalıkta zorbanın mağdurla birebir yüz yüze bir ortamda olmadığı için mağdurun zorbalıktan sonraki tepkilerini, yaşadığı travmanın etkilerini göremez. Yaptığı zorbalığın sonuçlarını da görmediği için siber zorbalık yaparken çekinmez. Diğer taraftan da bir kişinin fazla empati duygusuna sahip olması da siber mağduriyeti de doğurur. İnsanların diğer insanların acılarına, yaşadıklarına fazla duyarlı olması yani fazla empati yapıyor olması kişiyi zorbalığın kurbanı haline getirir. Siber zorbalığa tanık olan izleyiciler açısından da empati duygusuna sahip olması önemlidir. Çünkü izleyicilerin bu duygulara sahip olmaları başkalarına yapılan siber zorbalığa karşı tutumlarında da önemlidir. İzleyicinin sadece seyirci mi olacağını yoksa olaylara müdahale mi edeceğini belirler. Siber zorbalığı etkileyen kişilik özelliklerinden biri de benlik saygısıdır. Kişinin benlik saygısı onu zorba ya da mağdur yapabilir. Benlik saygısı kişinin kişisel özelliklerine nasıl baktığı, kendisini nasıl gördüğü, kendine yönelik inançlarını içerir. Bu açıdan bakıldığında kişinin kendisine olan benlik saygısı az olduğunda kendine güvenmediği, başarılarını inkâr ettiği, yaptıklarını küçümsediği için zorba veya mağdur olma olasılığı çok yüksektir. Kişi kendine güvenmediği, benlik saygısı az olduğu için kolaylıkla mağdur olabilir. Çünkü kendine saygısı düşük olduğu için bunu hak ettiğini düşünür. Benlik saygısı yüksek insanlar günlük hayatta karşılaştıkları kişilerin düşüncelerine, fikirlerine önem vermedikleri için onlara düşmanca tavır sergilemekten de çekinmezler. Ancak diğer taraftan benlik saygısı düşük insanlar fiziksel hayatta karşılaştıkları durumlarda insanlara düşmanca tavırlar sergileyemezler ve bunun karşılığını da sosyal medya üzerinden siber zorbalığa başvurarak verirler. Siber zorbalığa sebep olan kişilik özelliklerinden bir diğeri saldırganlıktır. Kişinin içten içe nefret, öfke tarzında yıkıcı ve karşısındaki insana zarar vermek isteyen duygulara sahip olması saldırganlıktır. Kişiler fiziksel bir ortamda yüz yüze iletişim kurarken kimlikleri bilindiği için karşılarındaki kişilere saldırganca davranışta bulunmaya çekinebilirler. Ama siber zorbalıkta kimliğini kolaylıkla gizleyebildikleri için istediği saldırgan davranışı gösterebilirler (Asıcı, 2019:41-48).

Siber zorbalık nedenlerinden bir başkası ise kişinin almış olduğu eğitim tarzıdır. Ailede başlayan eğitimle birlikte tüm okul hayatı boyunca ve sonrasında aldığı eğitimler etkileyebilir. Ailenin sergilediği tutumlar, çocuğa karşı otoriter mi yoksa

müsamaha gösterip göstermedikleri çocuğun ilerde yapacağı davranışları olumlu ya da olumsuz şekilde etkilemektedir. Aile ortamında sevgisiz büyüyen ya da anne ve babası tarafından her türlü şiddete maruz kalan çocuklar daha sonraki yıllara zorbalığa başvurabilirler. Bunun yanında teknolojiden uzak ebeveynler, internet ortamının bir çocuk için yeteri kadar güvenli olmadığını da bilemez. Kısacası çocuklukta yetişme tarzı, alınan eğitim ve sevgi, ebeveynlerin çocuklarıyla yakından ilgilenmesi kişinin zorbalık yapıp yapmama konusunda tetikleyebilir (Ekinci & Yıldırım, 2020: 60).

Mason (2008) siber zorbalığı yapmaya neden olan davranışları şöyle sıralamaktadır;

1. Bazı kişiler sosyal medya üzerinde kullanılan takma isimler sayesinde kendi gerçek kimliklerinin iz bırakmadığına inandıkları için günlük hayatında gizli kalmış ya da bastırılmış olduğu duygularını, karakterlerini sosyal medya aracılığıyla sanal ortamda ortaya çıkarmaktadırlar. Direkt fiziksel olarak engellenmemeleri, yaptıkları zorbalık karşısında somut bir karşılık almamaları kolayca zarar vermelerine neden olmaktadır. Gerçek kimlikleri belli olmadığı için aldıkları risk çok düşüktür bu sebeple de siber zorbalık yapmalarına olanak sağlanmaktadır.
2. Kimliğin kişisel benlikten sosyal benliğe geçmesi: Ergenlere ya da yaşça daha küçük insanlara internet ortamının farklı bir dünya sunmasıyla kişiler kendi özel kimliklerinden sıyrılıp daha sosyal, toplumsal olaylarla daha ilgili ve kararlarda daha etkin rol alabilmektedirler. İnternetin kişilere vermiş olduğu bu ortam sayesinde günlük hayatta aynı ortamda bulunması veya konuşması mümkün olmayan kişiler bir araya gelebilmektedirler.
3. Zayıf ebeveyn ilişkileri: Çocukların ve gençlerin sanal ortamlarda yaptıkları çoğu şey ailelerinin bilgisi dâhilinde değildir. Aile bağları kopuk olan çocukların bilgisayar karşısında tek başına oturmasına izin verilmesi ve çocukların bilgisayara teslim edilmiş olması siber zorbalığa ortam hazırlamaktadır (Tanrıku, 2013: 21).

Literatürde siber zorbalığın nedenleri çeşitli şekilde sınıflandırılmıştır. Kimi kaynaklarda siber zorbalık içsel nedenler, siber zorbalığın kendisinden kaynaklanan nedenler, dışsal nedenler, çevresel nedenler olarak dörde ayrılırken; kimi kaynakta da arkadaş çevresinden kaynaklanan nedenler, içsel nedenler, aileden kaynaklanan nedenler olarak ayrılır. İçsel nedenler genel olarak zorbanın kendi kişisel

özelliklerinden, psikolojik nedenlerdir. Dışsal nedenler ise daha çok çevreden kaynaklanan nedenlerdir. Bu dışsal nedenler siber zorbanın arkadaş çevresinden, ailesinden gelen sebepler olabilir. Zorbalığın kendisinden kaynaklanan nedenler ise zorbalığın tamamen kendisiyle ilgilidir ve zorbayı zorbalığa iter (Şengü Tan, 2020: 12).

2.15. Siber Zorbalığın Etkileri

Siber zorbalık yapıldıktan sonra hem zorba hem mağdur adına büyük etkileri/ sonuçları olabilir. Aslında zorbalıkta aktör olan herkes bir şekilde bu zorbalıktan etkilenebilir. Bu etkiler kişinin depresyona girmesi, bunalım yaşaması, öfke patlamaları yaşaması, kendine olan güvenini kaybetmesi, diğer insanlara karşı düşmanlık beslemesi, insanlarla ilişkisinin bozulması, madde kullanımına başlaması ya da bazı bağımlılıklarının artması gibi birçok sonuçlar doğurabilir (Eroğlu, 2014:65).

Siber zorbalığa maruz kalan mağdurlar ilk defa siber zorbalığı yaşıyorsa şok yaşayabilir, hayal kırıklığına uğradıkları için kendilerini savunmasız ve çaresiz hissedebilirler. Siber zorbalık yaşayan mağdurlar normal rutin hayatına dönmek istemeyebilir. İşine/okuluna gitmek istemeyebilir. Çok uç noktalarda yaşanan siber zorbalıkta mağduru intihara kadar sürükleyebilir. Siber zorbalığın etkileri çok farklı olsa da değişmeyen tek durum mağdurlar üzerinde kalıcı ve ciddi hasarlar bırakmasıdır. Siber zorbalığa maruz kalan bireyler tekrar aynı şeyleri yaşamaktan korktukları için büyük bir kaygı ve stres yaşayabilirler. Yaşanan bu kaygı ve stres kişiyi fizyolojik açıdan da etkileyebilir. Kişi eğer eğitim dönemindeyse öğrenmesini ve yeteneklerini olumsuz olarak etkiler. Öğrenci derslerine gerekli ilgiyi göstermediği için notları düşebilir, yaşadığı öfkeyi çevresindekilere yansıtarak okulda disiplin suçu alabilir ya da okula gitmek istemediği için devamsızlık yapabilir. Siber zorbalıkta geleneksel zorbalıkta olduğu gibi mağdur ve zorba arasında doğrudan fiziksel bir temas bulunmamasına rağmen mağdur sürekli bir korku yaşayabilir ve kendini savunmasız hissedebilir. Zorbalık sürecinin sürekli olarak devam etmesi de mağduru bulunduğu sosyal çevreden iyice uzaklaştırır ve kendisine zarar vermesine sebep olabilir (Ekinci & Yıldırım, 2020: 63-69).

Akbıyık ve Kestel (2016: 852) yaptığı araştırmada siber zorbalığa maruz kalan çocukların korktukları ve utandıkları için aile bireylerinden özellikle anne ve babalarından sakladığı görülmüştür. Siber zorbalığa maruz kalan kişilerin aile

bireylerinden bu durumu saklamalarının en önemli sebeplerinden biri de telefon ve internet imkânlarının elinden alınmamasını istemeleridir. Fakat kişiler aile bireylerinden bu durumu sakladıkları için ev içerisinde de oldukça gergin olurlar. Bu sebeple de kişi aile içerisinde çeşitli sorunlar yaşayabilir. Kişilerin arkadaşlık ilişkilerinde de çeşitli zedelenmeler meydana gelmiştir. Siber zorbalığa maruz kalan kişiler direkt olarak bütün olayı arkadaşlarına anlatamamışlardır. Anlatan kişiler arkadaşlarından destek görebilse de anlatmayan kişiler daha fazla hırçınlaşmıştır. Bu durum kişinin sosyal çevresiyle arasındaki bağı da zayıflatmıştır.

Ybarra ve Mitchell (2004) araştırmasında, kasıtlı bir şekilde birine veya birinin malına zarar verme, polisle çatışma gibi siber zorbalığa maruz kalan kişilerin ve bu siber zorbalığı yapan kişilerin problemi davranışlarda bulunma olasılığının daha yüksek olduğu görülmüştür. Beran ve Li (2005) tarafından yapılmış olan araştırmaya göre siber zorbalık mağdurların üzüntü, stres ve kaygı bozukluğu yaşamalarına sebep olabilmektedir. Zorbanın mağdur üzerinde baskı kurmaya çalışması sebebiyle mağdur kendini çaresiz hisseder. Bu sebeple de mağdur siber zorbaya karşı çaresizliğinden boyun eğer. Bauman, Toomey ve Walker (2013) tarafından yapılan araştırmaya göre siber zorbalıkta erkeklerde doğrudan intihar görülürken, kadınlarda dolaylı şekilde yani depresyon etkisiyle görülmektedir. Erkek olan siber zorbanın zorbalığın sonucunda intihar etmesinin en önemli sebebi başta durumu basite almaları ve şaka maksadıyla başladıkları zorbalığa birçok kişinin katılmasıyla suçluluk duymalarıdır. Mağdurun hiç beklemediği şekilde zarar görmesi, intihar etmesi zorbayı derinden etkiler. Kadınların intihar etmesinin en önemli sebebi ise arkadaşlıklarına ve saygınlıklarını kötü anlamda etkileyecek davranışlarını herkesin izlemesi ve bu sebeple de bu ilişkilerinin bozulacak olmasını düşünmeleri sonucunda depresyona girmeleridir (Eroğlu, 2014: 66-67).

Yapılan bazı araştırmalarda fiziksel şiddet içeren geleneksel zorbalığın kişiyi daha fazla olumsuz etkilediğinden bahsederken, diğer yandan başka araştırma sonuçları da siber zorbalıkta siber zorbanın kimliklerini saklayıp anonim şekilde davranması kişinin her yerde siber zorbalığa uğrayacağına göstergesidir. Bu durumda da siber zorbalığın geleneksel zorbalıktan daha büyük bir etkisi vardır. Siber zorbalıkta mağdurların psikolojik sağlıkları etkilenmektedir. Siber zorbalığa maruz kalan kişiler sosyal hayatta güçlük çekerler ve sosyal ilişkilerini yaşamada kolayca adapte olamazlar. Siber zorbalıkta mağdurların depresyon seviyeleri geleneksel zorbalığa

göre daha fazladır. Bu durum kişilerin siber zorbalığa karşı verdiği tepkilerle de alakalıdır. Kimi insan yaşadığı siber zorbalık karşısında az tepki verirken kimisi de daha fazla tepki verebilir. Mağdur kızgınlık, kırgınlık, üzüntü, endişe, savunmasızlık, mahcubiyet, yalnızlık, stres gibi duygularla baş etmeye çalışır. Bunların dışında siber zorbalıkta mağdur kilo değişimi, uyku sorunu, öz güven problemleri, intihar düşüncesi, dikkat eksikliği gibi sorunlarda yaşar. Diğer yandan teknolojinin hızla gelişmesi yeni haberleşme ağlarının ortaya çıkmasıyla iletişimin büyük bir çoğunluğu sosyal medya uygulamaları aracılığıyla yapılmaya başlanmıştır. Bu uygulamaları bilinçli bir şekilde kullanıldığı takdirde insanların hayatlarına olumlu etkiler getirirken, bilinçsiz bir şekilde kullanıldığında birçok problem yaşanabilir. Örneğin sosyal medyada fazlaca vakit geçirmek ve gündelik hayattan kopmak kişiyi sosyal medya dünyasına fazlaca kaptırır. Sosyal medyada olan tüm olay ve kişilere inanıp güvenebilirler. Bu fazla güvende kişileri siber zorbalık mağduru yapabilir. Diğer yandan da gençlerin siber zorbalığa maruz kaldığı dönemlerden biri de kendilerini bir gruba ya da bir alana ait hissetmek ya da kabul edilmek istemeleridir. Bu ait olmak ve kabul edilmek hissiyle de çok kolay bir şekilde siber zorbalık yaşayabilirler. Kişinin siber zorbalığa uğraması akademik hayatını da etkiler. Siber zorbalığa maruz kaldığı için mağdurlar iş ve okul hayatına adapte olamaz. İşini, okulunu sevmeye, devam etmeye zorluk yaşar. Etrafına ve sosyal çevrelerine karşı güvensizdir. Yani siber zorbalık doğrudan ya da dolaylı şekilde kişileri fiziksel ve psikolojik olarak etkiler (Yıldırım, 2019: 155-161).

Literatürde yapılan araştırmalara göre siber zorbalığın mağdur ve zorba açısından etkileri farklılaşmaktadır. Siber zorbalığın mağdur açısından psikolojik etkilerine odaklanan araştırmalar mağdurun siber zorbalıktan sonra zorbaya karşı büyük bir öfke ve zorbalığı yaşadığı için üzüntü yaşadığını ortaya koymuştur. Mağdur yaşadığı siber zorbalık sonrası depresyon, içe kapanma, sosyal hayatından kopma, mutsuzluk, çaresizlik gibi kendini hayattan kopartan durumlar yaşarlar. Siber zorbalığa uğrayan mağdurlar incelendiğinde sosyal hayatından kopmuş içe kapanık mağdurlar, yaşadığı zorbalığın sinirini başkasından çıkartıp düşmanca tavırları üzerine çeken mağdurlar, yaşadığı siber zorbalığı kullanarak ilgi çekmeye çalışan mağdurlar ve baskı dolu bir ortamda büyüyen bu sebeple de kendisine yapılanı başkasına uygulamak isteyen mağdurlar olarak gruplandırılabilir. Siber zorbalığa maruz kalıdıktan sonra mağdur açısından en ortak hissedilen duygu öfkedir. Özellikle

mağdur ve zorba arasında bir tanışıklık varsa bu duygu durumları daha fazla değişebilir. Mağdur zorbayı daha önceden tanıyorsa ve tanıdığı bir kişi tarafında bir zorbalığa maruz kaldığını görürse yaşadığı hayal kırıklığı da bu oranda daha büyük olacaktır. Yapılan araştırmalarda siber zorbalıkla intihar düşüncesinin ya da girişiminin de arasında ciddi bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Kişi bir akranından bu zorbalığı gördüğünde daha çok etkilenecek ve intihara da daha meyilli olabilecektir (Şengü Tan, 2020: 18-19).

Siber zorbalığın mağdur üzerinde olan etkilerini aşağıdaki gibi sıralayabiliriz;

- Kişilerin kendilerine olan saygılarının ve güvenlerinin azalması sebebiyle diğer insanlarla ilişkilerinde de problem yaşarlar.
- Zorbalanın sosyal medyada kolay bir şekilde gerçek kimliklerini saklayabilmeleri mağdurları çevresindeki herkese karşı şüpheli davranmaya itmekte ve bu durum da mağdurlarda kaygı bozukluğu yaratmaktadır.
- Kişilerin özel bilgilerinin, kimliklerinin kolay bir şekilde elde edilip yayılması ve hakkında yalan ifadelerin kullanılması mağdurun yıkıcı etkiler yaşamasına sebep olmaktadır.
- Yaşadıkları zorbalıktan sonra kişilerin uyku düzenlerinin bozulması, baş ağrısı, karın ağrısı yaşamaları, iştahlarının azalması, kişilerin fiziksel olarak kendilerini kötü hissetmelerine ve problem yaşamalarına sebep olmaktadır.
- Zorbalık yaşadıktan sonra bireylerin kendi hayatlarına olan ilgi ve çabalarının azalmasından dolayı akademik başarıları düşecektir. Kişilerin okulu sevmemeye başlaması, okulla bağlarının zayıflaması saldırgan davranışlar sergilemesine, sınıf düzenini bozmasına ve devamsızlık yapma gibi davranışlarda bulunmasına sebep olmaktadır (Şengü Tan, 2020: 19-20).

Siber zorbalıkta yaş sınırı olmaması, kimliğin gizlenebilmesi, fiziksel bir ortamda gerçekleşmemesi, zamandan da bağımsız olması sebebiyle herkesi etkilemektedir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Araştırmanın verileri İstanbul ili Levent İlçesinde karışık şekilde seçilerek 18-30 yaş arası 15'i kadın 15'i olmak üzere 30 kişiyle “derinlemesine görüşme tekniği” kullanılarak toplanmıştır.

Araştırma da ilk olarak katılımcılara ait demografik bilgilere yer verilmiştir. Araştırmanın ikinci kısmında katılımcıların sosyal medyada ne kadar vakit geçirdiklerine, hangi sosyal medya uygulamalarını kullandıklarına, en çok hangi uygulamada vakit harcadıklarına, hesaplarını nasıl kullandıklarına ait bilgilere yer verilmiştir. Daha sonra katılımcıların siber zorbalık hakkındaki düşüncelerine, siber zorbalık yaşayıp yaşamadıklarına, kişiyi siber zorbalığa iten sebeplere yer verilip bulgular kısmı tamamlanmıştır. Katılımcılar tarafından söylenen her söz ağızlarından çıktığı gibi hiç değiştirilmeden kod numarası verilerek bulgular kısmında yer almıştır.

Araştırma etiğinin sorumluluğu olarak katılımcılara araştırmanın içeriği hakkında bilgi verilmiştir. Yapılan derinlemesine görüşmeler yaklaşık 30-45 dakika arası sürmüştür. Araştırma boyunca herhangi bir şekilde görüntü ve ses kaydı alınmamıştır. Araştırmaya katılan katılımcıların kimlik bilgileri gizli tutulmuştur.

3.1. Katılımcıların Sosyo- Demografik Özelliklerine İlişkin Bulgular

Katılımcıların sosyo- demografik özelliklerine ilişkin bulgular cinsiyet, yaş, eğitim durumu, mesleği, yaşadıkları yer olarak incelenmiştir. Katılımcılara ilişkin veriler tablo 7' gösterilmektedir.

Tablo 7.Katılımcıların Sosyo-demografik Özellikleri

Katılımcıların Özellikleri		Sayı
Cinsiyet	Kadın	15
	Erkek	15
Toplam		30
Yaş	18 altı	0

	18	2
	20-23	10
	24-27	15
	28-30	3
	30+	0
	Toplam	30
Yaşadığı İl	İstanbul	30
	Toplam	30
Eğitim Durumu	İlkokul	1
	Lise mezunu	2
	Ön lisans mezunu	2
	Lisans mezunu	18
	Öğrenci	7
	Toplam	30
Mesleki durum	Çalışıyor	22
	İşsiz	5
	Öğrenci	3
	Toplam	30

3.1.1. Cinsiyet Dağılımı

Tablo 7' de görüldüğü üzere araştırmada fikirlerine, yaşadıklarına başvurulan 30 kişiden 15'i kadın 15'i erkektir.

3.1.2. Yaş Dağılımı

Katılımcıların 15'i 24-27 yaş, 10'u 20-23 yaş, 3'ü 28-30 yaş, 2'si 18 yaş aralığındadır.

3.2. Katılımcıların Sosyal Medya Kullanım Süresine İlişkin Bulgular

Katılımcılar sosyal medyada geçirdikleri sürelerini şu şekilde belirtmişlerdir:

“Her gün belli bir süre müsait oldukça bakıyorum. Aslında işe göre yoğunluğa göre değişiyor her gün şu kadar saat diyemeyebilirim” (1).

“Son iki aydır ortalama 2 saat falandır. Ama 2 aydan önce evde otururken günde 8 saat harcıyordum” (15).

“Çok sık değil ara ara gün içerisinde giriyorum. Günde 1 saat” (9).

“Dersten sonra aralarda giriyorum. Toplam 2-3 saat diyebilirim” (28).

Sosyal medyayı çok sık kullandığı dile getiren ve bunun dışında çok sık kullanmasının bir bağımlılığa ulaşacağından endişelenen katılımcıların sözleri şu şekildedir:

“Günümün yarısı. İş harici ve uyuma dışında geri kalan tüm saatlerde. Çok kullanıyorum” (3).

“Fazla kullanıyorum. Cumartesi Pazar evdeysem 12 saatten fazla kullanıyorumdur” (21).

“Çok fazla zaman harcıyorum. Özellikle instagram platformunda zaman harcıyorum. Sebebi de beni çok fazla oyalıyor. Yani kafa dağıtmak için kullanıyorum. Bir tık bağımlı olmaktan korkuyorum. Çünkü günde 4-5 saate yakın sosyal medya kullanıyorum” (29).

“Sosyal medyayı telefonu elime aldığım her an kullanıyorum. Gün içerisinde boş bulduğum her an sosyal medyaya girebiliyorum. Bazen öyle oluyor ki gece uykudan uyandığımda bile girip bakabiliyorum ve bu bağımlılık yaratır diye korkuyorum”(30).

Kadın katılımcılardan biri sosyal medya uygulamalarını kullanmadığını şöyle ifade etmiştir:

“Tüm uygulamaları telefondan sildiğim için şuan yarım saat falan kullanıyorum” (22).

Sosyal medyayla hiç arası olmadığını ifade eden erkek katılımcılardan sadece 1’i kendi işini bile sosyal medya üzerinden ilerletemediğini şu sözlerle ifade etmiştir:

“Sosyal medyada çok aman aman vakit geçirmiyorum. Çok bilgi sahibi olmadığım için işimi de ilerletemiyorum. Ama facebook instagram youtube google hesaplarımız var. Ben whatsapp duruma bile videolar atamayan bir insanım” (7).

3.3. Katılımcıların Sosyal Medya Paylaşımında Dikkat Ettiği Durumlara İlişkin Bulgular

Katılımcılar sosyal medya üzerinden paylaşım yaparken diğer kullanıcıların ne düşündüklerine önem vermektedirler. Paylaşımını diğer kullanıcıların düşüncelerine ve güzellik algısına önem vererek yaptıklarını şu sözlerle ifade etmişlerdir:

“Evet, çünkü orda beğeniye sunuyorum onu insanların da beğenmesini istediğim için merak ediyorum fikirlerini” (25).

“Veriyorum şuan çok fazla paylaşım yapmıyorum ama yaptığım zaman göze hitap etmesi açısından önem veriyorum” (22).

“Evet veriyorum. Çünkü insanın bir beğenilme ihtiyacı var. Beğenmeyeceklerini düşündüğümde belki üstünde oynuyorum” (8).

“Paylaşım yapmıyorum ama yaparsam insanların düşüncelerine önem veriyorum. Çünkü kötü yorum almak, kötü eleştirilmek istemiyorum” (28).

“Evet, hem göze hitap etmesi gerekiyor. Her sevdiğim şeyi paylaşmıyorum birkaç arkadaşına soruyorum paylaşırken insanların ne düşündüğünü önemsiyorum bir şey paylaşırken” (2).

Yaptığı iş sebebiyle kullanıcıların düşüncelerine ve isteklerine göre hareket eden bir katılımcının düşünceleri şu şekildedir:

“İnsanların düşüncelerine göre şekil vermek zorundayım çünkü işimi buradan yapıyorum. İnsanların ne isteyeceklerine ya da ne hissedeceklerine

göre paylaşım yapıyorum. Nelerden hoşlanıyorsa onları kullanmaya çalışıyorum paylaşımlarımda” (5).

Sosyal medyadaki diğer insanların fikirlerine önem vermediklerini ve onları düşünmeden paylaşım yaptıklarını belirten katılımcılar düşüncelerini şu sözlerle ifade etmişlerdir:

“Yok, öyle bir şeyim olmaz. Sadece filtrelemede biraz iyi gözükmeye için yaparım. Karşımdaki insanların ne düşündüğüne bakmam” (6)

“Hayır. Tam aksine benim medyam benim ağım diye düşünüyorum. Ne paylaşmak istiyorsam onu paylaşıyorum” (10)

“Çok önem vermiyorum. Zaten çok aktif kullanmıyorum. Çok paylaşım yapmıyorum. Yapınca da kendi zevk ve görüşlerime düşüncelerime göre yapıyorum” (12).

“İnsanların düşüncelerine göre şekil vermiyorum. Karakterim gereği ne istiyorsam onu atıyorum” (21).

“Paylaşım yaparken insanların düşüncelerine göre şekil vermiyorum. Sadece kendim nasıl mutlu olacaksam kendimi nasıl görmek istiyorsam o şekilde paylaşım yapıyorum. Yani sosyal medyanın bir tık yalan yüzünü kullanıyorum. Kendimi mutlu hissettiğim mutlu olduğum paylaşımlar yapıyorum. İnsanların düşüncelerine önem vermemin sebebi de insanlar en iyi şeyde bile kötü bir şey ararlar ve bulurlar. İnsanlar için hiçbir zaman yeteri kadar iyi olamayız. Bu yüzden de her zaman kendimi merkeze alıyorum” (29).

Sosyal medyada paylaşım yaparken insanların düşüncelerine göre hareket etmede kararsız kalan, farklı durumlarda farklı şekilde davranan 2’si kadın 1’i erkek 3 katılımcının düşünceleri şu şekildedir:

Şöyle söyleyeyim normalde vermiyorum. Ama bazı özel durumlarda küçüklerin de görebileceği durumlarda sansür uygulayabiliyorum. Örneğin ben sigara kullanıyorum ve sosyal medyada herhangi bir şekilde gözükecek şekilde paylaşım yapmıyorum. Elimde olmamasına dikkat ediyorum. Sırf çocuklar ya da bir tanıdık görür tarzı şeylerden çekindiğim için” (17).

“Vermiyorum. Yani bireysel bir mecra herkes bir şekilde deşarj olmak için giriyoruz. Ama dikkat ettiğim bir şey var. Belli kitlelere ya da azınlıklara zarar vermeden ya da kırııcı olmadan çok sert yazmadan kullanıyorum. Ama genelde zaten goy goy için kullanıyorum” (4).

“Paylaşımından paylaşıma göre değişıyor. Mesela atıyorum insanların dini görüşünü saygısızlık edecek bir şeyse evet paylaşmayı kısıtlıyorum. İnsanların düşüncelerine saygısızlık edecek bir şeyse evet paylaşımlara dikkat ediyorum. Ama kendimle alakalı bir şeyse açık giyinmemle ilgili bir şeyse bu onları ilgilendirecek bir şey değilse bunda hiçbir kısıtlama yapmıyorum” (20).

3.4. Katılımcıların Sosyal Medya Güvenliği Hakkında Fikirlerine İlişkin

Bulgular

Katılımcılar sosyal medyayı gün içinde fazlaca kullansalar ve vakitlerini bu mecralar üzerinden geçirmeyi tercih etseler bile sosyal medyanın güvenli olduğunu düşünmemektedirler. Kolayca özel bilgilerinin başkaları tarafından kullanılacağını düşünen katılımcıların düşünceleri şu şekildedir:

“Evet düşündüm. Çünkü çok fazla kişisel veri girişı yapıyorum” (13).

“Fotoğraflarımın alınması gibi mi mesela? Tabi aklıma geliyor bazen çalınmış mıdır? Başkası kullanıyor mudur diye düşünüyorum. Bunun da aklıma gelmesinin sebebi fake hesapların çok yaygınlaşması, insanların istediği gibi diğer insanların fotoğraflarını kullanması rahatça. Bunun herhangi bir suç teşkil etmemesi. Aslında suç teşkil ediyor ama çok fazla caydırıcı cezalar olmadığı için insanın aklına da geliyor tabi” (1).

“Düşündüm. Bu mesela Whatsapp Facebook gizlilik durumları falan olmuştu. Açıkçası bu uygulamaları yapan insanların bizim bütün bilgilerimize ulaşabildiğini düşünüyorum açıkçası. Sanki böyle şey gibi hissediyorum. Yaptıklarımızı görüyorlar. Ya da mesela g-mail hesaplarımızı falan giriyoruz. Ya da Facebook hesabınla bağlan diyor. Hep onlar olunca bilgilerimize ulaşırlar mı? Yaptıklarımızı görüyorlar mı? Ya da bir yere üye oluyorsun Facebook hesabıyla bağlan diyorsun g-maille bağlan diyorsun.

Aslında bütün her şeyi görüyorlar onlar. İsteseler her şeye ulaşabilirler”
(3).

“Düşünüyorum. O yüzden de anonim hesap görüntüsünde kullanmaya çalışıyorum çoğu zaman isimsiz ve fotoğrafsız. Çünkü dünyanın dört bir yanından ulaşabildiğimiz bir platform olduğu için çok fazla çeşitli türlü türlü insana denk gelebiliyorsun. Tehdit altında hissediyorum o yüzden”
(4).

Sosyal medya üzerinde güvenli bir ortam olmadığını düşünen hatta bilgilerinin kullanıldığını da söyleyen bir katılımcı düşüncelerini şu şekilde dile getirmiştir:

“Düşünüyorum zaten bunun olduğunu da biliyorum. Çoğu zaman bilgilerimin kullanıldığını da biliyorum. Suiistimal edildiğini de biliyorum. Mesela mesajlaştığımda o mesajların gizli kalmadığını da biliyorum. Çünkü anında sayfama reklam olarak düşüyor. Bilgilerimin gizli olmadığını düşünüyorum zaten” (12).

Sosyal medyadaki özel bilgilerin başkaları tarafından kullanıldığını düşünen ama bir noktada bunu kişilerin kendileri bilerek ve isteyerek yaptığını savunan 3’ü kadın 2’si erkek 5 katılımcının görüşleri aşağıdaki gibidir:

“Evet düşünüyorum. Çünkü tüm bilgilerimizi biz sosyal medyaya kayıt olurken giriyoruz ve aslında başında bu bilgileri biz veriyoruz. Onun dışında hesaplarımızı kilitli kullansak da sadece kendi istediklerimizi kabul etsek de gizli hesaplara bile bakan uygulamalar sayesinde istemediğimiz kişiler bilgilerimize bir şekilde ulaşabiliyor” (30).

“Düşünüyorum. Çünkü telefonda WhatsAppta bir mesaj yazarken ya da biriyle telefonda konuşurken bir kelime söylediğimizde bu önümüze çıkıyor. Akıllı cihazların dinlendiğini düşünüyorum. Mesela bir ayakkabıya ihtiyacım var, ayakkabı kelimesini geçiriyorum. WhatsAppta yazıyorum ya da Google yazıyorum bunu yaptıktan sonra sosyal medya platformlarında ayakkabı reklamlarını görmeye başlıyorum. WhatsApp Facebook kurucularının insanların bilgilerine ulaşabileceklerini düşünüyorum. Aslında çoğu bilgimizi ailemizden, ailemiz gibi yakın olan insanlardan ziyade onlarla paylaşıyoruz. Tüm bilgilerimiz onlarda var. Mesela parmak

iziyle açılan telefonlar artık kendimden bir parça parmak izimi paylaşıyorum. Hani kendimle alakalı bilgileri geçtim. Kendimden bir parçayı paylaşmış oluyorum” (29).

“Düşündüm ama biraz da izinli ve bilinçli olarak düşündüm. Çünkü sosyal medyayı kullanırken belli başlı kurallar var. Benimde mesela Instagram ilk aklıma gelen. Herkese açık bir sayfa kullanıyorum o yüzden orda paylaştıklarım kendim dikkat ediyorum. Herkesin alabileceği bir şeyi paylaşmaktansa onun sınırlarını kendim çiziyorum” (10).

“Evet, düşünüyorum çünkü her şeyi veriyoruz ve onaylıyoruz” (19).

“Düşündüm zaten o bilgileri oraya girerken de bunu göze alarak giriyoruz hepimiz. Zaten çok paylaşım yapmıyorum. Genelde bilgi edinmek amaçlı. Gündemi yakalamak amaçlı. Ama tabi bilgilere ulaşabilirler her şey onların elinde” (2).

“başkaları tarafından evet fotoğraflarım bilgilerimin kullanılacağını düşünüyorum. Bunun sebebi de hepsinin açık bir şekilde bulunulabilmesi. Google’a adımlı soyadımı yazdığım zaman benim hakkında birçok bilgiye telefon numarama kadar ulaşabiliyorlar. O yüzden ulaşabileceklerini düşünüyorum. Sebebi de bunların sosyal medyaya kendi rızamla yüklüyor olmam. Hesaplarımı kilitlesem bile profil resmi ortada. Ayrıca freelance çalıştığım için çoğu zaman telefon numaramı da vermem gerekiyor. Telefon numarasını verince de iş çığırından çıkıyor” (5).

Sosyal medyadaki özel bilgilerinin başkaları tarafından kullanılmadığını düşünen bir kadın katılımcının da düşünceleri şu şekildedir:

“Hayır, hiç düşünmedim. Çünkü başına gelmemesini umduğum bir şey o yüzden çalarlar mı diye çok şey yapmadım. Ama çok fazla detay da vermedim sosyal medya hesabımda” (8).

3.5. Katılımcıların Sosyal Medya Hesaplarını Kilitli ya da Açık Kullanmasına İlişkin Bulgular

Katılımcıların 15’i sosyal medya hesaplarını kilitli kullanırken 9’u açık kullandığını belirtmiştir. Geri kalan 6 katılımcı ise farklı zamanlarda ya da durumlarda

hesaplarını kilitli ya da açık kullanabildiklerini söylemişlerdir. Ya da birden fazla hesabı olduğunda kilitli ve açık kullandığı hesaplar değişebiliyor. Katılımcıların sosyal medya hesaplarını kilitli kullanmasına ilişkin düşünceleri şu şekildedir:

“Kilitli kullanıyorum. Sadece paylaştığım şeyleri, hikâye paylaşıyorum zaten paylaşıyorsam onları da arkadaşlarım görsün isterim” (2).

“Sosyal medya hesabımı kilitli kullanıyorum. Çünkü tanımadığım insanların benim ne paylaştığımı görmelerini istemiyorum. Tanıdığım insanlar görsün sadece” (3).

“Kilitli kullanıyorum. Çünkü açık kullanıp herkesin profilime bakmasını ve olumsuz enerjileri üzerime çekmek istemiyorum. Sosyal medya her türlü suistimale açık bir mecra. Bir şekilde sosyal medyadan çıkamıyorsam alacağım zararı en aza indirmeye çalışıyorum” (30).

Katılımcılar genel olarak takip etmediği ya da istemediği insanlar tarafından hesaplarına erişilmemesi için sosyal medya hesaplarını gizli şekilde kullanmaktadırlar. Sadece kendilerinin izin verdiği kişiler tarafından paylaşımlarının görülmesini istemektedirler. Bu konudaki düşüncelerini şu sözlerle ifade etmektedirler:

“Kilitli kullanıyorum. Başkaları girmesin ve bakmasın diye. Tanımadığım kişilerin de neler paylaştığımı görmesini istemiyorum” (28)

“Gizli hesap olarak kullanıyorum. Tanıdıklarımın sadece görmesini istiyorum. Tanımadığım insanların benim hayatım hakkında bilgi sahibi olmasını istemiyorum” (12).

Sosyal medya hesabını ilişkide olduğu kişinin isteği doğrultusunda kilitli kullandığını belirten katılımcının düşünceleri şu şekildedir:

“Normalde açık kullanıyorum. Ama ilişkim olunca kapalı kullanıyorum. Normalde yine de açık kullanmak isterdim ama herkese açık olmasından karşı taraf rahatsız oluyor” (27).

Sosyal medya hesaplarını açık kullandığını belirten 9 katılımcıdan 6’sı erkek, 3’ü kadındır. Açık kullanmalarını şu sözlerle ifade etmektedirler:

“Açık kullanıyorum. Kilitli kullanmanın da gerek olmadığını düşünüyorum. Çünkü çok düz bir insanım. Şeffaf olmayı seviyorum” (17).

“Açık kullanıyorum. Çok umursamam. Sadece başka insanlar bazı durumlarda kilitlememi isterler. O yani” (6).

Sosyal medya hesaplarını açık kullandığı belirten katılımcılar başka insanlar tarafından hesaplarına bakılacak olmasını bir problem olarak görmemektedir. Diğer taraftan bazı uygulamalar açık şekilde kullanıldığında ulaşıla bilinen imkânlar daha farklı olduğu için katılımcılar hesaplarını açık şekilde kullanmayı tercih etmişlerdir.

“Açık kullanıyorum. Kimseden gizlim saklım yok ondan” (10).

“Açık kullanıyorum. Çünkü etkileşimimi görebiliyorum. Çünkü instagramda işletme hesabı olunca farklı şeyler gösterdiği için onları merak ettiğim için etkileşimimde artması için açık kullanıyorum” (25).

Genelde sosyal medya hesaplarını açık kullandığını belirten kullanıcılar kilitli kullananların aksine hesaplarını herkesin görmesini istedikleri için açık kullandıklarını ve hesaplarını saklama gereği duymadıklarını şu sözlerle belirtmişlerdir:

“Açık kullanıyorum. Fotoğraflarıma herkes erişebilsin diye” (23).

“Benim profillerim açık. Kimseden saklayacak bir şeyim yok. Bakmak isteyen bakabilir görebilir. O şekilde kullanıyorum” (15).

“Kilitli kullanmıyorum. Sebebi de isteyen istediği gibi bakmasın diye” (26).

Farklı sosyal medya uygulamalarında hesapları olan ve her birini farklı şekilde kullanan katılımcılar genel olarak kişisel paylaşımlar yaptıkları hesaplarını gizli, blog tarzı kullandıkları hesaplarını ise açık şekilde kullandıklarını şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Instagram’ı kilitli, Twitter’ı açık kullanıyorum. Bunun sebebi Twitter da çok az şey paylaşmam. Hatta neredeyse hiç paylaşmamam. Twitter’i gündemi takip etmek için kullanıyorum. Instagram’ı kilitli kullanmamın sebebi de tanımadığım kişilerin hayatımı birinci dereceden yakınlıkla izlemelerini istemiyorum. Evet, ben insanlarla görmelerini istediğim kadar hayatımı paylaşıyorum ama yine de bunu da paylaşmak istediğim kişilerin görmesini istediğim için kişileri seçiyorum. Aslında burada kendi gizliliğimi, özel hayatımın gizliliğini korumak için gizli kullanıyorum” (29).

“Kişisel hesabımı kilitli kullanıyorum ama blog hesabımı açık olarak kullanıyorum. Sebebi de yayılması ve müşteri bulmak için. Kendi kişisel hesabımı ise istemediğim insanların profilimi görmemesi için ama maalesef ki bunun içinde programlar var. Zaten görüyorlar o yüzden de bazen de açıyorum” (20).

“Kilitli kullanıyorum. Sadece Twitter’ı kilitli kullanmıyorum. Twitterda daha rahatım” (8).

“Kilitli kullandığım dönemlerde oluyor açık kullandığım dönemlerde. Ama bunlar genelde bir sebebe bağlı olmuyor. Kişisel hesabımı son zamanlarda açık kullanıyorum. Ancak ifade özgürlüğümü kısıtlanacağını düşündüğüm zaman ya da ifade ettiğim şeylerin başımı ağrıtacağını düşündüğüm ve tahmin ettiğim zaman hesabımı kitli kullanmaya geçiyorum ki bunları sadece arkadaşım olan insanlar okuyabilsin” (5).

Katılımcılar genel olarak Instagram uygulamasında kendi özel hayatlarını paylaştıkları için sadece izin verdikleri insanların görmelerini tercih etmişlerdir. Diğer yandan Twitterda ise eğlence amaçlı paylaşımlar yaptıkları ve fikirlerini paylaştıkları için açık kullandıklarını belirtmişlerdir.

“Sosyal medya hesaplarımı Instagram hesabımı kilitli kullanıyorum sadece çevrem görsün istiyorum, takipleştiğim izin verdiğim insanlar görsün istiyorum. Twitter hesabım açık. Çünkü orda çalınma gibi problemler olmuyor diye tahmin ediyorum ya da çalınacak da çok fazla bir şey yok. Ya da gizlice bakılacak fazla bir paylaşım yok. O yüzden de kitleme gereği duymuyorum. Twitterda daha çok komik şeyler paylaşılıyor biz onları beğeniyoruz, daha çok fikirler paylaşıldığı için saklama gereği duymuyorum. Ama diğerinde fotoğraflarımı vs. paylaşabiliyorum ya da gittiğim bir yeri etiket yapabiliyorum” (1).

Sosyal medya hesaplarının kilitli ya da açık olup olmadığını bilmeyen bir katılımcı, Facebook ve Instagram hesaplarının yakın çevresi tarafından açıldığını şu sözlerle ifade etmiştir.

“Kilitli kullanıyor muyum bilmiyorum. Facebook Instagram’ı hep başkaları kullanıyor. Bana hesapları açan da yakın çevrem olduğu için yaptılarsa bile bilmiyorum” (7).

3.6. Katılımcıların Kullandığı Sosyal Medya Uygulamaları ve Sebeplerine İlişkin Bulgular

Katılımcıların genel olarak sosyal medyayı kullanma sebepleri; arkadaşlarıyla iletişim halinde olmak, arkadaşlarının ya da merak ettikleri kişilerin neler yaptığına bakmak, gündemi takip etmek, fotoğraf paylaşmaktır. Sosyal medyayı kullanma sebepleri hakkındaki yorumları aşağıdaki gibidir:

“Sosyal medyayı en çok vakit geçirmek, kafamı boşaltmak, gündem takip etmek için kullanıyorum. Çoğu şeyin araştırmasını sosyal medyadan yapabiliyorum. Örneğin bir yere gideceksem gideceğim yerle alakalı bilgileri yine sosyal medyadan alıyorum. Gezilecek/ görülecek yerlere sosyal medyadan bakıyorum” (30).

“Fotoğraflarımı paylaşmak için kullanıyorum genel olarak” (23).

“Arkadaşlarım ve merak ettiğim insanlar için kullanıyorum ve görsellik için kullanıyorum” (13).

“Gündemden haberdar olmak için kullanıyorum” (22).

“Arkadaşlarımın paylaşımlara bakmak, gündemde olan videolar haberlere bakmak için kullanıyorum” (28).

“Hep aklıma Instagram geliyor nedense; insanları takip ediyorum geziyorum bakıyorum. Twitter’ım yok ama arada insanların twitterlarına girip ne yazdıklarına bakıyorum” (11).

Katılımcılar genel olarak sosyal medyayı kafa dağıtmak ve günün yorgunluğunu atmak için kullandıklarını belirtmişlerdir. Sosyal medya uygulamalarından Twitter’ı genel olarak televizyon yerine kullanmaktadırlar. Günlük hayattan haberleri, gündemi en hızlı ve kolay şekilde Twitter uygulamasından ulaşabildiklerini belirtmektedirler.

“Sosyal medyayı kafa dağıtmak için kullanıyorum. Çok ciddiye aldığım bir ortam değil. Gün içinde yaptığım işin yorgunluğu, sorumluluklar, stresten

sonra günün sonunda gün aralarında kafamı boşaltmak için kullanıyorum. Yani bu izlediğim bir hayvan videosu ya da herhangi komik bir video olabilir. Bu tarz şeyler benim kafamı dağıtıyor. En çok bunun için sosyal medyayı kullanıyorum. Ama bunun dışında Twitter tarzındaki uygulamaları gündemi takip etmek için kullanıyorum. Çünkü gün içinde televizyon izlemeye fırsatım olmuyor. O yüzden Twitter da gündemle alakalı konuşmalar döndüğü için twitter'ı da bu sebeple kullanıyorum” (29).

Katılımcıların kullandıkları sosyal medya hesapları genellikle Instagram ve Twitter'dır. Genel sebepler de Instagram uygulamasını kafa dağıtmak için Twitter uygulamasını da gündemi takip etmek için olmuştur. Facebook uygulamasını kullandığını dile getiren katılımcılar ya çevresi hala kullandığı için ya da oyunlara, başka uygulamalara girişlerde Facebook uygulaması ile bağlanmanın daha kolay olduğunu dile getirmişlerdir. Katılımcıların kullandıkları sosyal medya uygulamaları hakkında ki yorumları şu şekildedir:

“Twitter, Instagram, Whatsapp kullanıyorum. Facebook'u çok aktif kullanmıyordum ama çalındı artık hiç kullanamıyorum. Twitterda komik muhabbetler dönüyor, gündemi kolayca takip edebiliyoruz. Akşam haberlerini beklemeye gerek kalmadan. Hashtag kısmından hemen her şeyi hızlıca öğrenebiliyoruz. Eğlenceli vakit geçirmek için kullanıyorum. Instagram'ı da genel olarak yine eğlence amaçlı kullanıyorum. Whatsapp'ı da kolay bir haberleşme aracı olduğu için kullanıyorum” (1).

“Güncel olmasından ya da çevremdeki insanların kullandığını kullanıyor olmasından. Whatsapp, Facebook Instagram kullanıyorum” (7).

Katılımcılar instagramı daha popüler olduğu için kullanırken Twitter uygulamasını fikirlerini daha açıkça belirtebildikleri için kullanmaktadırlar. Ama twitter uygulamasında da özgürlüklerinin kısıtlandığını hissettiklerinde daha özgür olabilecekleri uygulama arayışlarına girmektedirler.

“Instagram şuan sosyal medyanın ana göbeği zaten. Sosyalleşme ve haber takibi için kullanıyorum. Reddit çok kullanıyorum. Twitter'ın biraz daha karanlık versiyonu. Sansür hiçbir şekilde yok. Kısıtlaması yok. Çünkü paylaşımları rahat olabiliyor. Birine küfür edeceğin zaman edebiliyorsan açık bir şekilde herhangi bir yaptırım yok. Twitterda da yazabiliyorsun ama

ünlü birine yazdığın zaman şikâyet edilebiliyorsun ama Reddit'te öyle bir olay yok. Çok özgür bir yer” (17).

“Instagram ve Twitter'i yoğunlukla kullanıyorum Facebook'u oyun için kullanıyorum. Twitter'i kullanma amacım olan biteni takip etmek. Instagramda arkadaş çevrem falan ne yapıyor ona bakmak için” (3).

Twitter gündelik hayatta çok hızlı gündem çok hızlı geliyor ve oluşuyor. Gündemi takip etmek için genellikle Twitter. Kafa dağıtmak için saçma sapan şeyler yapmak için Instagram. Instagram daha sosyal, Twitter daha çok gün içinden hayatın içinden” (24).

“Twitter'i sahte hesaptan güncel haberlere bakmak için kullanıyorum. Instagramda kendimi güzel hissetmek için veya güzel insanları görmek için pozitiflik almak için bakıyorum” (27).

Araştırmaya katılan katılımcıların en çok kullandığı sosyal medya uygulamaları Instagram, Twitter Youtube' tur. Genel olarak katılımcıların sosyal medya deyince aklına Instagram gelmektedir.

“En çok Instagram da vakit geçiriyorum. Gün içinde telefonu elime aldığımda ilk girdiğim uygulama Instagram. Bazen o kadar çok girip çıkıyorum ki Instagramdan çıkıp tekrardan Instagram'a girdiğimi fark etmiyorum” (30).

“Instagram ve twitter. İkisi de yarışır. Ama instagram” (2).

“Instagramda harcıyorum. Çünkü takip ettiğim insanlar instagramda daha çok aktif. Bu reelsler olsun spor videoları yemek videoları olsun. Keşfet kısmına girdiğin an çıkamıyorsun” (3).

“Instagram Whatsapp'ı da çok sık kullanıyorum ama Whatsapp'ı iletişim aracı olarak kullanıyorum daha çok. Sosyal medyaya girip girmediğinden de emin değilim” (29).

3.7. Katılımcıların Sosyal Medya Üzerinden Yaşadıkları Güvenlik Problemlerine İlişkin Bulgular

Katılımcılardan 7'si kadın 4'ü erkek 11 kişi sosyal medya üzerinden küfür hakaret ya da tehdit almıştır. Genel olarak sosyal medya üzerinden küfür, hakaret, tehdit ya da rahatsız içerikli mesajları tanıdıkları, yakın oldukları ya da bir şekilde hayatlarına tanık olan kişiler tarafından aldıklarını şu sözlerle ifade etmişlerdir:

“Sadece bir kere tanıdığım bir insan liseden bir çocuk. Bana saçma sapan mesajlar yazmıştı. Rahatsız edici içerikli mesajlardı. Çocuğu tanıyordum. Göz aşinalığımız vardı. Facebook'tan sürekli mesajlar atıyordu cinsel içerikli. Bende onu engellemiştim. Engelledikten sonra da senin neden engellediğini biliyorum yaptığım hoş değildi gibi mesajlar atmıştı. O zamanlar korkuyorduk. Ya hesabımıza bir şey yaparsa, fotoğraflarımızı alırsa falan diye ama aslında korkulacak bir şey yokmuş” (3).

“Tehdit aldım. Şöyle kimliğini bilmediğim biri sürekli beni tehdit ediyordu. Geçmişini herkese anlatırım. Benimle buluşacaksın ya da herkes öğrenir. Fotoğraflarına yorum yaparım. Yorum olarak her şeyi dökerim gibi tehdit savurmuştu. Bende yap dedim. Onu şikâyetçi olmakla tehdit ettim o da beni engelledi” (8).

“Aldım. Şöyle iftira aldım. Mesajı net bir şekilde hatırlamıyorum ama eski sevgilinle şunu yapmışsın tarzı. Ama öyle bir şey yok. Mesajı kimin attığı da belli değil. Sahte hesaplardan öyle şeyler aldığım olmuştu” (20).

Diğer yandan sosyal medya üzerinden açıkça fikirlerini ifade eden kişiler bu tarz içerikli mesajlara maruz kalmışlardır. Ya da bir şekilde kafalarını dağıtmak amacıyla oyun oynarken kullandıkları hesap üzerinden rahatsız edilmişlerdir.

“Bir iki defa almıştım. Tehdit almıştım. Milliyetçi paylaşımlardan ötürü tehdit almıştım” (6).

“Evet, şahsıma direkt hakaret edildi ve taciz edildim” (23).

“Her gün alıyorum. Mesela kendi kişisel hesaplarım dışında oyunlarda kullanmak için açtığım hesaplarda her birinden tanımadığım insanlardan günaydın yerine küfür alabiliyorsun. Ya da direkt istismar var açıyorsun

merhabadan sonra fotoğraf atabiliyorlar. Alakan yok bu arada. Adın soyadın aynı kayıtlı fotoğrafın var ama sahte olarak kullanıldığı bilindiği için açıklamada da yazıyor gerçek hesap değildir diye ama hiç fark etmiyor” (17).

Sosyal medya hesapları çalınan 6 katılımcıdan 4’ü erkek 2’si kadındır. Sosyal medya hesapları ele geçirildiğinde kişisel bilgilerinin, konuşmalarının hiç bilmediği birinin eline geçmesi katılımcıları tedirgin etmiştir. Sosyal medya hesaplarının çalınmasını ve neler hissettiklerini şu sözlerle belirtmişlerdir:

“Sosyal medya hesaplarım çok önceden bir iki defa ele geçirilmişti sanırım. Bu durumu yaşayınca tüm özel bilgilerimin ya da kendim adıma özel olduğunu düşündüğüm şeylerin herkese açıldığını ya da görmesini istemediğim kişiler tarafından görülebileceğini düşündüm. Bu yüzden de şifreyi almaya çalıştım alamıyorsam da hesabı kapattırmaya çalıştım” (24).

“Geçen yaz yaşadım bu durumu. Kötü hissettim. Sonra hesabımı da geri aldım ama herkese mahcup hissettim bir kere. Çünkü benim orda arkadaş olduğum insanlara karşı bir izlenimim var o da bu izlenime karşıt bir izlenim koydu. O yüzden mahcup hissettim” (21).

Sosyal medya hesabı çalındıktan sonra çalan kişiler tarafından ticari amaçla kullanılan hesap sahibi büyük bir mahcubiyet yaşamıştır. Çünkü tanıdığı kişiler onun olduğunu düşündüğü ve güvendikleri için ona göre adım atmışlardır. Bu durum da katılımcıyı daha zor bir duruma sokmuştur.

“Benim hesabım ele geçirilir geçirilmez insanlara dolandırılma amaçlı mesajlar atıldığı için korku hissettim. Kaygı hissettim. Belirsizlik vardı kimin ele geçirdiğini bilmiyorsun, ne yapmak istediğini bilmiyorsun bir de aniden hesaptan atıyor seni. Böyle” (1).

“Hatta hesabım ele geçirileli üç dört gün oldu. Denenmeye çalıştı. Genelde şöyle bir tavsiye veriliyor bütün şifrelerinizi aynı koyun ya da koymayın gibi ben buna kulak asmıyorum. Çünkü tüm şifrelerim şifre oluşturma programıyla oluyor zaten. Her girdiğimde farklı bir şifreyle giriyorum, diğer hepsi aynı oluyor. Çift taraflı giriş var onu her şeye entegre etmeye çalışıyorum. Aynı telefon aynı mail adresi gibi. Hesabım çalındı aslında

sebebi de benim iki aynı anda hesaplarım her yerde açık olduğu için benim diğer bilgisayardan girdiğini düşündüm. Üstüne düşmedim. Hesap elimden gidince fark ettim. Bunu yaşayınca da açıkçası salak olduğumu hissettim. Çünkü gözünü önünde olunca ona aldanmamak gerekiyormuş onu anladım” (17).

Sosyal medya hesabı şikâyetler sonucunda kapanan bir katılımcı uygulamaya kendisi olduğunu kanıtlayamadığı için yaşadığı hayal kırıklığını şu şekilde ifade etmektedir:

“Bir kere hesabım Instagram tarafından kapatıldı. Sonrasında da kurtarmaya çalıştım. Şifremi değiştirdim tüm şifrelerimi değiştirdim. O kadar mail atmama rağmen geri alamadım. Sahte hesap olarak düşünüldüğü için kapatılmış. Büyük ihtimalle şikâyet edilmişti. Bu olayı yaşadktan sonra kendimi çok kötü hissettim. Çünkü Instagram bana değil, onlara inandı. Instagramı buradan kınıyorum. Kimliğimle fotoğraflar çekip atmam falan söylendi bunları yapmama rağmen hiçbir şekilde geri dönüş almadım. Kendimi böyle kandırılmış gibi hissettim açıkçası” (20).

“Çok bir şey hissetmedim. Tekrar geri aldım. Eski sevgilim tarafından ele geçirilmişti” (26).

Genel olarak katılımcılar sosyal medya uygulamalarının ele geçirilmesinden korkmaktadırlar. Çünkü kişiler sosyal medya üzerinden kişisel bilgilerini paylaşmaktadırlar ve hesapları ele geçirildiği takdirde özel hayatları, bilgileri, kimlikleri de büyük bir tehdit altına olacaktır. Sosyal medya hesapları ele geçirilmeyen ama ele geçirilmesinden korkan bir kadın katılımcı düşüncelerini şu şekilde belirtmiştir:

“Geçirilmedi ve geçirilmesinden çok korkuyorum. Çünkü Instagram üzerinden örnek vereyim en aktif şekilde kullandığım uygulama olduğu için. Arkadaşlarımla paylaşımlarım mesajlarım var. Şifremin ele geçirilmesi demek bunları görmek bilmek demek. Buda özel hayatımın içerisine girilmesi demek. Bunun yanı sıra benim adıma bu hesabı kullanıp yönetebilmesi. Bir süre tabi. Ben sosyal medyamın ele geçirildiğini fark edip arkadaşlarıma haber verene kadar o sırada ben gibi kullanıp suiistimal edebilir. Bu durum beni rahatsız edecektir” (29).

3.8. Katılımcıların Sosyal Medya Kullanma Şekilleri

Sosyal medya hesaplarında kendi isimlerini kullanan 19 kişiyken; 11 kişinin her hesabını kendi ismiyle kullanmadığı saptanmıştır. Bütün hesaplarını anonim isimle kullanan katılımcılarla birlikte belli başlı hesapları anonim şekilde kullanan katılımcılarda vardır.

“Evet. Bireysel hesaplarımda kendi ismimi kullanıyorum ama soy ismimi twitterda kullanmıyorum. Çünkü ifade özgürlüğümün sıkıntıya gireceğini düşünüyorum. Yani daha doğrusu ifade özgürlüğü var olmadığı için beni bazı problemlere sürükleyeceğini düşünüyorum. Soyadımı gizlemenin de hiçbir işe yaramayacağını biliyorum. Ama bir umuttur yaşatan insanı” (4).

Katılımcılar genel olarak Twitter uygulamasında kendi isimlerini kullanmamaktadırlar. Çünkü twitter uygulamasında kişiler fikirlerini belirtmeleri sebebiyle kimliklerinin de deşifre olmasını istememektedirler.

“Twitter da hayır instagram da evet. Çünkü twitter da biraz daha muhalif ve her konuda daha rahat ve özgür eleştiri yapabildiğime inanıyorum. Twitter daha çok yazılı bir mecra olduğu için orda kendi adımı kullanmıyorum. Bu arada kendi çevremden kişi de yok twitter da. Ama instagram da kendi çevrem var. Oradaki paylaşımlarımla twitterdaki paylaşımlarım denk değil” (10).

“Instagram da kendi ismimi kullanıyorum. Ama twitter da kendi isim soy ismimi kullanmıyorum. Çünkü orda fikirlerimi paylaşıyorum bazen üzüntümü, kızgınlığımı duygularımı paylaşıyorum. O yüzden de yakın çevrem de dâhil kimse bunu görüp yorum yapma hakkına sahip olmalarını istemiyorum” (30).

“Twitterda kendi ismimi kullanmıyorum. Çünkü twitterda düşüncelerimi de belli ediyorum ve o düşüncelerimi birilerinin görüp kullanmasını istemiyorum bana karşı. Çünkü eskiden sosyal medya üzerinden aşağılanma aldığımda twitterımı falan da kullanarak bana yüklenilmişti. O yüzden anonim şekilde kullanıyorum” (27).

Sosyal medya hesaplarını kendi isimleriyle kullanan ama bunun dışında farklı isimlerle, anonim şekilde de kullandıkları hesapları da olan katılımcılar vardır.

Katılımcılar genellikle kendi isimleriyle kullandıkları hesaplarından bakmak istemedikleri kişilere bakmak için diğer hesaplarını kullanmaktadırlar.

“Kendi adımları kullanıyorum. Bunun dışında bir tane hayali isim soy isim uydurduğum bir sahte hesabım var. Şuan kullanmıyorum. Ama zamanında birine bakmak için kullanıyordum. Kendi hesabımdan bakmak istememiştim çünkü” (29).

“Evet, genelde kendi adımla kullanıyorum. Ama sahte hesaplarımda var” (13).

“Kendi adımları kullanmıyorum, çünkü kimsenin ulaşmasını istemiyorum” (5).

“Hayır, kendi ismimi kullanmıyorum. Böyle ünlü tribi gibi olacak ama çok tanınmak istemiyorum. Herkes bulsun istemiyorum. Soyadım sadece bende var arayan insan direkt bulabildiği için ben de değiştirdim” (22).

Sosyal medya hesaplarında kendi ismini kullandığını dile getiren bir erkek katılımcının düşünceleri de şu yönde:

“Evet, kendi ismimi kullanıyorum. Başkasının ismini ya da sahte hesap kullanmaya gerek duymuyorum. Eğer kullanacaksam da başka birine bakmak için kullanırdım. Ki öyle de bir derdim yok” (28).

Katılımcılar sosyal medyadaki içeriklere yorum yapmayı arkadaşlarının gönderilerine yorum yapmak olarak ya da yapılan çekilişlere katılmak amacıyla yorum yapmak olarak tercih ettiklerini şu sözlerle ifade etmişlerdir.

“Kendi arkadaşlarımla içeriklerine yorum yapabiliyorum fotoğraf paylaştıklarında. Onun dışında ünlülerdir vs. yorum yapmıyorum. Ya da troll sayfaları falan yorum yapma gereği duymuyorum” (1).

“Instagramda arkadaşlarımla kendi fotoğraflarına yorum yapıyorum. Bu yorumlar ‘çok güzel görünüyorsun’ ‘seni çok beğendim’ tarzında yorumlar. Bunun dışında başkalarının içeriklerinde beğenmedim şeyler tabii ki oluyor ama bunu yazılı bir hale dökmüyorum. Sebebi de yazılı olarak döksem elime bir şey geçmeyecek. Bununla da kendimi iyi hissetmeyeceğim. Beğenmediysem bunu kendi kafamın içinde düşünüp bir sonraki içeriğe

geçiyorum. Bunu yazılı bir şeye dökerek bir sonuca varacağımı düşünmüyorum” (29).

“Arkadaşlarımın fotoğrafları dışında içeriklere yorum yapmayı tercih etmiyorum. Çünkü adımın her yerde olmasını ve yine olumsuz tepkilere maruz kalmak istemiyorum” (30).

“Arkadaşlarımın fotoğraflarına yapıyorum. Komedi olan şeyleri de arkadaşşıma özelden gönderiyorum. Bir de çekilişlere yorum yapıyorum” (20).

Katılımcılar arkadaşları dışında çeşitli sayfalara, ünlülere karşı tarafı iyi hissettirmek amacıyla yorum yaptıklarını belirtmektedir.

“Genelde çekilişse yorum yapıyorum. Ya da çok sevdiğim bir ünlünün bir fotoğrafı varsa ya da aşırı beğendiğim bir fotoğraf varsa ona yapıyorum” (25).

“Evet yapıyorum. Güzel olan şeylere yorum yapıyorum. Mesela beğendiğim video oluyor, takip ettiğim bir insansa ya da sayfaları takip ediyorsam beğendiğim şeyleri beğendiğimi dile getiriyorum” (3).

“Evet. Hoşuma giden içeriklere yorum yapıyorum. Kötü yorum yapmıyorum. Çok beğendiğim, Yeşilçam ile ilgili içerikler falan olursa yorum yapıyorum onlarda kendilerini iyi hissetsin diye” (27).

Sosyal medyadaki içeriklere fikirlerini dile getirmek, düşüncelerini diğer kişilerle paylaşmak için yorum yaptığını belirten katılımcıların düşünceleri şu şekildedir:

“Yorum nadiren yapıyorum. Kızdığım durumlarda yaparsam yapıyorum. Kötü bir içerik falan varsa” (9).

“Yapıyorum. Çünkü düşünce özgürlüğümün başka kişilerin düşünce özgürlüklerini tetikleyeceğini düşünüyorum” (21).

“Genelde yorum yapmıyorum ama reddit uygulamasını sırf bunun için kullanıyorum. Herhangi bir yaptırımı olmadığı için oradan yorum yapıyorum. Bir de kitleyi biliyorsun. Her Cuma hayırlı cumalar mesajı

paylaşan kitle vardır o insanların yanında ne konuşacağına dikkat edersen saygıdan dolayı. Bir de diğer tarafta günaydın yerine küfürle başlayan bir kitle var orada daha özgür takılıyorsun” (17).

“Instagramda hiç yapmıyorum daha çok beğenip geçiyorum. Twitterda yaptığım çok oluyor. Özellikle haberlere gazetecilik mezunuyum bence onunla ilgili” (10).

“Yapıyorum çünkü düşüncelerimi paylaşmak istiyorum” (26).

Sosyal medyadaki içeriklere yorum yapmadıklarını belirten 11 katılımcıdan 5’i kadın 6’sı erkektir. Yorum yapmamaları hakkındaki görüşleri şu şekildedir:

“Eskiden çok yapıyordum. Birisi bir şey söyler ben karşılıysam eğer fikrimi belirtirdim. Ama bu eskidendi. Ama artık yapmıyorum. Çünkü bir anlamı yok. Sosyal medyayı kullanıyoruz ama boş boş vakit öldürmek için kullanıyorum. Başka bir fayda sağladığını da düşünmüyorum” (6).

Sosyal medya üzerinden içeriklere yorum yaptığını belirten katılımcıların çoğu daha özgür hissettikleri için Twitter uygulaması üzerinden yorum yaptıklarını belirtirken; içeriklere yorum yapmayan diğer katılımcılar ise özellikle Twitter üzerinden yorum yapmamaya dikkat ettiğini belirtmektedir. Herhangi bir şekilde yorum yaptıklarında sosyal medya üzerinden adının geçmesini istememektedirler.

“Yorum yapmıyorum genelde. Arkamda iz bırakmamak için. Özellikle twitterda olabildiğince yorum yapmamaya çalışıyorum” (8).

“Yapmıyorum. Çünkü o kadar ciddiye almıyorum sosyal medyayı” (5).

Diğer yandan katılımcılar düşüncelerinin başkaları tarafından bilinmemesi ya da sosyal medyayı çok fazla ciddiye almadıkları için yorum yapmadıklarını, fikirlerini belirtme gereği duymadıklarını dile getirmektedirler.

“Hayır yapmıyorum. Kendi görüşümü çok paylaşmayı seven bir insan değilim. Çünkü insanların tepkileri vs. herkesin görüşü. Görüşümün kimsenin bilmesini istemiyorum” (12).

“Genelde yapmıyorum bakıp geçiyorum. Yaparsam da beğendiğim hoşuma giden bir içerik varsa yaparım. Kötü bir şey olsa da yapmam. Eleştiri falan yapmam. Düşünürüm ama yazmam” (28).

Sosyal medya hesaplarından tanımadığı kişilerin isteklerini kabul etmeyen ve tanımadığı kişilere arkadaşlık isteği göndermeyen 9 katılımcıdan 3'ü kadın 6'sı erkektir. Sosyal medyadaki tanımadığı kişilere takip isteği gönderme ve kabul etme konusunda katılımcıların düşüncelerine ait bulgular şu şekildedir:

“Bir kere göndermiştim. Tanımadığım insanları ben iki sene öncesine kadar kabul ediyordum açıkçası. Tanıyorumdur falan diye. Artık etmiyorum ama. Çünkü tanımadığım insanları neden sosyal medyamda tutayım ki? Çünkü sohbet etmeyeceğim bir şey yapmayacağım. O sanal arkadaşlık kafasında değilim. Bazı insanlar sosyal medyadan görüşüp konuşuyor. Ben öyle değilim canlı olarak görmem gerekiyor ya da tanıdık olması gerekiyor. Bir şekilde daha önceden görmüş olmam gerekiyor” (3).

“Kendim istek hiç atmıyorum. Gelen isteklerde de atıyorum ortak arkadaşım vardır ben tanımıyorum ama kabul ediyorum o şekilde” (20).

“Genelde kabul ediyorum. Gönderme kısmında ise tanıdığım ya da ortak bir şeyleri beğendiğimiz hesapları tüm sosyal medya uygulamaları zaten önüne çıkartıyor. Bu da var buna da bak gibi. Bunları genelde kullanıyorum. Ama dışardan geldiğinde şeye dikkat ediyorum sahte mi diye kontrol ediyorum” (17).

“Kabul etmiyorum. Genelde tanıdığım arkadaşlarım oluyor. Fakat şöyle istisnalar oluyor. Sonuçta sosyal varlıklarız. Ve çevremiz genişleyebilir. Daralabilir. Sık sık arkadaşlıklarımız başlayıp bitebilir. Arkadaşlarımın arkadaşları oluyor. Eğer bir ortak arkadaşımız varsa, bir yerde tanışmışlığımız merhabalaşmışlarımız varsa o insanların isteklerini kabul ediyorum. Çünkü dediğim gibi sosyal varlıklarız bir şekilde iletişim kurup arkadaşlığımızı geliştirebiliriz. Bu sebeple çok çok iyi tanımadığım insanların da isteğini kabul ediyorum” (29).

Genel olarak katılımcılar sosyal medya aracılığıyla tanımadıkları kişilerle bağlantı kurma veya bu platformun diliyle söylemek gerekirse arkadaşlık kurma, takip etme isteği göndermemektedirler. Ancak bazı durumlarda kendilerine gelen bu takip isteklerini kabul etmektedirler. Burada isteği kabul etmede etkili olan istek gönderen kişinin profili olmaktadır. Tanımadığı bir kişinin isteği kabul ediliyorsa bu genelde

simasının tanıdık olmasından ya da bir şekilde arkadaş ortamında denk gelmiş olmasından kaynaklanmaktadır.

“Genelde arkadaşlık isteği yollamam. Gelirse de bir incelerim bir tanışıklığım varsa kabul ederim yoksa da zaten hesabım açık olduğu için otomatik kabul ediyor aslında ama eğer bir seçeneğim olsaydı öyle yapardım” (25).

“Tanımadığım kişilere takip isteği yollamıyorum. Tanımadığım ama ortak arkadaşımız olan kişilerin bazen isteklerini kabul ediyorum” (30).

“Genellikle kabul etmem. Anca böyle sima olarak tanıdığım insan olursa onları kabul ederim ya da onlara atabilirim” (12).

“Gönderirim belli bir standardı da kabul ederim. Açıkçası görünüşü profili. Açıkça profili mesleğini öğrenmeye çalışırım. LinkedInde hiç tanımadığım biri inşaat mühendisiyse kabul ediyorum ama mesela küçümsemek gibi olmasın örnek olsun diye söylüyorum, bir alçıpan ustası eklediğinde kabul etmiyorum” (11).

3.9. Katılımcıların Siber Zorbalık Hakkındaki Düşüncelerine Ait Bulgular

Katılımcıların hepsi siber zorbalığı kendi bildikleri, duydukları şekilde açıklamışlardır. Katılımcıların siber zorbalık hakkındaki fikirlerine ilişkin bulgular şu şekildedir:

“İnsana kendini kötü hissettiren yetersiz hissettiren ya da benlik saygısını düşüren ve müdahale edilmesi gereken bir zorbalık türü” (13).

“Siber zorbalık insanlara nasıl olsa klavyenin arkasındayım ve bunun hiçbir duygusal yanı yok, önemli değil deyip o insanlara küfürler hakaretler ve tehditlerde bulunmaktır. İnsanların hiçbir şekilde gerçek hayatta yüz yüze cesaret edemeyecekleri şeyleri klavyenin arkasına sığınarak söylemesi ve bir takip hakaret ve tehditlerde bulunmasıdır” (4).

Katılımcılar arasında siber zorbalığın daha çok topluma mal olmuş kişilere, fenomenlere yapıldığı düşüncesi mevcuttur.

“Bu daha çok fenomenlere yapılan bir şey olduğunu düşünüyorum. Eleştiri bazında karşındaki kişiyi düşünmeden, empati kurmadan ona karşı söylenen sözler. Sürekli şekilde de olabilir” (2).

“Siber zorbalık bir insanın şu hayatta en aciz noktalardan biri. Benim için pasif bir davranış. Siber zorbalık sevmediğin ya da hoşnut olmadığın parantez içinde şunu söyleyebilirim bir sebebi olmak zorunda değil yani bir insanı sevmiyorsun sebebi olmak zorunda değil, sosyal medya öyle bir mecra. Sevmediğin insana zarar vermek, yaralamak için sözlü psikolojik bir saldırı. Hayatında hiç görmemiş belki de hiç görmeyecek bir insan hakkında onu psikolojik olarak yaralayabilecek sözlü şiddette bulunması, hakaretlerde bulunması. Ve bence sosyal medyada insanlar daha cesaretli davranıyor. Önünde bir perde var. Karşı tarafa hem çok kolay ulaşabiliyoruz. Hem de çok zor ulaşabiliyoruz. Bunun verdiği cesaretle karşındaki insana saldırabiliyorsun. Bunu o an yüz yüze yapsak mesela yorumlarda karşı tarafa ettiğimiz hakareti yüz yüze edelim desek çoğu insanın sessiz kalacağından eminim. Çünkü çoğu insan bu kadar cesaretli değil. Çoğu bu cesareti sosyal medyadan alıyor. Bu sebeple de bence çok aciz bir nokta” (29).

“Aslında sadece hackledim spamladım olarak bakmamak lazım. Yapılmış mıdır bilmiyorum ama internette dolanıyor ya banka hesabından kız arkadaşına 10 kuruş para atıp hakaret ediyor ya da engelimi kaldır yazıyor. Bence bu da bir siber zorbalık. Ya da oyun oynuyorsun. Online oyunlarda karşındaki hiç tanımadığın adama sadece senin istemediğin şeyi ya da hoşuna gitmeyen bir şeyi yaptığı için bir ton küfür gelebiliyor. Ki böyle oyunlar var. Bence bu bir siber zorbalık. Hiç tanımadığın birini ekliyorsun karşındaki kişi beğenmemiştir istemiyordur ama sen ısrarla konuşmaya devam ediyorsan bu bir siber zorbalıktır zaten” (15).

Genel olarak tüm katılımcılar siber zorbalığın bir kişinin istediği dışında, ısrarlı şekilde kırıcı ve yıpratıcı davranışlar olduğunu düşünmektedir.

“Bence siber zorbalık sosyal medya kullanıcısının hiç tanımadığı bir kişi tarafından ya da kitle tarafından bir şekilde hayatına müdahale edilmesi. Sadece hakaret, küfür değil senli benli konuşmak bile zorbalık. Hiç

tanımadığın birine sen şöylesin böylesin diye konuşmak bile bir zorbalık”
(5).

“Her anlamda kullanabilir. Attığın bir tweete yapılan yorumda olabilir, hesabının çalınması da olabilir. Senin bilgilerinle dolandırıcılıkta olabilir. Hepsi olabilir. En düşük seviye senin attığın bir tweete ya da yazıya atılan yapılan yorumdur. En büyük şeyi de hacklerler senin adına işlem yapıp başını belaya sokarlar” (6).

“İçine kapanık, cesareti olmayan cahil insanları ya da çok iyi niyetli insanları sosyal medya hesabından kandırmak. Hayat tecrübesi olmayan ya da çok çabuk kanabilen ya da çok duygularını ön plana çıkaran insanların o duygularını yakalayıp onla insanlara şantaj yapmaları” (7).

Katılımcılar zorbaların kişilerin mutluluklarından hoşlanmadıklarını ve bu sebeple de zorbaca davranışlar sergilediklerini düşünmektedirler. Katılımcılara göre zorba kişilerin kimliklerinin belli olmaması, kolayca bulunamaması onları oldukça rahatlatmaktadır.

“Ben insanların sosyal medyayı iyi hissetmek için kullandıklarını düşünüyorum. Bazı insanların onları o şekilde görüp kendi hayatlarında mutsuz oldukları için başkalarını da mutsuz etmeye çalışmak için hakaret etmek, kötü sözler söylemek, aşağılamak siber zorbalık” (27).

“Bence siber zorbalık klavye karşısında karşı tarafın aynı konumda olamayıp o konumu saldırma ya da o konumlarını alaşağı etme. O kişilerin düşünce özgürlüklerine saygı duymayıp onları saldırma mekanizması olarak kullanıyorlar. Fiziksel olarak değil ama psikolojik olarak bir saldırma mekanizması” (21).

“Hiçbir yere gelememiş insanların başkalarının hayatına çamur atarak kendini temize çıkartması. Şöyle toplayayım bir yere gelmemiş bir amacı olmamış insanların özgüven eksikliklerinden yaptıkları bir hareket olarak görüyorum. İnsanların hayatına müdahale ederek bir ifşasını yakalıyım da paylaşayım diyerek kendini rahatlatması kendini temize çıkartması” (20).

Katılımcıların siber zorbalık hakkında düşünceleri genel olarak kişilerin hesaplarını ele geçirme, teknolojiyi kullanarak kişiliklerine hakaret etme, kişi istemediği halde sürekli şekilde mesaj atma, taciz etme, günlük hayatta söylemeye cüret edemedikleri sosyal medyada herhangi bir isimle söylemesidir.

“Siber zorbalık deyince benim aklıma şifreni ele geçirip sahte hesap falan açmak bide mesajlardan yorumlardan seni rahatsız edici tahrik edici şeyler yazmak geliyor” (11).

“Bence siber zorbalık internet aracılığıyla insanlara zarar verici davranışlarda bulunmak” (1).

“Kişilerin teknolojiyi kullanarak bireyin kişilik haklarına zarar vermek istemesi diyebilirim” (18).

“Siber zorbalık internet üzerinden sana yazan, tehdit eden, sapıklık yapan sürekli seni rahatsız eden kişilerin yaptıkları” (3).

“Kendinde hak olmayan şeyleri hak görmek olabilir. İnsanların gidip de yüzüne söyleyemeyeceğin şeyleri belki sosyal medyadan çat bir şekilde sayabilirsin. O cesareti verdiğini düşünüyorum. Haddin olmayan şeyleri başkalarına karşı yapmak. Başkalarına karşı zorba olmak anlamında” (8).

Katılımcıların hepsi sosyal medya üzerinden bir şekilde siber zorbalığı duymuş ya da şahit olmuşlardır. Genel olarak katılımcılar siber zorbalığa topluma mal olmuş kişilerin, ünlülerin, daha popüler kişilerin uğradığını görerek şahit olmuşlardır. Bunun dışında izledikleri dizi ve filmlerden, haberlerden öğrenmişlerdir. Siber zorbalığı duyan ya da şahit olan katılımcıların düşünceleri şu şekildedir:

“Yakın çevremde şahit olmadım ama bir ünlünün olayı vardı. iCloud’a girip fotoğraflarının çalınması daha sonra ünlülerin hesaplarının çalınip, girilmesi vs. gibi. Bunları biliyorum. Birçok kişi ünlülerde özellikle fotoğraf paylaşınca herkes her şekilde yorum yapma hakkında sahipmiş gibi gözüküyor. Bununda yanlış olduğunu düşünüyorum. Bu da siber zorbalık. Böyle şeylere genelde sosyal medyada şahit oluyoruz” (1).

“Siber zorbalığı duydum ve topluma mal olmuş kişilere yapılan siber zorbalıklara şahit oldum” (30).

“Evet. Bir şekilde etrafımda filmlerden dizilerden bir şekilde yaşadım. Birebir yaşadığım değişik bir olay var. Bir arkadaşımın uygulamayla çevresindeki insanların whatsapptaki mesajlara ulaşmaya çalıştığını okumaya çalıştığını görmüştüm. O zaman aa ne kadar ilginç diye bakıyordum ama şimdi siber zorbalık olduğunu anlıyorum. Kişinin isteği dışında ulaştığı için” (25).

“Duydum ve gördüm. Sosyal medyada özellikle Instagramda influencer dediğimiz bir kitle var. Bu kitleler daha göz önünde buldukları için bu kişilere siber zorbalık yapıldığında artık bunu saklamıyor. Bunu paylaşıyorlar. Haliyle de bizler de bunu görebiliyoruz. Bunun yanında ünlüler, şarkıcılar, oyuncular bu tarz halka mal olmuş isimler paylaşıyorlar kendilerine yapılan hakaretleri vs. bu tarz durumlarda haberimiz oluyor” (29).

“Kelime olarak duymadım ama hep dizilerde başkalarına şantaj yapanlar falan olarak gördüm. Ama gerçek hayatta hiç görmedim” (28).

“Bu son zamanlarda çokça duyuyoruz haberlerde” (18).

Siber zorbalık yapan katılımcılardan biri aynı şeyi yüz yüze olduğunda da yapacağını şu sözleriyle belirtmiştir:

“Siber zorbalık yaptım. Ama tamamen bir insanı tehdit etmek amacıyla idi ama yüzüne karşı da yapardım. Onun dışında bizzat siber zorbalığa şahit oldum. Kavga ettiğim bir çocuğu sosyal medya aracılığıyla bulup oradan kavgamı sürdürdüm. Ve orda ona ağza alınmayacak hakaretlerde bulundum. Aynı şekilde bana yapılan siber zorbalıkta aynı şekildeydi. Tamamen sosyal medyadan tanımadığım insanlardan gelen bir şey değildi” (4).

Katılımcıların hepsi siber zorbalığın bir şiddet olarak görmektedir. Siber zorbalığın özellikle bir psikolojik şiddet olduğunu düşünen katılımcıların düşünceleri şu şekildedir:

“Kesinlikle bir şiddet olduğunu düşünüyorum. Çünkü insanlara düşünmeden yapılan yorumlar şiddeti geçtim artık adam öldürmeye teşebbüs olarak sayılmalı. Ya nasıl olsa klavyenin arkasındayım nasıl olsa

beni tanımıyor yorumumu bile görmez diye yapılan yorumlar insanların psikolojisini açık bir şekilde bozabilir. Ve bu bozulan psikolojiler yüzünden insanlar intihar edebilir. Bu sebepten ötürü siber zorbalığın hem bir şiddet hem de yeri geldiğinde adam öldürmeye teşebbüs olduğunu düşünüyorum” (4).

“Evet. Çünkü insanlar böyle şeyleri kendilerine hak olarak görebiliyorlar. Örneğin bir ünlü fotoğraf paylaşıyor altına sınırsız yorum geliyor. Yapıcı eleştiriler de var yapıcı olmayan eleştiriler de var. Bu eleştirileri görünce insanlar fotoğraf paylaşırken artık temkinli olmaya zorunda hissediyor kendini. Bu iyi bir şey de olabiliyor. Kötü bir şey de olabiliyor. İyi bir şey hakkında da insanlar çok kötü yorumlar yapabiliyor. İnsanlara karşı insanları sürekli düşünmeye itiyor bu böyle mi anladı böyle mi düşünür diye bu da bana psikolojik şiddet olarak geliyor” (1).

“Yani bence şiddet. Hepsi için değildir ama hak etmeden de o şeylere maruz kalan insanlar vardır. Mesela bir videoyu kesip ufak bir kısmından bir adama yüklenmek şiddettir” (9).

“Kesinlikle düşünüyorum. Çünkü şiddet sadece fiziksel bir eylem olarak yapılan bir şey değil. Şiddetin tanımında psikolojikte bir şiddet var. Herhangi bir hareketinden dolayı ya da fiziksel özelliğinden dolayı ağzına geleni söylüyorlar insanlara sonra psikolojik olarak yaralanabiliyorlar” (10).

Tüm katılımcılar siber zorbalığın şiddet olabilmesi için özellikle fiziksel bir zarar içermesi gerektiğini düşünmemektedirler. Bireyi psikolojik olarak etkileyecek, üzecek, moralini bozacak her şeyin bir şiddet olduğu konusunda tüm katılımcılar hemfikirdir.

“Evet, düşünüyorum çünkü psikolojik bir şiddet. Düşünsene hiç tanımadığın bir insan sana mesajlar atıyor tehdit ediyor. Buda psikolojik bir şiddet. İster istemez insan korkuyor. Hiç tanımadığın insan sana bir şey yazsa bilemiyorsun ki gerçek insan mı kim bilemiyorsun. Sonuçta konuyla falan her şey bulunuyor. İnsan takip ediliyor mu falan diye düşünüyor. Kendini düşünüyorsun ailene bir şeyler söylüyorlar onları düşünüyorsun. Bence bu

psikolojik şiddet. Uçsuz bucaksız bir şey. Bir fotoğrafını alıyor senin açık ya da kapalı ol. O fotoğrafı alıp istediğin şekle sokabiliyor. Telefonunu ele geçirilip paylaşabiliyor, saçma sapan gruplara eklenebiliyor” (3).

“Evet. Psikolojik bir şiddet olduğunu düşünüyorum. Çünkü şiddet bir kişiyi dövüp yaralamak değil sadece. Fiziksel anlamda zarar vermek değil. Eğer psikolojik anlamdan onu yıpratacak şekilde yorumlarda bulunup ya da mesajlarla birlikte sürekli rahatsız etmek evet bunun şiddet olduğunu düşünüyorum” (2).

“Kesinlikle düşünüyorum. Çünkü şiddet her zaman bir kişiye fiziksel olarak zarar vermek değildir. Bir insanın kalbini kırmak, ağlatmak, onurunu zedelemekte bir şiddettir. Çünkü kişi psikolojik olarak etkilenir” (30).

“Kesinlikle şiddet olarak görüyorum. Özellikle psikolojik şiddet olarak görüyorum. Şiddet sadece bir insanı yaralamak değildir. Bir insanı fiziksel şekilde darp etmek değildir. Psikolojik şiddet zarar verme açısından fiziksel şiddetle yarışır. Kişinin hayata bakış açısını, motivasyonunu, enerjisini değiştirebilir yapmış olduğumuz bir psikolojik şiddet. Ve bir yorumla sözle buna sebep olabiliriz” (29).

“Evet, psikolojik bir şiddet olduğunu düşünüyorum. İnsanlara kendini kötü hissettiren hatta bu zorbalık sonucunda örneğin kendi bedenini insanların yaptığı linçler sonucu beğenmeyen ve bunun için çeşitli ameliyatlara giren veya intihar eden insanlar var. Çok zarar verici bir şey. İnsanın sağlıklı düşünmesine engellediği için zararlı tehdit edici buluyorum” (13).

Katılımcılar herhangi bir siber zorbalık karşısında psikolojik şiddete maruz kalan kişilerin bununla baş edilmemesinin zor olduğunu düşündüklerini ve hatta kendilerinin başına geldiğinde de zorlanacaklarını belirtmişlerdir. Diğer yandan yakınlarının siber zorbalığa uğradığına şahit olduktan sonra kendisinin de etkilendiğini belirten katılımcılarda mevcuttur.

“Evet, düşünüyorum bence tamamen psikolojik bir şiddet. Karşıdaki insana ulaşamıyorsun bir şekilde internet üzerinden hakaret ediyorsun saydırıyorsun. Bu sefer adam karşısındaki kişiyi ister istemez takıyordur

kafasına. Psikolojik olarak etkiliyordur. Ben olsam kafama takarım. Ulaşamıyorum diye” (15).

“Kesinlikle düşünüyorum. Sebebi şu direkt arkadaşımı örnek vereyim ona o kadar çok mesaj geldi ki onun mesajlarından sadece o değil ben bile psikolojik olarak etkilendim. Çünkü engelli bir kardeşi vardı ona kadar hakaret edilmişti. Arkadaşım zaten savcılığa falan gitti. Bunu kesinlikle bedensel olmasa da psikolojik olarak şiddet olduğunu düşünüyorum. Mesela tanıdığım biri bir sahte hesabın yazdıkları yüzünden kendi ailesinden dayak yedi. Fiziksel şiddete de maruz kaldı. Ucu oraya kadar gidebiliyor” (20).

Siber zorbalığa maruz kalan kişilerin sadece psikolojik açıdan değil, maddi manevi, sosyal, itibar açısından da şiddete uğradığını düşünen katılımcılar düşüncelerini şu cümlelerle belirtmektedir:

“Kesinlikle katılıyorum. Sadece fiziksel olarak değil. İnsanı psikolojik açıdan, itibar açısından, maddi açıdan zorlayan her yönlü bir şiddet var. Çünkü karşındakinin kim olduğunu bilmiyorsun. Sonuçlarını öngöremiyorsun. Sana illa bir zarar vermesi için adamın ekrandan çıkıp sana tokat atmasına gerek yok” (17).

“Tabii ki. Şiddet sadece fiziksel değildir. Burada teknoloji yoluyla insanlar zorbalığa başvuruyor” (18).

“Tabii ki de düşünüyorum. Çünkü sosyal medyadaki yorumları kaldırabilecek şekilde psikolojisi iyi olmayan insanlar var. Bu da o insanların hayatlarında olumsuz sonuçlar yaratabilir. Bu intiharda olabilir” (21).

3.10. Katılımcıların Siber Zorbalığa Maruz Kalmasına İlişkin Bulgular

Sosyal medya üzerinden 30 katılımcıdan 9’u kadın, 5’ i erkek katılımcı siber zorbalığa maruz kaldığını belirtmiştir. Siber zorbalığa maruz kalan bu kişilerin neler yaşadıkları ve nasıl hissettiklerine ait bulgular aşağıdaki gibidir:

“Kaldım. Bir ara benim kilom 58 idi ve 63’e çıktım. Vücutum üstten kilo aldığı için yanaklarım, göğsüm, göbeğim ve kollarım şişti. Sosyal medyada

her insan kendini güzel görmek ister bende kendimi güzel görmek istediğim için belirli yerlerimi göbeğim çıktığı zaman göbeğimi kapatmaya çalıştım bazen kıyafetle veya o an efektle uygulamayla düzeltmeye çalıştım. Öyle fotoğraflar paylaşmaya başladım. Ondan sonra bir gün toplu bir yere gittim. Ve insanlar benim ne kadar kilo aldığımı gördüler. Ben zaten söylemişim kilo alıyorum falan diye. Ama hiç kimseden tepki görmedim haklısın almışsın dediler sadece. Çünkü benim kilom 5 kilo almıştım. Çok büyük bir kilo almadım 58'ten 63'e çıkmıştım. Ondan sonra bulunduğum toplu ortamda küçüklüğümden beri bana zarar veren birkaç kişi vardı. Küçüklükte sorun yaşadığımız için aramızda birbirimizi zıt aldığımız birkaç kişi var. O kişiler benim bu halimi görünce ve kiloma takıntılı olduğumu da biliyorlar. Çocukluğumdan beri ben kiloma takıntılıyım çünkü. Bana zarar vermek için sahte bir hesaptan kilomla ilgili çok çirkin sözler hakaretler ettiler. Yaklaşık 40 dakika boyunca ben bu insanla yüz yüze sohbet etmişim o gün. Hatırladığım hakaretleri ben bir fotoğrafımın altına kurbağa emoji koymuştum 'sen şişko bir kurbağasın' 'tavuğa benziyorsun' 'sen şişmansın ama kendini zayıf zannediyorsun' 'öküz gibi olmuşsun, yüzünde kocaman olmuş biraz kilo ver' gibi hakaretler etmişti. Ben zaten kendimi kötü hissediyordum kilosuna çok takık bir insan olduğum için bu sefer bu benim gözümde daha çok batmaya başladı. İnsanların ne düşündüğünü daha fazla düşünmeye başladım. Bunu 7-8 ay yaşadım. Çeşitli diyetler yaptım, kendime zararlar verdim geceleri o insanları kafaya taktım ben de onlara zarar vermek istedim bana zarar verdikleri için. Bayağı psikolojimi bozdu bu durum kendimi kötü hissetmeme ve sosyal medyadan uzaklaşmama sebep oldu. Ondan sonra bu 7-8 aylık süreç sonrasında benim psikolojim normale döndü ve ne yaptığımı sorgulamaya başladım. O insanlara neden kafaya taktığımı, onların düşüncesinin ne önemi olduğunu düşünmeye başladım. Bunun sosyal medyada çektiğim fotoğrafla ne alakası var diye söylendim ve o insanların kalbinin kötülüğünden fesatlıklarından karşısındakine zarar vermeye çalıştıklarını anladım 6-7 ay sonra ve kendime zarar vermeyi bıraktım. Diyetleri bıraktım. Ama bunu yaşadığım süreç çok zordu” (27).

“Tanıdığım biri tarafından cinsel içerikli mesajlara maruz kalmıştım. Açıkçası ben ondan sonra kendimi çok kötü hissettim. Çünkü ben o çocuğu

okulda her gün görüyordum ve her bana baktığında onları düşünmesi beni çok rahatsız ediyordu” (3).

Katılımcılar sosyal medya üzerinden en çok cinsel içerikli mesajlar, fiziksel özelliklerine yönelik hakaret içerikli mesajlar, kimliklerine saldırı içerikli mesajlar almışlardır. Bu tarz mesajlar almaları bireylerin günlük hayatına devamını zorlaştırmıştır.

“Kimliğimden ötürü siber zorbalığa çok maruz kaldım. İlk başta kötü etkiledi ama sonrasında bununla başa çıkmayı öğrendim. Daha sonra umursamamayı tercih ettim” (21).

“Tanımadığım insanlardan aldığım mesajlar olunca tedirgin oluyor insan korkuyor. Çünkü anonim o kişiler. Engelliyorsun yeni hesap açıyorlar bu da insanda korku ve şüphe uyandırıyor” (18).

“Sosyal medya üzerinden tehdit edildiğimde çok etkilenmişim. Sürekli diken üstündesin. Gerçekten saklanmasını istediğin bir şey varsa insanların bilmesini istemediğin bir şeyin varsa bu konuda diken üstündesin. Kim olduğunu niye yaptığını bilmek istiyorsun. Ama sakladığın bir şey yoksa umurunda da olmaz. Kendi üzerimden örnek verecek olursam dedim ki elinden geleni ardına koyma benim saklayacak bir şeyim yok” (8).

“Liseye gidiyorken bir sabah uyandığimde benden yaşça çok büyük birinin Instagram fotoğraflarımın altına cinsel içerikli yorumlar yazmıştı. Ve bunu görünce çok korkmuş, tedirgin olmuştum. Ve hemen yorumları silmişim” (30).

Sosyal medya üzerinden hakaret, taciz içerikli mesajlar almasının yanı sıra hesaplarının çalınmasıyla karşı karşıya kalan katılımcılarda mevcuttur. Hesabı çalan kişinin hesap sahibinin bütün bilgilerine erişmesi, fotoğraflarını, mesajlarını görmesi hatta bu bilgileri kullanarak kişinin arkadaşlarını dolandırmaya çalışması katılımcıları zor durumda bırakmıştır.

“Fotoğraflarım çalınıp başka hesap açıldığında şöyle tedirgin oldum fotoğraflarım ya da mesajlarım başka sitelerde çıksa ne olur diye düşündüm. Fotoğrafım başka yere gitse ya da fotoğrafımın altına saçma

sapan bir şeyler yazılsa rahatsız olurum. O yüzden çalındığı zaman gerildim. O yüzden hemen paylaşım yapıp herkese engelletirdim” (11).

“Hesabım çalındığında siber zorbalığa maruz kaldım. Hesabım çalındığı ve benim adımları kullanarak insanların dolandırıcılık mesajı atıldı. İnsanlara karşı ben zan altında kalmış hissettim. Çünkü benim adımları kullandı. Tabii ki benim olmadığımı anlayan da var arkadaşlarımdan ama anlayan da oluyor. Kendimi zan altında kalmış hissettim. Kötü bir durum tabii. Arada hala yine böyle bir şey olabilir mi diye düşünüyorum” (1).

Sosyal medya üzerinden siber zorbalığa maruz kalan ama bu durumun onları çok etkilemediğini düşünen katılımcıların düşünceleri şu şekildedir:

“Yani birkaç defa hesabım hacklenmeye çalışıldı. Engelledim. Çok etkilenmedim sadece etkisi şu oldu daha fazla güvenlik önlemi almamı sağladı” (6).

“Kaldım. Şöyle ki etkilenmedim. Tanıdığım bir insan olduğu için etkilenmedim. Yüz yüze görüşmek tek isteğimdi” (4).

Sosyal medya üzerinden daha önce siber zorbalığa maruz kalmayan ama kalsaydı nasıl etkileneceğini tahmin eden bir kadın katılımcı durumu şu sözlerle ifade etmiştir:

“Hiç maruz kalmadım. Ama maruz kalsaydım eğer yapım gereği yorumlardan etkilenen bir insanım. İyi veya kötü fark etmez. Ama şunun da farkındayım. Acizlik olarak görüyorum siber zorbalığı evet etkilenirim ama üzerine düşündüğüm zaman bu kadar aciz olan bir insanın beni bu kadar etkilememesi gerektiğini kendime hatırlatır yoluma devam ederim. Yani insanların kötü yorumuyla o sosyal medya hesabını kapatacağımı düşünmüyorum” (29).

Siber zorbalık yaşayan kişilerin siber zorbalığa bir tanıdıkları tarafından maruz kalması mı yoksa hiç tanımadığı biri tarafından maruz kalması mı daha çok etkiler konusunda 19 katılımcı tanıdığı kişiden siber zorbalığa maruz kalmanın daha çok etkileyeceğini şu sözlerle ifade etmişlerdir:

“Tanıdığım bir insanın siber zorbalık yapması beni daha çok etkilerdi. Çünkü az ya da çok bir şekilde beni tanıyor. Bir iletişimimiz var bir diyalogumuz var. Haliyle onun bana yapmış olduğu zorbalık beni daha çok etkileyecektir. Aramızdaki ilişkiyi gözden geçirmek zorunda kalacaktım. Daha çok düşünüp daha çok üstünde durmak zorunda kalacaktım ve bu beni daha çok etkileyecekti belki daha çok zarar verecekti bana. Beklenmedik bir yerden zarar görmek benim için daha zor olur. Fakat benim hayatımda bir yeri olmayan, beni tanımayan bir insanın benim hakkımda yapmış olduğu bir yorum, yazılı söz beni o kadar çok etkilemeyecektir. Çünkü beni tanımıyor, hakkımda bir fikri yok. O yüzden beni tanımayan bir kişinin fikirlerine kulaklarımı kapatmam benim için daha kolay olur. Göz ardı edebilirim. Sonuçta beni tanımıyor deyip üstesinden kolaylıkla gelebilirim” (29).

“Hiç tanımadığın bir insan olunca insanın kalbi bir tık daha rahat oluyor, çünkü onlar hep senin çevrende ve sana istediği her şeyi yapabilir. Evini biliyor arkadaşlarını biliyor seni bir şekilde takip eder. Ama tanımadığın bir insanın onu yapması zaten bu herkese yapıyordur diye düşünürsün. Daha fazla ileri gitmediği sürece. O yüzden tanıdığın insanın yapması daha kötü. Diğer türlü bu zaten başkalarına da yapıyordur diye düşünüyordur. Diğer türlü engelliyorum ama tanıdığım insanı engellesem de o adam senin her şeyini biliyor” (3).

“Yani şöyle tanıdığım birisi yaparsa daha çok etkiler. Bu siber zorbalığı herkes yapıyor artık. İnsanlar artık alelaide yapıyor. Bu bana da denk gelebilir. Bunu normal karşılayabiliyorum. Tanıdığım biri yapınca bunu bizzat bana yapmıştır. Bu da moralimi bozuyor” (6).

Genel olarak tanıdıkları kişiler tarafından siber zorbalığa maruz kalsa daha fazla etkileneceğini düşünen katılımcılar tanımadıkları kişileri görmezlikten gelebildiklerini belirtmişlerdir. Ancak tanıdıkları kişinin sürekli göz önünde olmasından dolayı bir şekilde iletişimde oldukları için daha fazla etkileneceklerini düşünmektedirler.

“Tanıdığım tarafından olması beni daha çok etkilerdi. Sebebi de şu tanımadığım biri için benim hayatımla ne ilgisi var falan derdim. Ama tanımıyorum deyip bir yerden sonra kapatabilirdim içime sindirebilirdim işi

gücü yok benimle uğraşıyor derdim. Ama tanıdığım samimi olduğum birinin bunu yapması kazık atmış gibi olacağı için daha çok zoruma gidebilirdi” (20).

“Tanıdığım birinin siber zorbalık yapması daha çok etkilerdi. Çünkü tanımadığım biri yorum yapsa ben zaten tanımıyorum. Kim olduğunu bilmiyorum. Der geçerim. Ama tanıdığım birini de pişman ederim” (10).

“Yakınım tarafından daha çok etkiler. Yakınımdaki insanlardan böyle bir şey beklemediğim için etkilenebilirim. Uzaktaki insanlardan çok etkilenmem ne olduğunu umursamam” (12).

Sosyal medyadaki siber zorbalığa tanımadığı kişiler tarafından maruz kaldığında daha çok etkileneceğini düşünen katılımcıların fikirleri şu şekildedir:

“Tanımadığım birinin yapması daha çok etkiler. Çünkü tanıdığım biriyle bir şekilde onla iletişime geçerim çok sinirlenirsem. Bunun neden olduğunu sorarım tartışırım gerekirse. Bir şekilde iletişime geçer içimi rahatlatırım. Ama tanımadığım biriyle klavyenin arkasında kim olduğunu bilmediğim biri daha çok sinirimi bozar” (5).

“Tanımadığım kişi tarafından kalmak daha çok etkiler. Tanıdığım kişiyi bulurum ama tanımadığım kişi biraz daha zor olur. Tanıdığa en azından sorarsın ne oldu diye ama tanımadığım kişiye sorsan cevap alamazsın” (9).

“Tanımadığım biri tarafından maruz kalmak daha çok etkilerdi. Sonuçta tanıdığım birinin neden yaptığını biliyorumdur ama tanımadığım birinin nedensiz olduğu zaman korkarım” (14).

Tanımadığı bir kişi tarafından siber zorbalığa maruz kalsa daha fazla etkileneceğini düşünen katılımcılar ise; zorbalığı yapan kişinin kim olduğunu bilmediği, tanımadığı ve bu sebeple de ulaşamadığı için üzerine daha fazla düşüneceklerini ve etkileneceklerini belirtmektedirler. Genel olarak tanıdıkları kişilerle gidip konuşma ve siber zorbalığı neden yaptığını öğrenme imkânları varken tanımadığı kişilerde böyle bir imkânları bulunmadığını düşünmektedirler.

“Tanımadığım biri tarafından maruz kalmak daha çok etkilerdi. Çünkü tanımadığım biri bana kolaylıkla ulaşabiliyor. Nasıl ulaşabilir diye düşünüp etkilenirdim.” (22).

“Hiç tanımadığım biri tarafından maruz kalmak beni daha çok etkilerdi. Çünkü ulaşma imkânım daha çok zorlaştırdı” (26).

“En çok tanımadığım birisi yaparsa etkilenirdim. Çünkü tanımıyorum neler yapabileceğini bilmiyorum. Ama tanıdığım bir insan olsaydı onunla konuşurdum onu ikna etmeye çalışırdım böyle bir şey yapmaması için. Sebebini öğrenirdim” (28).

Kadın katılımcılardan biri sosyal medyada yapılan siber zorbalığa hem tanıdığı hem de tanımadığı biri tarafından maruz kaldığında kendini yarı yarıya etkileyeceğini şu sözlerle ifade etmektedir:

“Bu durum beni yarı yarıya etkilerdi sanırım. Tanıdığım biri tarafından siber zorbalığa maruz kalmak beni büyük bir hayal kırıklığına uğrattı. Çünkü beni tanıyor beni neyin inciteceğini biliyor ve bunu bilerek yapıyor. Ama diğer yandan bunu yapan tanıdığım olduğu için ona ulaşabilme ve konuşabilme fırsatım var. Ama tanımadığım birinin bana zorbalık yapması beni korkutur. Çünkü o bana hızla ve kolay şekilde ulaşabiliyorken belki de her şeyimi biliyorken ben ona ulaşamıyorum. Bu belirsizlikte beni fazlasıyla tedirgin ederdi” (30).

3.11. Siber Zorbalık Yaşadıktan Sonra Katılımcıların Sosyal Medyaya ve Siber Zorbalığa Bakış Açıklarına İlişkin Bulgular

Katılımcılar sosyal medya üzerinden siber zorbalık yaşadıktan ya da bir şekilde şahit olduktan sonra sosyal medyaya ve siber zorbalığa dair fikirleri, düşünceleri olumlu ya da olumsuz yönde değişmiştir. Bu konuda katılımcıların görüşleri aşağıdaki gibidir:

“Siber zorbalığı küçüğe olsa yaşadıktan sonra korktuğum için bir şey yapamamıştım ama daha sonra diğer siber zorbalık yaşayanların susmadıklarını ve bu durumun üzerine gittiklerini gördükçe bende korkmamam gerektiğini düşünmeye başladım” (30).

“Biraz ön yargı oluşturdu bende. Sosyal medya işte nasıl olacaklar ki başka diye düşünmeye başladım. O zamana kadar daha pembe düşünüyordum. Herkes buraya gelmiş güleceğiz eğleneceğiz diyordum. Ama sonra öyle olmadı” (5).

“Valla ben dedim ki her an herkesin hesabı alınabilirmiş diye düşündüm. Kendime çok güveniyordum şifrem çok iyi falan diye. Profilim açık olduğu için alınabilir de ama bir şekilde hemen aynı profil oluşturulabiliyormuş. Onu gördüm. Kolay yani” (11).

Katılımcılar da siber zorbalık yaşadktan ya da bir şekilde şahit olduktan sonra sosyal medyaya karşı önyargı oluşmuştur. Bilgilerinin kolayca alınması ve kullanılması kişileri güvenliği konusunda tedirgin etmiştir. Bu sebeple de sosyal medya üzerinde katılımcılar daha tedbirli olmaları gerektiğini düşünmektedirler.

“Çok gereğinden fazla anlam yüklüyoruz. Çok fazla anlam yüklememiz gerektiğini ve açık bilgilerimizi vermememiz gerektiğini anlıyorum” (12).

“İnsanların birbirini kırmak için asla ortam seçmediğini anladım. Yapan her türlü yapıyor. Ki siber zorbalık yapıyorsa da normal şartlarda yüzüne söyleyemediği yani klavye delikanlılığı diye adlandırdığımız şey var ya yüz yüzeyken bunu yapamayacak insanlar sanal âlemde her yere saldırıyorlar. Birazcık da ego tatmini bence” (24).

“Aynıydı. O zamanlar siber zorbalık çokta kullanılan bir şey değildi ben üniversite zamanlarında falan. Kimse bunu paylaşmıyordu yani. Belki de yaşadığımın siber zorbalık olduğunu bile bilmiyordum. Şimdi gördükten sonra öyle bir şey yaşasam evet bu siber zorbalık derim” (2).

Siber zorbalık yaşadktan veya bir şekilde şahit olduktan sonra siber zorbalığa ve sosyal medyaya ilişkin görüşlerinin değişmediğini düşünen katılımcıların yorumları da şu şekildedir:

“Ben tehdit hakaret anlamında bir siber zorbalık yaşamadım hesabım çalındı. Bundan önce de bunun yersiz olduğunu düşünüyordum. Sırf bir ünlü fotoğraf paylaştı diye ona istediği gibi yorum yapmasını doğru bulmuyordum hala da aynı şekilde düşünüyorum” (1).

“Herhangi bir değişiklik olmadı. Aslında siber zorbalığa maruz kalanlar fenomenler olarak tabir ettiğimiz insanlar olduğu için küçük hesaplar daha çok ya tanyorsundur sana sahte hesapla bunu yapıyorlardır yani hiç tanımadığın bir insandan bu kolay kolay gelmez. Bana da tanıdığım bir insandan olduğu zaman değişim olmadı” (4).

“Herhangi bir değişme olmadı. Zaten başından beri farkında olduğum bir şeydi. Sadece maruz kaldığımda eğer ki benim yetkimde bir paylaşım beğenme yorum yapıldıysa kendi güvenlik önlemimi aldıktan sonra bunu ilan ederim dikkate almayın açısından” (6).

Sosyal medya üzerinden bir şekilde siber zorbalığa maruz kaldıktan ya da siber zorbalığa şahit olduktan sonra düşünceleri değişmeyen katılımcılar genelde ya sosyal medyaya karşı aynı önyargıda olduklarını ya da bu durumu normal karşıladıklarını belirtmektedirler. Katılımcılara göre insanlar her an her yerde zorbalığa maruz kalabilmektedirler.

“Yaşamadığım için bakış açım değişmedi. Çünkü zaten sokakta yürürken de insanlar insanlara zorbalık yapabiliyor. O da bir platform sonuçta. Ve burada iyi insanlar olduğu gibi kötü insanlarda olacak” (26).

“Şahit olmadan önceki siber zorbalık fikriyle şahit olduktan sonra olan siber zorbalık fikri bende çok değişmedi. Sadece bir tık şahit olduğum için daha üzüldüm böyle bir şey yaşıyor olmasına. Onun dışında insanların acımasız tarafları vardır. Kimisi bunu bastırır kimisi rahat şekilde gösterir. Benim başıma geliyor olsaydı böyle bir şey kesinlikle etkilenirdim yapı olarak kendimi tanyorum. Fakat bunun üstüne giderdim. Geri çekilmezdim. Yani geri çekilmekten kastım o sosyal medya hesabını kapatmak, paylaşımları durdurmak bunları yapmazdım. Çünkü böyle bir şey yapsaydım bu savaşta- savaş olarak adlandırıyorum- kaybeden taraf olacaktım ya da kaybeden taraf olmasam bile kazanan taraf onlar olacaktı ve istediklerini onlara vermiş olacaktım. Ama hayır bu sosyal medya hesabını ben kullanıyorum benim yorumum benim fikrim benim aldığım kararlar ve benim gösterdiğim kadarıyla hayatım var. Bunu beğenmiyorsan sen terk edersin görmezsin. Kimse kimseyi zorla takip etmiyor, kimse kimseyi o hesapta zorla tutmuyor. Eğer beğenmiyorsan takipten çıkarsın

engellersin. Ben öyle yapıyorum görmek istemediğim insanları engelliyorum. İstemeyen insanda böyle yapar önüne set çeker. Set çekmiyorsan ve siber zorbalıkla beni yüz yüze bırakıyorsan eğer kesinlikle orada kalmaya devam ederim. Bunu bir şekilde psikolojik olarak içimde hallederim ve yine de o sosyal medyada olmaya devam ederim” (29).

3.12. Katılımcıların Siber Zorbalık Yapanların Yapma Sebeplerine İlişkin Fikirlerine Ait Bulgular

Genelde katılımcılar siber zorbalık yapanların yapma sebepleri olarak çoğunlukla özgüven eksikliğinden, mutsuzluktan, kıskançlıktan olduğunu dile getirmektedirler. Katılımcılara göre siber zorbanın kimliğinin anonim olması da zorbayı cesaretlendiren etkenlerden biridir. Katılımcıların bu konudaki fikirleri aşağıdaki gibidir:

“Siber zorbalığı yapan kişilerin kendi hayatlarında mutsuz ve bir amaçları olmadığı için yaptıklarını düşünüyorum. Kendi özgüven eksikliklerini başkalarına saldırarak gerçekleştiriyorlar. Kendi yapamadıklarını başkaları yaptığında çok öfkeleniyorlar. Ve evet kimliğinin gizli olması kişiyi siber zorbalık yapma konusunda daha fazla cesaretlendiriyor” (30).

“Siber zorbalığı yapan insanlar kimliklerinin gizli olduklarını düşündükleri için bunu yapıyorlar. Adam diyor ki 13 yaşında ufacık. Geliyor adamın yaşına bakmadan 40 yaşındaki adama sövüyor bunu yapmasının tek sebebi orda isim soy isim değil de nickname yazdığı için. Diyor ki ben burada xyz123’üm. Ben Ahmet Mehmet değilim. Nasılsa beni bulamaz beni bulmakla uğraşamaz. O yüzden kimliğin belli olmaması yüzde yüz etkiliyor. Tabii bu da şu anlama gelmiyor bir ara Türkiye’de gündemdeydi herkes kimliğiyle kayıt olsun instagram’ a diye. Tabii ki bunu da desteklemiyorum. Bu siber zorbalığı sadece önleyecek şey kimlikle kayıt olmak değil eğitimidir” (4).

“Bence bunu birkaç kategoriye ayırabiliriz. Bir tanesi sırf boş vaktini değerlendirmek goy goy yapmak için yapıyorlar muhtemelen yaşları da standarta göre daha küçük, resmen eğlenmek dalga geçmek için yapıyorlar. İkincisi özgüvensiz hayatta bir yer edinememiş ne yaptığını bilmeyen sırf

böyle insanları iğneleyip bir şekilde sıkıntı verdikçe kendini iyi hisseden insanlardan kaynaklı diye düşünüyorum. Üçüncüsü de her şeyi ben bilirim ben yaparım herkesi aşağılama isteği olan, belli grupları özellikle de azınlık gruplara karşı öfke biriktiren kin biriktiren kutuplaştırmaya çalışan uç düşüncedeki fanatik düşüncedeki insanlar. Evet, kimliğin belli olmaması bir sebep. Yani toplumda arkadaş grubunda iş grubunda yani herhangi bir gruba dâhilken kendini net ifade edemeyen ya da olumsuz düşüncelerini bir ortamda ifade edemeyince gidip sosyal medyadan rahatlıkla kusabiliyor. Bir tür duygusal boşalma yaşıyor. Muazzam iyi geliyor ona. Kendini o kadar ifade edemiyor ki gerçekte. Sanala gelince rahatlıyor” (5).

Katılımcılara göre siber zorbalığı yapan kişiler kendi hayatlarında gerçekleştiremediklerini başkasının gerçekleştirdiğini görmesi, kendi mutsuzken başkasının mutlu olması, olmak istediği yerde başkasının bulunması sebebiyle siber zorbalık yapmaktadırlar. Kişilerin genel olarak boş vaktinin olması, bir amacı olmaması, kendiyile alakalı hayatında başarısı olmaması da kişiyi zorbalık yapmaya itmektir.

“Kesinlikle gerçekten bu hayatta senden benden başka uğraşacak başka şeyleri olmayan insanlar bunu yapıyor. Belki kıskançlık olabilir. Belki kendiyile alakalı bu hayatta hiçbir şeyi başaramamıştır. Ya da belki de bir şeyleri daha kolay yoldan elde edebilen insanlara kinlenebilir. Ancak böyle insanlar bu tür şeylere başvurur. O da gerçekten kimliğinin belli olmaması bir sebep. Kimliği belli olsa korkar” (8).

“Kişi kendinden bilir işi. Bence kişilerin siber zorbalık yapmasının büyük bir sebebi; kendisinde olan bir eksikliği, psikolojik rahatsızlığı karşı tarafa aktarma isteği duyuyor kendi içinde o yüzden bunu yapıyor. Kendi kişiliği karakteri oturmuş bir insan başka bir insanın ne giydiğiyle neye inandığıyla ya da oruç tutup tutmadığıyla denize girip girmemesiyle neden ilgilenir. Kendi psikolojik sorunlarına olduğuna inandığım için siber zorbalık yaptıklarını düşünüyorum” (10).

“Bence siber zorbalığı yapan kişiler benlik saygısı düşük olan kişiler yani kendine saygısı olmayan kişiler. Hatta bence narsist kişiler bile olabilir. Onlar kendilerindeki eksiklikleri başkalarına yansıtıp bu şekilde telafi

etmeye çalışıyor olabilirler. Ya da başkalarının özel hayatlarını merak ettikleri için şifrelerini kırma işte hesabını ele geçirme hesabındaki kişilerin kişisel bilgilerini merak ettikleri için olabilir. Onları tehdit etmek belli bir maddi çıkar maddi yarar sağlamak içinde yapıyor olabilirler” (13).

Katılımcılara göre sosyal medyada kişiler farklı kimlikler kullanabildiklerinden ve gerçek kimlikleri kolay kolay bulunamadığından siber zorbalık yapmaktan çekinmemektedirler. Kendi oluşturdukları kimliklerinin arkasına saklanarak günlük hayatta söyleyemedikleri, söylemekten çekindikleri her şeyi bu kimliği paravan olarak kullanarak söylemektedirler.

“İp adresleri dediğimiz şeyler var ya onlar çok zor bulunan şeyler olduğu için kimlik tespiti aşırı zor. Kimlik tespiti aşırı zor olduğu için adam şöyle söylüyor. Ben buna istediğim şeyi söyleyeyim de bunlar beni bulacak da şikâyet edecek de bu süreçte uğraşmaz da diye düşündükleri için bunun arkasına sığınıyorlar. Onlar için mantıklı kimliğini saklayarak sevmediği bir insana istediklerini diyebilirler” (11).

“Kimliğin belli olmaması biraz daha etken. Bir karikatür vardı kalıplı kaslı bir abi kardeşim niye küfür ediyorsun ayıp değil mi diyor karikatür konuşturmuşlar, 9-10 yaşlarında ufak bir çocukta sen daha bebesin çocuksun şeklinde yorum yapıyor. Ama tabii iki kişi birbirini görmüyor tanımıyor. Görse bu baya etkiler. Bence tamamen insanlar bencilliğiyle alakalı siber zorbalık yapıyor. Ben senin istediğin gibi konuşmuyor hareket etmiyor olabilirim sen empati kurmak beni anlamak yerine bana küfür etmeyi tercih ediyorsun. Biraz empatiyle senin görüşüne saygı duymamakla alakalı” (15).

“Bence kesinlikle kişinin mutsuzluğu buna itiyor. Anonimliği tabii ki çok büyük bir artı bunda. Kendi hayatındaki mutsuzluğu sevgisizliği orda başkalarına sataşarak başkalarına bir şeyler söyleyerek onları da aşağı çekerek mutlu oluyorlar bence. Kimlikleri belli olsa da yaparlar. Ama biraz daha teşvik alıyorlar diye düşünüyorum” (25).

“En birinci sebebi kıskançlık ikinci sebebi özgüven eksikliği kesinlikle. İnsanlar hiçbir şey yapmadan evde oturuyorlar hiçbir yere varamıyorlar

başkasının başarısını çekemediği için sürekli bir karalama sırf kendisi temiz gözüksün diye içini rahatlamak için yapıyorlar. Bu kişinin kendi problemi. Psikolojik bir problemi olduğunu düşünüyorum. Kimliğinin belli olmaması da yine özgüven eksikliğinden ortaya çıkaramıyor. Doğru düzgün fikirlerini sunabilecek biri olsaydı açık açık kendi hesabından direkt kendi ismini vererek ya da o kişinin suratına karşı söylerdi. Kimliğini gizli tutarak kendini sıyırmaya çalışıyor. Bu da bir özgüven eksikliği” (20).

“Bence bunun birkaç sebebi olabilir. Zaten siber zorbalık yapan kişilerin anonim hesaplarla yaptığını görüyorum. Bunun sebebi kimliklerini ortaya koyup fikirlerini söyleyecek kadar cesaretli olmamaları. Ya da kendilerini o sıfatta ve karakterde göstermek istememeleri. Bu sebeple başkasının adı altında yapmış olduğu yorumların siber zorbanın vicdanını rahatlattığını düşünüyorum. Çünkü kendi kimlikleri açıkta değil. O cümleleri yazarken, o yorumları yaparken sorumluluk almıyorlar. Başka bir karakteri yansıtıyor gibi davranıyorlar ve bu yüzden vicdanı olarak rahatlattığını düşünüyorum bu insanların. Dediğim gibi birkaç sebebi olabilir. Bir tanesi de psikolojik sebeplerdir. Gerçekten sağlıklı değildir ve sebepsiz insanlara saldırıyor olabilirler. Ya da hayal ettiği hayatı başkası yaşıyordur o yüzden bundan rahatsızlık duyuyordur. Kendisi olmak istediği yerde başkasını görünce bu yüzden saldırıya geçiyordur ve çamur atmak istiyordur. Ya da o kişiye karşı beslediği kını farklı yollarla dile getirmek istiyordur” (29).

“Bir insan başkasında güzel bulduğu veya elde etmek istediği bir şey gördüğü zaman ve kendi sahip olamayacağını bildiği zaman ona sosyal medya üzerinden şiddet uyguluyor. Bunu da kendi kimliği üzerinden yapmak istemiyor. Çünkü neden? Karşısında o zorbalığı yaptığı kişiyi değerli hissettirmek istemiyor. Kendi kimliğiyle gelse ona o hakaretleri etse bile onun değerli hissedeceğini biliyor o yüzden sahte bir hesabın arkasına bürünüyor bence. Bu insanların kendi hayatlarında mutsuz olduğunu, bu yüzden başkalarının hayatlarını bu kadar taktığını düşünüyorum. Aslında bu siber zorbalığı yapan insanlar sosyal medyada oldukları gibi gözükmek için başkalarını da sürekli bu hakaretleri ediyorlar ‘ sen zaten böyle değilsin vs.’ gibi. Normalde böyle görünmüyorsun çok çirkinsin kitap oku biraz gibi hakaretlerde bulunuyorlar. Bana bu siber zorbalığı

yapan kişi de çok mutsuzdu belki de benim gezdiiim yerleri gezmek grdiiim yerleri görmek istiyordu. Bir kitap paylaşıyorum onu bile elde etmek istediği için bana kitap oku falan diyordu belki de kendi böyle olduğu için böyle yapıyordu” (27).

Sosyal medyadaki siber zorbalığın gün geçtikçe çok tehlikeli ve mağdurlar açısından çok yıpratıcı bir durum olduğunu düşünen katılımcılar en kısa sürede kişilerin bilinçlenmesi ve siber zorbalık için ciddi yaptırımların olması gerektiğini düşünmektedirler.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TARTIŞMA VE SONUÇ

4.1. Tartışma

Bu bölümde araştırmaya katılan katılımcılardan elde edilen bilgiler literatürde ki diğer araştırmalarla karşılaştırılarak tartışılmıştır.

Bu tez araştırmasında 30 katılımcıyla görüşülmüş ve bu 30 katılımcının 15'i kadın 15'i erkektir. Katılımcıların ifadelerinden yola çıkılarak erkeklerin daha fazla siber zorbalık uygulamaya eğilimli olduğu ortaya çıkmaktadır. Kadınlar şahit oldukları ya da bir şekilde duydukları siber zorbalığa karşı daha fazla duyarlıyken erkekler kadınlara göre daha durağan karşılamışlardır. İğdeli'nin 2018 yılında 156'sı kadın 150'si erkek 306 kişinin katıldığı araştırmada da erkeklerin siber zorbalık yapmaya daha yatkın olduğu görülmüştür. Araştırma da kadınların erkeklere göre siber zorbalığa daha fazla duyarlı olduğu söylenmiştir (İğdeli, 2018: 60). Özdemir ve Akar'ın 2011 yılında "Lise Öğrencilerinin Siber-Zorbalığa İlişkin Görüşlerinin Bazı Değişkenler Bakımından İncelenmesi" başlıklı çalışmasında da erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha fazla siber zorbalık yapma eğilimleri olduğu gözükmemektedir (Özdemir & Akar, 2011: 618). Erişli'nin 2020 yılında "Üniversite Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığının Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyet ile İlişkisi" adlı çalışmasında kişilerin siber zorbalık ve siber mağduriyet düzeylerinde anlamlı bir farklılık görülmüştür. Erkeklerin kadınlara göre siber zorbalık ve siber mağduriyet davranışları daha yüksek bulunmuştur (Erişli, 2020: 76). Akyüz'ün 2019 yılında "Sosyal Medya Kullanıcılarının Siber Zorbalık Davranışlarının İncelenmesi: Bir Alan Araştırması" adlı çalışmasında cinsiyete göre siber zorbalık eyleminin farklılaştığı görülmektedir. Erkekler kadınlara oranla siber zorbalığa daha fazla maruz kalmış ve yine kadınlardan daha fazla siber zorbalık yapmıştır (Akyüz, 2019:67). Yine Korkmaz'ın 2019 yılında yaptığı "Siber Zorbalık Ve Mağduriyet, Problemler İnternet Kullanımı Ve Dindarlık İlişkisi" başlıklı araştırmasında erkeklerin kadınlardan daha fazla siber zorbalık yaptığı görülmüştür. Diğer yandan erkeklerle kadınlar arasında siber mağdur olma durumunda bir farklılık görülmemektedir (Korkmaz, 2019: 228). Gönültaş'ın 2019 yılında "Üniversite Öğrencilerinin Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyet Düzeylerinin Problemler İnternet Kullanım Düzeyleri Ve Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi" adlı çalışmasında kadınlar ve erkekler arasında siber

zorba ya da siber mağdur olma arasında cinsiyet alanında bir farklılık görülmemektedir. Literatürde sosyal medyada yaşanan siber zorbalık ve siber mağduriyetin cinsiyet açısından sonuçları farklılık gösterse de ağırlıklı olarak erkeklerin daha fazla siber zorbalık gösterdiği araştırmalarda bulunmuştur. Karadağ'ın 2019 yılında "Siber Zorbalık Tutumu İle Sosyal Medya Tutumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Örneği" başlıklı çalışmasında erkeklerin kadınlara oranla daha fazla siber zorbalık yapma eğilimi olduğu görülmüştür (Karadağ, 2019:65). Yine Bayram'ın 2017 yılındaki "Siber Zorbalık Yapma Siber Mağdur Olma Ve Denetim Odağı Arasındaki İlişkinin Bazı Kişisel Değişkenler Açısından İncelenmesi" başlıklı çalışmasında erkeklerin siber zorbalık puanları daha yüksek olduğu için kadınlara oranla daha fazla siber zorbalık yaptığı görülmektedir (Bayram, 2017: 50). Gönenç'in 2018 yılında "Üniversite Öğrencilerinde Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyetin Duygusal Zekâ ve Psikolojik İyi Oluş Açısından İncelenmesi" adlı çalışmasında siber zorbalık uygulamasında cinsiyet açısından anlamlı farklılıklar bulunmuştur. Erkeklerin kadınlara oranla siber zorbalık göstermesi daha yüksek çıkmıştır (Gönenç, 2018: 44). Yine Tanrıkulu'nun 2013 yılında "Siber Zorbalıkla İlgili Değişkenlerin İncelenmesi Ve Gerçeklik Terapisi Yönelimli Bir Müdahale Programının Siber Zorbaca Davranışlar Üzerindeki Etkisi" başlıklı çalışmasında da erkeklerin kadınlara oranla siber zorbalık puanlarının daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu bağlamda erkekler kadınlara göre daha fazla siber zorbalık uygulamaktadır. Bu da siber zorbalık uygulamada cinsiyetin önemli bir rolü olduğunu gösterir (Tanrıkulu, 2013:110). Yine Elmas'ın 2016 yılında "Öğretmen Adaylarının Siber Zorbalık Ve Siber Mağduriyet Algı Düzeylerinin İncelenmesi" başlıklı çalışmasında cinsiyet ile siber zorbalık arasında anlamlı bir fark olup olmadığına dair yapılan araştırmada istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur. Erkekler kadınlara oranla daha fazla siber zorbalık yapma eğiliminde oldukları tespit edilmiştir (Elmas, 2016: 49). Yine Eroğlu'nun 2014 yılında "Ergenlerde Siber Zorbalık Ve Mağduriyeti Yordayan Risk Etmenlerini Belirlemeye Yönelik Bütüncül Bir Model Önerisi" başlıklı çalışmasında erkeklerin kadınlara oranla siber zorbalık puanları daha yüksek bulunmuştur. Sonuç olarak erkeklerin kadınlara göre daha fazla siber zorbalık yapma eğiliminde oldukları görülmektedir (Eroğlu, 2014: 216).

Araştırma da 9'u kadın 5'i erkek olan 14 katılımcının siber zorbalığa maruz kaldığı görülmüştür. Bu da cinsiyetin siber zorbalığa maruz kalmada önemli bir rol

oynadığının göstergesidir. Kadınların sosyal medya üzerinden siber zorbalığa maruz kalma ihtimali erkeklere göre daha yüksektir. Karaaytu'nun 2015 yılında yapmış olduğu "Facebook Kullanan Liseli Öğrencilerin Siber Zorbalık Eğilimi Balıkesir İl Örneği" başlıklı çalışmasında da kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha fazla siber zorbalığa maruz kaldığı görülmüştür (Karaaytu, 2015:59). Bunların yanı sıra Dalmaz'ın 2014 yılında "Üniversite Öğrencilerinde Siber Zorbalık/Mağduriyet, Depresyon Ve Anksiyete Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" adlı araştırmasında siber zorbalığa uğrama konusunda erkekler ve kadınlar arasında herhangi bir fark görülmediği tespit edilmiştir (Dalmaz, 2014: 82). Özdemir ve Akar'ın çalışmasında da kişilerin siber zorbalığa maruz kalma durumunda cinsiyete göre değişiklik göstermemektedir (Özdemir & Akar, 2011: 618). Eroğlu'nun da 2014 yılında yaptığı çalışmada kişilerin siber zorbalığa maruz kalmasında cinsiyetin bir farklılık yaratmadığı sonucu ortaya çıkmaktadır (Eroğlu,2014: 217). Bu araştırmaların aksine Gönenç (2018) yaptığı çalışmada katılımcıların sosyal medya üzerinden siber zorbalığa maruz kalmasıyla cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir bağ bulunmamıştır (Gönenç, 2018: 44). Bayram'ın yaptığı çalışmada siber zorbalığa maruz kalma açısından kadınların lehine anlamlı bir sonuç çıkmıştır. Başka bir deyişle erkeklerin kadınlara oranla siber zorbalığa maruz kalma durumu daha fazladır (Bayram, 2017:50).

Bu tez çalışmasında, katılımcıların sosyal medya üzerinde geçirdikleri uzun vakitlerin siber zorbalığa uğramalarında etkili olmadığı tespit edilmiştir. Bu bağlamda Dalmaz'ın 2014 yılında "Üniversite Öğrencilerinde Siber Zorbalık/Mağduriyet, Depresyon Ve Anksiyete Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" başlıklı araştırmasında da kişilerin sosyal medyada geçirdikleri zamanla siber zorbalığa maruz kalmaları arasında bir bağlantı bulunmamıştır (Dalmaz,2014: 85). Özdemir ve Akar'ın 2011 yılında yapmış olduğu çalışma da kişilerin sosyal medya üzerinde geçirmiş olduğu vakitlerle siber zorbalık mağduru olmaları arasında anlamlı bir bağlantı bulunmamıştır (Özdemir& Akar,2011: 622). Yine Karadağ'ın yaptığı çalışmada kişilerin siber zorbalık eğilimlerinin internet üzerinde ki geçirdiği vakitle arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır (Karadağ, 2019: 69). Eroğlu'nun 2014 yılında yaptığı çalışmada ergenlerin internette geçirdikleri zamanla siber mağduriyet yaşamaları arasında anlamlı bir bağlantı bulunmamıştır (Eroğlu, 2014: 248). Bu araştırmaların aksine Erişli' nin 2020 yılında "Üniversite Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığının Siber

Zorbalık ve Siber Mağduriyet ile İlişkisi” başlıklı çalışmasında katılımcıların sosyal medyada geçirdiği vakitler arttıkça siber zorbalık yapma ve siber zorbalığa maruz kalma durumunun arttığı görülmektedir (Erişli, 2020: 76). Aynı zamanda Akyüz çalışmasında katılımcıların sosyal medyada geçirdikleri süre arttıkça daha çok siber zorbalığa maruz kaldıklarını ve aynı şekilde siber zorbalık yapma eğilimlerinin daha fazla arttığı sonucuna varmıştır (Akyüz, 2019: 71). Gönültaş çalışmasında internet üzerinde daha fazla vakit geçiren kişilerin siber zorbalık yapma oranının da yüksek olduğunu göstermiştir. Hatta erkeklerin internet üzerinde sık vakit geçirmesi, internet bağımlılığın olması siber zorbalık yapmalarına başka bir sebep olarak da gösterilmektedir (Gönültaş, 2019: 64). Bayram yaptığı çalışmada kişilerin internet üzerinde geçirdiği vakitlerle siber zorbalığa maruz kalması arasında anlamlı bir bağlantı tespit etmiştir. İnternet üzerinde 1 saat ve 1 saatten daha az vakit geçiren kişilerin ile 2-3 saat arası vakit geçiren kişilere göre daha az siber zorbalığa maruz kaldığı tespit edilmiştir (Bayram,2017: 65). Gönenç araştırmasında kişilerin sosyal medya üzerinde geçirdiği vakitler ile siber zorbalık yapması arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Ama kişilerin sosyal medya üzerinde geçirdiği vakitler ile kişinin siber mağdur olma arasında anlamlı bir ilişki vardır. Yani kişinin sosyal medya üzerinde geçirdiği vakit arttıkça siber zorbalığa maruz kalma ihtimali de artmaktadır (Gönenç, 2018: 64). Tanrıku araştırmasında kişilerin sosyal medyada geçirdiği sürelerle siber zorbalık yapma durumlarını incelediğinde anlamlı bir fark olduğunu görmüştür. İnterneti 3 günden fazla kullanan kişiler daha az kullanan kişilere göre daha fazla siber zorbalık gösterme eğilimindedirler. İnterneti 4 saatten fazla kullananlar 1 saat ve daha az kullananlara göre daha fazla siber zorbalık gösterdikleri tespit edilmiştir (Tanrıku,2013: 118-119). Elmas çalışmasında kişilerin siber zorbalık uygulamasıyla internette geçirdikleri süre açısından anlamlı bir fark olup olmadığına bakıldığında; internet üzerinde daha fazla vakit geçiren kişilerin daha az vakit geçiren kişilere göre daha fazla siber zorbalık uygulama eğilimleri olduğu görülmüştür. Yine aynı şekilde internet kullanma süreleriyle siber zorbalığa maruz kalmaları arasında bir bağlantı olup olmadığına bakıldığında kişilerin internette geçirdikleri süre arttıkça siber zorbalığa maruz kalma oranları da doğru orantılı şekilde artmıştır (Elmas,2016: 56-57). Yine Manap’ın 2012 yılında yapmış olduğu “İlköğretim İkinci Kademe Öğrencileri Ve Siber Zorbalık: Samsun İli Örneği” başlıklı çalışmasında internet üzerinde daha fazla vakit geçiren kişilerin daha az vakit geçiren kişilere göre siber zorbalık düzeyleri daha yüksek bulunmuştur (Manap, 2012:72).

Bu tez çalışmasında katılımcılar sosyal medyayı en çok vakit geçirmek ve gündemi takip etmek için kullandıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların sosyal medyayı kullanma amaçları siber zorbalığa maruz kalmasının sebebi olarak gösterilemez. Katılımcıların eğlenmek ve gündemi takip etmek için sosyal medyayı kullanmaları ile siber mağdur olmaları arasında anlamlı bir korelasyon tespit edilmemiştir. Dalmaz'ın 2014 yılında "Üniversite Öğrencilerinde Siber Zorbalık/Mağduriyet, Depresyon Ve Anksiyete Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" Başlıklı araştırmasında da katılımcılar interneti en çok ödev/ders çalışmak, sosyal ağlar, eğlence ve haber takibi için kullanmaktadırlar. Bu çalışmada kullanılan Siber Zorbalık Ölçeği puanlarına göre kişilerin internet üzerinde en çok vakit geçirme sebepleriyle siber zorbalığa uğramaları arasında anlamlı bir bağlantı bulunmamaktadır (Dalmaz, 2014:77). Bunların aksine Tanrıku araştırmasında kişiler interneti ödev, oyun, sohbet için kullandıklarını belirtmiştir. Bu durumda kişilerin siber zorbalık puanları interneti kullanma amaçlarına göre değişiklik göstermektedir (Tanrıku, 2013:117).

Araştırmaya katılan 30 katılımcıdan 19'u sosyal medya hesaplarını kendi isimleriyle kullanmaktadır. Geri kalan 11 kişi ise farklı sosyal medya uygulamalarında olan hesaplarının birkaçını kendi isimleriyle kullanırken birkaçını da anonim şekilde kullanmaktadırlar. Bunu da fikir özgürlüklerinin zedelenmemesi, herhangi bir şekilde fotoğraf ya da bilgi hırsızlığına karşı önlem olması amacıyla yapmaktadırlar. Kişilerin sosyal medya da kendi isimlerini kullanmamasının sebebi siber zorbalık yapmak için paravan olarak kullanmak değil, kendi gizliliklerini koruma ihtiyacı duymalarıdır. Dalmaz araştırmasında katılımcılar arasında sosyal medya da kendini bir başkası gibi tanıtanların kendini bir başkası gibi tanıtmayanlara göre daha fazla olduğu görülmüştür. Bu da kendilerini bir başkası gibi tanıtan kişilerin siber zorbalık oranlarının daha yüksek olduğunu göstermektedir (Dalmaz, 2014: 78). Karadağ yaptığı araştırma da erkek katılımcıların kadın katılımcılara oranla daha fazla kimliklerini gizleme eğilimleri olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Karadağ, 2019: 65). Gönenç çalışmasında kendilerini gerçek kimliğiyle tanıtmayan kişilerin kendi gerçek kimliğiyle tanıtan kişilere oranla daha fazla siber zorbalık gösterdikleri sonucuna ulaşmıştır. Diğer yandan kişilerin sosyal medya üzerinden siber zorbalığa maruz kalmalarında kendi gerçek kimliğini kullanmayan katılımcıların gerçek kimliğini kullanan katılımcılara oranla siber zorbalığa daha az maruz kaldığı tespit edilmiştir

(Gönenç, 2018: 55). Metin'in 2017 yılında "Ortaokullarda Görev Yapan Öğretmenlerin Siber Zorbalık Yaşama Düzeyleri Ve Siber Zorbalıkla Başa Çıkma Stratejilerinin İncelenmesi" başlıklı çalışmasına katılan 22 kişiden 21'i sosyal medya hesaplarını kendi isimleriyle kullanırken sadece 1'i kendi ismiyle kullanmamaktadır (Metin, 2017: 38).

Yapılan araştırmaya katılan katılımcıların çoğu siber zorbalığı duyduğu ve bu kavram hakkında fikir sahibi olduğu tespit edilmiştir. Aynı zamanda katılımcıların çoğunluğu siber zorbalığa bir şekilde maruz kaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Metin araştırmasına katılan 22 kişiden 21'inin siber zorbalık kavramını duyduğunu 1 kişinin ise bu kavramı duymadığının sonucuna varmıştır. Yine aynı araştırmada katılımcıların 21'inin de siber zorbalığa maruz kaldığı tespit edilmiştir (Metin, 2017: 39). İrfaner'in 2009 yılında yapmış olduğu "Öğrenciler Arasında Gerçekleşen Zorbalık Eylemleri Ve Zorbalık Konusunda Öğrencilerin, Öğretmenlerin Ve Okul Yöneticilerinin Tutum Ve Görüşleri" başlıklı çalışmasında katılımcıların çoğunluğu tehdit, kırıcı, incitici sözler, şantaj içerikli siber zorbalığa maruz kaldıkları tespit edilmiştir (İrfaner, 2009: 72). Bu tez çalışmasında kişilerin siber mağduriyet yaşamalarıyla siber zorba olması arasında anlamlı bir bağlantı tespit edilmemiştir. Bunun aksine Uludaşdemir'in 2017 yılında 12-17 Yaş Arası Adölesanların Siber Zorbalık Deneyimleri Ve Ebeveynlerin Siber Zorbalık Konusundaki Farkındalık Durumlarının İncelenmesi başlıklı çalışmasında siber mağdur olarak belirlenen kişilerin aynı zamanda siber zorba olduğu da saptanmıştır. Araştırmada siber zorbalık ile siber mağduriyet ilişkisi istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur (Uludaşdemir, 2017: 41).

4.2. Sonuç

Yapılan çalışmada katılımcıların sosyal medya üzerindeki siber zorbalığa karşı tutumları ve farkındalıklarının kazanılması amaçlanmıştır. 15'i kadın 15'i erkek toplam 30 katılımcıyla nitel araştırma yönteminin derinlemesine görüşme tekniği kullanılarak görüşülmüştür. Kişilere yaş, cinsiyet, eğitim durumu, meslek gibi demografik sorular sorulduktan sonra araştırmanın içeriğine uygun konu başlıklarıyla görüşme gerçekleştirilmiştir.

Katılımcıların yaş aralığı 18-30 yaş olarak seçilmiştir fakat araştırmaya katılan katılımcıların çoğunluğu 20-27 yaş aralığındadır. Katılımcıların genelini eğitim düzeyleri yüksektir. Eğitim düzeylerinin yüksek olmasıyla yaşanan durumlara müdahale etme fikirlerinin daha fazla olduğu düşünülebilir.

Günümüzde internete ve sosyal medyaya ilginin artmasıyla birlikte siber zorbalığın yaşanması kaçınılmaz olmuştur. Yapılan araştırmada kişileri siber zorbalığa iten sebeplerden biri zorbanın kimliğinin belli olmaması ve kolay kolay da o kimliğe ulaşılmaması olmuştur. Katılımcılar genel olarak zorbanın boşa harcayacak çok vaktinin olduğunu, kıskançlık duygusuyla karşısındaki insana zarar vermek istediğini ve en çokta özgüven eksikliğinden dolayı yaptıklarını savunmuşlardır. Zorba kişiler kendi yapmak istediklerini bir başkasının yaptığını görünce, bir başkasının başarısından rahatsız olunca, kendi mutsuzken bir başkasını mutlu görünce siber zorbalığa başvurmaktadırlar. Katılımcılara göre siber zorbalık kişiye direkt olarak fiziksel bir zarar vermiyor olsa bile psikolojik açıdan etkilediği için şiddettir. Çünkü mağdur siber zorbalık yaşadıkten sonra özgüven eksikliği, depresyon, kaygı bozukluğu, anksiyete yaşayabilmekte ve sosyal yaşantısına devam etmekte zorlanmaktadır. Bu sebeple de katılımcılar siber zorbalığı kişinin hayatını büyük oranda etkilemesi sebebiyle tehlikeli bulmaktadırlar.

Katılımcılar sosyal medya üzerinden kendi isimlerini kullandıklarında ya da fotoğraflarını, bilgilerini paylaştıklarında kendilerini çok güvende hissetmediklerini belirtmişlerdir. Kendi düşüncelerini paylaştıklarında fikir özgürlüklerinin zedeleneyeceğini düşündükleri için ya paylaşmamayı ya da kendi kimliklerini gizleyerek paylaştıklarını dile getirmişlerdir. Sosyal medya uygulamalarının güvenilir olmadığını düşündükleri için bilgilerini paylaşırken buna göre davranmaktadırlar. Sosyal medya hesaplarını bilgilerinin gizliliğini korumak ya da kim olduğunun bilinmemesi amacıyla kendi ismiyle kullanmayan katılımcılarda mevcuttur. Katılımcıların çoğu sosyal

medya hesaplarını kilitli şekilde kullanmaktadırlar. Buna sebep olarak da tanımadığı ya da istemediği kişiler tarafından hesaplarının ve paylaşımlarının görülmesini istememeleridir. Sadece kendi izin verdikleri ve yakın gördüğü kişiler tarafından takip edilmek istedikleri için hesaplarını kilitli şekilde kullanmaktadırlar. Bunun aksine hesaplarını ve paylaşımlarını gizlemek istemeyen ve bakmak isteyen herkesin bakabileceğini düşünen katılımcılar ise hesaplarını açık şekilde kullanmaktadırlar. Genel olarak kendi fotoğraflarını, kişisel bilgilerini paylaştıkları sosyal medya hesaplarını kilitli kullanırken; fikirlerini paylaştıkları, gündem takip ettikleri hesaplarını açık şekilde kullanmaktadırlar.

Sosyal medya uygulamalarından Instagram ve Twitter'ı daha sık kullandığını belirten katılımcılar instagramı yakınlarını takip etmek, fotoğraf paylaşmak, zaman geçirmek için kullanırken; twitterı daha çok gündemi takip etmek ve fikirlerini beyan etmek için kullanmaktadırlar. Katılımcıların en çok kullandığı sosyal medya uygulaması olan Instagram da genel olarak güzellik algısına da dikkat etmektedirler. Daha çok güzel gözüktükleri fotoğrafları paylaşmakta ve yine estetik açıdan güzel olan paylaşımları takip etmektedirler. Twitterı ise daha çok sözel olarak kullanmaktadırlar. Instagram üzerinden içeriklere yorum yapmazlarken twitterı özellikle içeriklere yorum yapmak için kullanmaktadırlar. Twitter katılımcılar için daha çok fikirlerini beyan ettikleri ve başkalarının fikirlerini okudukları, bu fikirler hakkında tartıştıkları bir uygulamadır. Bu uygulamaların dışında katılımcılar youtube uygulamasını video izlemek için kullanmaktadırlar. Facebook uygulamasını kullanan katılımcılar oyunlara kolaylıkla giriş yapabildikleri için tercih etmektedirler.

Sosyal medya üzerinden içeriklere yorum yaptığı belirten katılımcılar sadece arkadaşlarının fotoğraflarına ya da çekilişlere yorum yaptıklarını belirtmektedirler. Genel olarak fikirlerini paylaştıklarında ya da içeriklere yorum yaptıklarında twitter uygulamasını tercih etmektedirler. Bunların aksine fikirlerini kimsenin bilmesini istemeyen ve sosyal medyayı çok fazla ciddiye almadığı belirten katılımcılarda mevcuttur.

Katılımcılar sosyal medya uygulamalarında gün içerisinde çok fazla vakit geçirdiklerini belirtmektedirler. Bunun yanında çok fazla vakit geçirmediğini dile getiren katılımcılar da mevcuttur. Genel olarak katılımcılar günlük işlerinin arasında stresten uzaklaşmak, kafalarını boşaltmak için sosyal medyayı kullandıklarını dile getirmektedirler. Katılımcılar sosyal medya paylaşımlarını diğer kullanıcıların

fikirlerine göre yaptıklarını belirtmektedirler. Diğer kullanıcıların beğenisine, estetik algısına, güzellik algısına göre hareket etmektedirler.

Araştırmaya katılan katılımcıların çoğunluğu siber zorbalığı daha önce duymuş, görmüş, şahit olmuş yada yaşamış olduğu tespit edilmiştir. Siber zorbalık hakkındaki görüşleri birbirine oldukça yakındır. Genel olarak katılımcılar siber zorbalığı internet aracılığıyla kişinin özgürlük alanını kısıtlayan, psikolojik açıdan zedeleyen, hakaret, tehdit edici davranışlarda ısrarlı bir şekilde bulunulması olarak tanımlamışlardır. Bunun yanı sıra katılımcılar siber zorbalığa en çok topluma mal olmuş kişilerin, ünlülerin, fenomenelerin uğradığını düşünmektedirler. Siber zorbalık yaptığını belirten bir katılımcı zorbalık yaptığı kişiyle yüz yüze olduğunda da bu zorbalığı yapabileceğini belirtmektedir.

Katılımcılar sosyal medya üzerinden hakaret, tehdit, küfür içerikli mesajlar aldıklarını belirtmektedirler. Genel olarak bu mesajları tanıdıklarından, yakın çevresinden ya da bir şekilde kişinin hayatına tanık olan biri tarafından almaktadırlar. Bu mesajların yanı sıra hesaplarının çalınmasıyla da karşı karşıya kalmışlardır. Hesapları çalınıp kapatılan ya da çalınan hesapları ticari amaçlı kullanılan katılımcılar da mevcuttur. Hesapları çalındıktan sonra bilgilerinin, mesajlarının paylaşılacağıyla tedirginlik yaşayan katılımcılar hesaplarını geri alabilmek için uğraşmışlardır. Geri aldıktan sonra bile çevresine karşı mahcup hissetmişlerdir. Çünkü hesabı çalan kişi hesap sahibini olduğundan farklı göstermeye çalışmıştır. Bu sebeple de katılımcılar sosyal medya üzerinden bilgilerini paylaşırken daha fazla dikkat etmeye başlamışlardır.

Sosyal medya üzerinden siber zorbalığa maruz kalan katılımcılar daha çok dış görünüşleri, kimlikleri, tavırları üzerinden cinsel, hakaret, küfür içerikli mesajlara maruz kalmışlardır. Dış görünüşü sebebiyle hakarete maruz kalan katılımcılar uzun süre psikolojik olarak bunun etkisinde kalmış, dış görünüşünü değiştirebilmek için uğraşmış, paylaşım yaptığı fotoğraflarını beğenmediği için fotoğrafların üzerinde çeşitli oynamalar yapmıştır. Katılımcılar zorbalığa uğradıktan sonra etkisinin uzun süre sürdüğünü ve bunu atlatmanın çok zor olduğunu belirtmektedirler. Katılımcılar sosyal medya üzerinden tehdit edildiğinde yada istemediği içerikte mesajlar aldığında kendilerini diken üstünde hissettiklerini ve tedirgin olduklarını belirtmişlerdir. Çünkü aldıkları mesajların bir sınırı yoktur ve bu zorbalık sosyal medya üzerinden yapıldığı için her zaman ve her yerde maruz kalınabilmektedir.

Katılımcılar sosyal medya üzerinden tanımadığı kişiler tarafından siber zorbalığa maruz kalmalarının onları daha fazla etkileyeceğini düşünmektedirler. Çünkü tanımadıkları kişiler rahatlıkla onlara ulaşır, mesajla bile olsa tedirgin edebilmektedirler. Katılımcılar zorbalığa maruz kaldıktan sonra zorba kişiyle konuşma, sebeplerini öğrenme ihtiyacı duymaktadırlar. Bu sebeple de kimliklerini bilseler yada tanıdıkları biri olsa en azından iletişim kurabilecekleri için daha az etkileneceklerini belirtmektedirler. Diğer yandan tanıdıkları kişiler tarafından siber zorbalığa uğrasa daha fazla etkileneceğini belirten katılımcılarda mevcuttur. Çünkü tanıdığı, yakınından biri siber zorbalık uyguladığında hiç beklemedikleri için daha fazla etkileneceklerini ve tanıdığı kişi bile bunun yaptığında herkesin her şeyi yapabileceğinin düşünüp hayal kırıklığına uğrayacaklarını belirtmektedirler. Bununla birlikte tanımadıkları kişilerden gelen siber zorbalıkta yine etkilenebileceklerini ama en azından tanımadıkları için üzerine çok fazla düşünmeyeceklerini de belirten katılımcıların olduğuda görülmektedir.

Sosyal medyayı daha çok eğlence amaçlı kullandıklarını dile getiren katılımcılar yaşanan bu olumsuzluklar karşısında önlem alınmazsa ve önüne geçilmezse daha büyük sorunlarla karşılaşacaklarını dile getirmektedirler. Teknolojiyle birlikte değişen gelişen dünyayla artık 7'den 70'e herkes kolaylıkla sosyal medya kullanabilmektedir. Bir yaş sınırının olmaması kimliğin kolaylıkla gizlenmesi ve kolay kolay da bulunmaması siber zorbalığa davetiye çıkarmaktadır. Katılımcılar siber zorbalık yaşadıkdan ya da bir şekilde şahit olduktan sonra sosyal medyaya olan güvenlerinin azaldığını belirtmişlerdir. Sosyal medya üzerinden her an her şekilde bir zorbalık yaşayacaklarını düşünmektedirler. Sosyal medyanın güvenilir olmaması sebebiyle şahit oldukları ya da yaşadıkları siber zorbalıklar sonrasında kişisel bilgilerini paylaşma konusunda tereddüt yaşamaktadırlar. Diğer yandan siber zorbalık yaşadıkdan yada bir şekilde şahit olduktan sonra sosyal medyaya ve siber zorbalığa dair fikirlerinde bir değişme olmadığını belirten katılımcılarda mevcuttur. Zaten sosyal medyaya güvenmediklerini ve sosyal medya paylaşımlarını bu doğrultuda yaptıklarını belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra siber zorbalığa maruz kalan kişilerin yaşadıklarını görmeleri siber zorbalığa olan farkındalıklarını da arttırmıştır.

Katılımcıların çoğu siber zorbalığın psikolojik şiddet olduğunu kabul etse de hala büyük bir çoğunluk tarafından fiziksel şiddet kadar önemsenmediği tespit edilmiştir. İzlediği filmlerden, gördüğü reklamlardan siber zorbalığın ne kadar

tehlikeli bir durum olduğunu anlayan katılımcılar olduğu için siber zorbalık üzerine daha çok içerik çıkartılmalıdır. Eskiden yaşadığı yada şahit olduğu durumun siber zorbalık olup olmadığını bilmediğini ama zamanla gördükçe ve duydukça farkına vardığını belirten katılımcılarda vardır. Bu durumun da önüne sosyal medyadaki siber zorbalığın önemini vurgulayarak geçilebilir. Sosyal medya üzerinden yapılan siber zorbalık hakkında daha fazla çalışma yaparak, kişiler üzerinde ciddi etkilerin olduğunu göstererek bu konuda topluma farkındalık kazandırılmalıdır. Siber zorbalıkla ilgili okullarda, kurumlarda bilgilendirici seminerler verilmeli, siber zorbalığı önlemeye yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Sosyal medya kullanıcıları yaşanan siber zorbalıklarda sessiz ve seyirci kalmamalıdır. Gerekli tepkilerin gösterilmesi, önlenmeye çalışılması siber zorbalıkla ilgili farkındalıkları arttıracaktır.

KAYNAKÇA

- Akgül, G. (2020). Siber Zorbalığın Nedenleri Üzerine Kuramsal Açıklamalar, *Gelişim ve Psikoloji Dergisi*, 1,2,149-167.
- Akıncı Vural, B. Z., ve Bat, M. (2010). Yeni Bir İletişim Ortamı Olarak Sosyal Medya: Ege Üniversitesi İletişim Fakültesine Yönelik Bir Araştırma, *Journal Of Yaşar University*, 5,20: 3348-3382.
- Akpınar, O., ve Öz, S. F. (2013). Gerçeklik Terapisi: Özellikler, Temel Kavramlar, Tedavi, Uygulama Ve Değerlendirme, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12,43,1-22.
- Aktan, E. (2018). Sosyal Medya ve Sosyal Kaygı: Sosyal Medya Kullanıcıları Üzerine Bir Araştırma, *Selçuk İletişim*, 11,2, 35-50.
- Aktan, E. ve Çakmak, V. (2015). Halkla ilişkiler öğrencilerinin sosyal medyadaki siber zorbalık duyarlılıklarını ölçmeye ilişkin bir araştırma, *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 3, 2, 162.
- Akyüz, B. (2019). Sosyal Medya Kullanıcılarının Siber Zorbalık Davranışlarının İncelenmesi: Bir Alan Araştırması. (Yüksek Lisans Tezi).
- Altun, Ş. (2019). Sosyal Medya ve Şöhret Kültürü- Youtube Örneği (Yüksek Lisans Tezi)
- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S. ve Yıldırım, E. (2010). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri SPSS Uygulamalı (6. Baskı). Sakarya: Sakarya Yayıncılık.
- Asıcı, E. (2019). Siber Zorbalık ve Kişilik Özellikleri, Tanrıku İ. (Yay. haz.) , *Siber Zorbalık* içinde (s. 41-70), Ankara: Anı Yayıncılık
- Aytaç, Ö.(2020). Lise Öğrencilerinin Siber Zorbalık ve İnternet Bağımlılığı Düzeyinin Ebeveynlerle İletişim ve Akranlarla İlişkiler Açısından İncelenmesi: İzmir Örneği. (Yüksek Lisans Tezi).
- Başak, S., Tekin, G., Herzem, Z., Demir, M. (2013). İnternet Ve Sosyal Medya Kullanımı Üzerine Bir Uygulama, *Selçuk İletişim*, 7,4 : 23-32.
- Baştürk Akça, E., Sayımer, İ., Balaban Salı, J. ve Ergün Başak, B. (2014). Okulda siber zorbalığın nedenleri, türleri ve medya okuryazarlığı eğitiminin önleyici çalışmalardaki yeri, *Elektronik Mesleki Gelişim ve Araştırma Dergisi*, 2, 18.
- Baştürk Akça, E. , Sayımer, İ. (2017). Siber Zorbalık Kavramı, Türleri ve İlişkili Olduğu Faktörler: Mevcut Araştırmalar Üzerinden Bir Değerlendirme, *Bilişim Teknolojileri Online Dergisi*, 8, 30, 1-19
- Baştürk Akça, E. Siber Zorbalık Nedir? Nasıl Mücadele Edilir? , s. 1.-11.

- Bayram, F. (2017). Siber Zorbalık Yapma Siber Mağdur Olma Ve Denetim Odağı Arasındaki İlişkinin Bazı Kişisel Değişkenler Açısından İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi).
- Bayram, N. ve Saylı, M. (2011). “Üniversite Öğrencileri Arasında Siber Zorbalık Davranışı” , Suç Önleme Sempozyumu Bildiri Kitapçığı, s.143
- Çağrı, R. (2010). Zorbalık Yapan Ve Zorbalığa Maruz Kalan Çocukların Kişilik Özelliklerinin Karşılaştırılması. (Yüksek Lisans Tezi).
- Çiftçi, H. (2018). Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Medya Bağımlılığı, MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi, 7,4,423.
- Dalmaz, E. (2014). Üniversite Öğrencilerinde Siber Zorbalık/Mağduriyet, Depresyon Ve Anksiyete Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi).
- Demir, Ü. (2016). Sosyal Medya Kullanımı ve Aile İletişimi: Çanakkale’ de Lise Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma, Selçuk İletişim, 9,2, 27-50
- Derin, S. ,Çetinkaya Yıldız, E. (2019). Siber Zorbalık Kuramları, Tanrıkulu İ. (Yay. haz.) , *Siber Zorbalık* içinde (s. 121-133), Ankara: Anı Yayıncılık
- Dolu, O. (2009). Bir Fırsat Olarak Suç: Suçun Durumsal Belirleyicileri, Suç Fırsatları Ve Rutin Aktiviteler Teorisi, *Polis Bilimler Dergisi*, 11,2, 1-30.
- Dumanlı Kürkcü, D. (2017). Sosyal Medya Ortamlarında Haber Yayımları, Gezgin S. , İralı Efe A. (Ed.) , Yeni Medya Analizleri, 191-226.
- Ekinci, O. , ve Kayapalı Yıldırım, S. (2020). *Siber Zorbalık*, (1.Baskı), Nobel Akademik Yayıncılık.
- Elmas, B. (2016). Öğretmen Adaylarının Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyet Algı Düzeylerinin İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi).
- Erdal C. , Anı F. , Şiddetin Yeni Gösterim Şekli Olarak Sosyal Medya, İralı Efe A. (Ed.) , Yeni Medya Analizleri, 57.
- Erişim: <https://www.kilinlaw.com.tr/siber-zorbalik-tanimi-turleri-ve-hukuki-degerlendirmesi/#:~:text=2.,da%20rahats%C4%B1z%20edilmesi%20am%20ac%C4%B1yla%20ger%C3%A7ekle%C5%9Ftirilmektedir.>
- Erişli, M. (2020). Üniversite Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığının Siber Zorbalık ve Siber Mağduriyet ile İlişkisi. (Yüksek Lisans Tezi).
- Eroğlu, Y. (2014). Ergenlerde Siber Zorbalık Ve Mağduriyeti Yordayan Risk Etmenlerini Belirlemeye Yönelik Bütüncül Bir Model Önerisi. (Doktora Tezi)
- Ersoy Can, E. (2020). Siber Zorbalık Kavramı ve 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu Çerçevesinde Hukuki Değerlendirme.
- Gezgin, S. (2017). Gözetimi ve Magazini Sıradanlaştıran Bir Araç Olarak Sosyal Medya, İralı Efe A. (Ed.) , Yeni Medya Analizleri, 15- 26.

- Gönenç, N. (2018). Üniversite öğrencilerinde siber zorbalık ve siber mağduriyetin duygusal zeka ve psikolojik iyi oluş açısından incelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi).
- Gönültaş, M. (2019). Sosyal Medya Kullanıcılarının Siber Zorbalık Davranışlarının İncelenmesi: Bir Alan Araştırması. (Yüksek Lisans Tezi).
- Gül Ünlü D. , Kuş O. , Göksu O. (2020). “Videolarda Gerçek Hayattaki Gibi Değilim, Rol Yapmaktayım” : TikTok Kullanıcılarının Benlik Performansları Üzerine Bir İnceleme, *Intermedia International e-Journal*, 7,12, 115-128.
- Hazar Murat Ç. (2011). Sosyal medya bağımlılığı- bir alan çalışması, *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 32, 151-175.
- <https://sozluk.gov.tr/> adresinden erişildi.
- İğdeli, F. (2018). Üniversite Öğrencilerinin Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet Ve Siber Zorbalık Duyarlılıklarının Çeşitli Değişkenler Bağlamında İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi).
- İnankul, F. (2018). Sosyal Medyanın Kişilerarası İletişimdeki Rolü, *Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 1,1,89-101.
- İrfaner, S. (2009). Öğrenciler Arasında Gerçekleşen Zorbalık Eylemleri Ve Zorbalık Konusunda Öğrencilerin, Öğretmenlerin Ve Okul Yöneticilerinin Görüşleri Ve Tutumları. (Doktora Tezi).
- Kara T. (2016). Gençler Neden Snapchat Kullanıyor Kullanımlar ve Doymular Yaklaşımı Üzerinden bir Araştırma,3,5, 262-277.
- Karadağ, F. (2019). Siber Zorbalık Tutumu İle Sosyal Medya Tutumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Örneği. (Yüksek Lisans Tezi).
- Karauytu, H. (2015). Facebook Kullanan Liseli Öğrencilerin Siber Zorbalık Eğilimibalikesir İl Örneği. (Yüksek Lisans Tezi).
- Kestel, M. ve Akbıyık, C. (2016). Siber Zorbalığın Öğrencilerin Akademik, Sosyal ve Duygusal Durumları Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi, *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12, 3, 844- 859.
- Kırık, E. (2017). Beş- Altı Yaş Çocuklarına Yönelik Zorbalığı Önleme Programının Çocukların Zorbalık Davranışlarına Etkisinin İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi).
- Korkmaz, A. (2016). Siber Zorbalık Davranışları Sergileme ve Siber Zorbalığa Maruz Kalma Durumlarının Karşılaştırılması, *TRT Akademi Dergisi*, 1,2, 620-639.
- Korkmaz, S. (2019). Sosyal Medya Kullanıcılarının Siber Zorbalık Davranışlarının İncelenmesi: Bir Alan Araştırması. (Doktora Tezi).

- Kurşun Kadri, A. (2017). Sosyal Medya ve Gazetecilik, Gezgin S. , İralı Efe A. (Ed.) , Yeni Medya Analizleri, 77-98.
- Kümbetoğlu, B. (2015). Sosyolojide ve antropolojide niteliksel yöntem ve araştırma, bağlam yayıncılık. 47- 73.
- Levent Faruk, A. ve Aksoy, G. (2019). Okullarda Yaşanan Akran Zorbalığının Nedenlerine Ve Müdahale Yöntemlerine İlişkin Okul Yöneticileri Ve Öğretmen Görüşleri, VII. Uluslararası Eğitim ve Sosyal Bilimlerde Akademik Çalışmalar Sempozyumu, 64-99.
- Manap, A. (2012). İlköğretim İkinci Kademe Öğrencileri Ve Siber Zorbalık: Samsun İli Örneği. (Yüksek Lisans Tezi).
- Metin, E. K. (2017). Ortaokullarda Görev Yapan Öğretmenlerin Siber Zorbalık Yaşama Düzeyleri Ve Siber Zorbalıkla Başa Çıkma Stratejilerinin İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi).
- Önder, A. (2020). Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Kaygı, Öfke, İnternet Bağımlılığı, Siber Zorbalık, Siber Mağduriyet Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi).
- Özbey, H. (2019). Ergenler İçin Zorbalık ve Siber Zorbalık Ölçeği (Bcs-A): Türkçe Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması, (Yüksek Lisans Tezi).
- Özdemir, M. Ve Akar, F. (2011). Lise Öğrencilerinin Siber-Zorbalığa İlişkin Görüşlerinin Bazı Değişkenler Bakımından İncelenmesi, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 17,4,605-626.
- Peker, A. (2013). İnsani Değerler Yönelimli Psiko-Eğitim Programının Problemler İnternet Kullanımı Ve Siber Zorbalık Üzerindeki Etkisi. (Doktora Tezi)
- Solmaz, B. , Tekin G. , Herzem, Z., Demir, M., (2013). İnternet Ve Sosyal Medya Kullanımı Üzerine Bir Uygulama, *Selçuk İletişim*, 7,4: 23-32.
- Şavran, G. (2012). Nicel ve Nitel Araştırmalarda Kullanılan Araştırma Teknikleri, *Sosyolojide Araştırma Yöntem ve Teknikleri* (72-88). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi
- Şengü Tan, H. , (2020). Siber Zorbalık Eğitiminde Durumlu Öğrenme Yönteminin Uygulanması. (Yüksek Lisans Tezi).
- Şentürk Dızman, Z. (2019). Denetimli serbestlik altındaki gençlerin aile yapıları ve suça yönelimleri konusunda nitel bir araştırma: “İstanbul, Hasanpaşa örneği”, (Doktora Tezi)
- Tanrıkulu, T. (2013). Siber Zorbalıkla İlgili Değişkenlerin İncelenmesi ve Gerçeklik Terapisi Yönelimli Bir Müdahale Programının Siber Zorbaca Davranışlar Üzerindeki Etkisi. (Doktora Tezi)
- Tekin, H. Nitel Araştırma Yönteminin Bir Veri Toplama Tekniği Olarak Derinlemesine Görüşme, *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi*, 3,13,101- 116.

Türk Dil Kurumu (2020) 06.12.2020 tarihinde

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) (2020) 27.12. 2020 tarihinde [https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2020-33679](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2020-33679) adresinden erişildi.

Uluç, G., Yarcı, A. , (2017). Sosyal Medya Kültürü, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 52: 88-103.

Uludaşdemir, D. (2017). 12-17 Yaş Arası Adölesanların Siber Zorbalık Deneyimleri Ve Ebeveynlerin Siber Zorbalık Konusundaki Farkındalık Durumlarının İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi).

Urfalı Orhun S. ,(t.y.), Sosyal Medya ve Siber Zorbalık, 1-4.

Ünür, E. (2016). Geleneksel Medya'nın Sosyal Medyayı Nasıl Kullandığına İlişkin Bir İnceleme: Dizilerin Twitter Kullanımı, *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 20,1:152-170.

Yağmurlu A. (2011). Kamu Yönetiminde Halkla İlişkiler ve Sosyal Medya, *Seçuk İletişim*, 7, 1: 6-15.

Yavuz C. M. ve Haseki İ. M. (2012). Konaklama İşletmelerinde E-Pazarlama Uygulamaları: E-Medya Araçları Temelinde Bir Model Önerisi, *Çağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9, 2,116-138.

Yelboğa, N. ve Koçak, O. (2019). Ergenlerde Akran Zorbalığını Yordayan Bazı Faktörlerin Zorba ve Mağdur Bireyler Açısından Değerlendirilmesi, *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 13, 19, 2286- 2320.

Yıldırım Barutçu, F. (2019). Siber Zorbalığın Sonuçları, Tanrıkulu İ. (Yay. haz.) , *Siber Zorbalık* içinde (s. 155-164), Ankara: Anı Yayıncılık

Yurdakul, Y. (2020). Siber Zorbalık Farkındalık Programının Ergenliğin Siber Zorbalığa İlişkin Farkındalıklarına ve Siber Zorbalıkla Baş Etme Becerilerine Etkisinin İncelenmesi. (Doktora Tezi).

EKLER

EK-A

Etik Kurul Karar Örneği

T.C.
İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ
Etik Kurul Başkanlığı

ETİK KURUL KARAR ÖRNEĞİ

TOPLANTI TARİHİ: 17.06.2021
TOPLANTI SAYISI: 2021-22

KARAR NO: 2021-22-17: Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sosyoloji Tezli Yüksek Lisans programı 190626004 numaralı Zeynep GÖGER' in "Sosyal Medyadaki Siber Zorbalık ve Siber Zorbalığa Karşı Tutumlar Üzerine Bir Araştırma: İstanbul İli Örneği" konulu çalışması hakkında yapacağı anket sorularının, etik kurallara uygun olup olmadığını tespit etmek üzere, Etik Kurulumuzun 21.05.2021 tarih ve 2021-17 sayılı toplantısında, İGÜ Etik Kurul Yönergesinin 12(1) maddesine göre değerlendirme yapmak üzere görevlendirilen öğretim elemanlarının raporları incelenmiş olup, ilgili çalışmada yer alan bilimsel araştırmanın etik kurallara uygun olduğuna oy birliği ile karar verildi.

Görüşme Formu

Sosyal Medyada ki Siber Zorbalık ve Siber Zorbalığa Karşı Tutumlar Üzerine Bir Araştırma: İstanbul İli Örneği

Elinizdeki Görüşme Formunda, Dr. Öğretim Üyesi Zeynep Şentürk Dızman'ın danışmanlığında yürütölen Yüksek Lisans Tezi için hazırlanmış sorular bulunmaktadır. Araştırmanın bilimsel tespitleri, sorulara verilen cevapların doğru olduğu varsayımına dayanır. Bundan dolayı formda yer alan sorulara doğru ve eksiksiz cevap vermeniz son derece önemlidir.

Elde edilecek veriler, hiçbir şekilde özel çıkarlar için değil sadece bilimsel amaçlar için kullanılacaktır. Herhangi kişisel bilginiz hiçbir şekilde paylaşılmayacaktır.

Gösterdiğiniz ilgi ve katkılarınızdan dolayı teşekkür ederim.

Zeynep Göger

İstanbul Gelişim Üniversitesi

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Sosyoloji ABD Yüksek Lisans Öğrencisi

1. Kısaca kendinizi tanıtır mısınız? (Yaş, cinsiyet, eğitim durumu, meslek vs.)
2. Sosyal medyayı ne sıklıkla kullanıyorsunuz? Günde kaç saatinizi sosyal medyada harcıyorsunuz?
3. Sosyal medya paylaşımlarınızı yaparken insanların düşüncelerine göre şekil veriyor musunuz? Neden?
4. Sosyal medyadaki özel bilgilerinizin başkaları tarafından kullanabileceğini düşündünüz mü? Düşündüyseniz bunun sebebi nedir?
5. Sosyal medya hesaplarınızı kilitli mi kullanıyorsunuz? Kilitli ya da açık kullanmanızın sebebi nedir?
6. Sosyal medyayı en çok ne için kullanıyorsunuz? (sosyal aę, iletişim kurma, gündem takibi, film dizi izleme gibi...)

7. Sosyal medya üzerinden herhangi bir aşağılanma, küfür, tehdit aldınız mı?
8. Hangi sosyal medya araçlarını kullanıyorsunuz? Bu araçları kullanmanızın sebepleri neler?
9. Sosyal medya şifreleriniz hiç ele geçirildi mi?
10. Sosyal medya hesaplarınız ele geçirildiyse ne hissettiniz?
11. Eğer birden fazla sosyal ağda profiliniz varsa en çok hangi ağda zaman harcıyorsunuz?
12. Sosyal medyada kendi isminizi mi kullanıyorsunuz?
13. Sosyal medyadaki içeriklere yorum yapıyor musunuz? Neden?
14. Tanımadığınız kişilere sosyal medya aracılığıyla arkadaşlık isteği gönderir misiniz? Ya da size gelen bu arkadaşlık isteklerini kabul eder misiniz?
15. Sizce siber zorbalık nedir?
16. Siber zorbalığı daha önce duydunuz mu ya da siber zorbalığa şahit oldunuz mu?
17. Siber zorbalığın bir şiddet olduğunu düşünüyor musunuz? Neden?
18. Sosyal medya aracılığıyla herhangi bir zorbalığa maruz kaldınız mı? Kaldıysanız bu sizi nasıl etkiledi?
19. Siber zorbalığa bir tanıdığınız tarafından maruz kalmak mı yoksa hiç tanımadığınız biri tarafından maruz kalmak mı sizi daha çok etkiler? Neden?
20. Herhangi bir şekilde siber zorbalık yaşadktan ya da şahit olduktan sonra sosyal medyaya ve siber zorbalığa olan bakış açınız nasıl şekillendi?
21. Sizce siber zorbalığı yapan kişiler neden yapıyor? Kimliğinin belli olmaması siber zorbalık yapılmaya bir sebep olabilir mi? Kişiyi siber zorbalığa iten sebepler neler?

Nitel Görüşme Yapılan Kişilere Ait Bilgiler

T.C. İSTANBUL GELİŞİM ÜNİVERSİTESİ LİSANSÜSTÜ EĞİTİM

ENSTİTÜSÜ SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

Sosyal Medyada ki Siber Zorbalık ve Siber Zorbalığa Karşı Tutumlar Üzerine

Bir Araştırma: İstanbul İli Örneği

Derinlemesine Görüşme Yapılan Katılımcı Bilgileri

Kodu	Cinsiyet	Yaş	Yaşadığı İl	Eğitim Durumu	Meslek
1	Kadın	24	İstanbul	Lisans Mezunu	Psikolog
2	Kadın	24	İstanbul	Lisans Mezunu	E- Ticaret Sorumlusu
3	Kadın	25	İstanbul	Lisans Mezunu	E- Ticaret Sorumlusu
4	Kadın	28	İstanbul	Yüksek Lisans Öğrencisi	Psikolog
5	Erkek	27	İstanbul	Lisans Mezunu	Öğretmen
6	Erkek	26	İstanbul	Yüksek Lisans Öğrencisi	Öğrenci
7	Erkek	30	İstanbul	İlkokul Mezunu	Teknisyen

8	Kadın	24	İstanbul	Lisans Mezunu	İnşaat Mühendisi
9	Erkek	30	İstanbul	Önlisans Mezunu	Elektrikçi
10	Erkek	30	İstanbul İstanbul	Lisans Mezunu	Parekende Mağazacılık
11	Kadın	24	İstanbul	Lisans Mezunu	Avukat
12	Erkek	23	İstanbul	Lisans Mezunu	Avukat
13	Kadın	23	İstanbul	Lisans Mezunu	Psikolojik Danışman
14	Erkek	25	İstanbul	Lisans Mezunu	Parkeci
15	Erkek	26	İstanbul	Lisans Mezunu	Müşteri Temsilcisi
16	Erkek	22	İstanbul	Lisans Mezunu	Trendyol Express çalışanı
17	Erkek	24	İstanbul	Lisans Mezunu	Öğretmen
18	Kadın	22	İstanbul	Lisans Mezunu	E-ticaret Operasyon Sorumlusu

19	Erkek	27	İstanbul	Lisans Mezunu	Trendyol Express Şube Yöneticisi
20	Kadın	23	İstanbul	Yüksek Lisans	İnşaat Mühendisi
21	Erkek	25	İstanbul	Lise Mezunu	Satış Danışmanlığı
22	Kadın	23	İstanbul	Lisans Mezunu	Çalışmıyor
23	Kadın	18	İstanbul	Lise Öğrencisi	Çalışmıyor
24	Erkek	24	İstanbul	Lisans Mezunu	Sağlık Çalışanı
25	Kadın	23	İstanbul	Lisans Mezunu	Psikolojik Danışman
26	Erkek	21	İstanbul	Üniversite Öğrencisi	Stajyer Avukat
27	Kadın	23	İstanbul	Önlisans Mezunu	Uzman Yardımcısı
28	Erkek	18	İstanbul	Lise Mezunu	Çalışmıyor
29	Kadın	25	İstanbul	Yüksek Lisans Öğrencisi	İş Analisti

30	Kadın	24	İstanbul	Yüksek Lisans Öğrencisi	E-ticaret Operasyon Sorumlusu
----	-------	----	----------	-------------------------	-------------------------------

